Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

http://svitlytsia.crimea.ua

№ 3 (1732) П'ятниця, 18 січня 2013 р. Видається з 31 грудня 1992 р. Ціна договірна

Шановні кримчани! За дорученням керченської «Просвіти» вітаю вас з Днем Злуки України! Ця дата, на жаль, ще не стала офіційно святковою. Але таке бажання громадянами висловлюється постійно. Чому б ні? Сполучені Штати, наприклад, крім Дня незалежності, ще мають День подяки, що також має відношення до становлення держави. До того ж у цей день роком раніше (22 січня 1918 року) Центральна Рада на чолі з професором Михайлом Грушевським проголосила незалежність України. А 22 січня 1919 року уряди України і Західної Української Народної Республіки (яка була створена після розпаду Австро-Угорської імперії) проголосили злуку обох держав.

Про приєднання до ЗУНР заявили і українці Закарпаття, що було захоплене Угорщиною. Галицька армія спробувала їх захистити, але тоді сил не вистачило, щоб утримати цю українську землю.

На той час відроджена Польща на чолі з маршалом Пілсудським активно виявила свої наміри щодо Західної України, маючи на увазі свої кордони часів Богдана Хмельницького. Та Радянська Росія вже поновила свою владу над Україною і тому вступила у війну з поляками за цю вже «свою» територію. Після поразки під Варшавою і вимушеного миру у березні 1921 року Росія віддала Польщі Галичину, Холмщину, Підляшшя і Західну Волинь. Так, як це відбулось у 1667 році за умовами Андрусівського миру, коли Польща одержала всю Правобережну Україну. В обох випадках представники України до переговорів не були допущені. Цю землю обидві держави вважали територією, яку можна завойовувати чи ділити. Отак наша злука, як і тоді, стала розлукою. Можна ще згадати, як під час Другої світової війни, у період поразок, Сталін пропонував через посла Болгарії Гітлеру новий Брестський мир та віддати йому Україну.

Сьогодні нас ніхто не ділить і не віддає. Після наших втрат і поразок ми нарешті вільні і самостійні. Але знову насуваються хмари поневолення з північного сходу. А наша влада, як «дядьки отечества чужого», за висловом Тараса Шевченка, щось мудрує, вагається і вже «дискутує» – чи не спробувати ще раз московського хліба (у вигляді газу, нафти і т. ін.). Тож пам'ятаймо латинський вислів: «Хто міняє свободу на хліб, не одержить ні свободи, ні хліба». Тримаймо порох сухим! Слава Україні!

В. О. БРЯНЦЕВ,
доктор географічних наук,
професор

м. Керч

ДУХОВНА ЗЛУКА ЛЬВІВЩИНИ І КРИМУ!

САМБІРСЬКА РІЗДВЯНА КАЗКА

ДЛЯ КРИМСЬКИХ УЧНІВ ІЗ ТЕАТРАЛЬНОЇ СТУДІЇ «СВІТАНОК»

— Пане господарю, благословіть Христа славити! По всьому дому, по веселому. Чи дозволите колядувати, дім звеселяти, дітей збудити, Христа славити? — Від хати до хати лунали дитячі голоси по засніжених самбірських вуличках — це разом колядували галичани і кримчани, прославляючи народження Сина Божого, приносячи в кожну родину радісну звістку. І господарі, які зустрічали в цей вечір колядників, на власні очі бачили, що Схід і Захід разом і не тільки сьогодні, а назавжди, тому що Україна у нас єдина, як єдиний і неподільний її народ.

Під час всеукраїнської акції «Схід-Захід разом» («Святкуймо Різдво разом») Львівщину відвідало близько 1 тисячі учнів та працівників освіти з Донецької, Запорізької, Миколаївської, Полтавської, Херсонської областей та АР Крим.

За 20 років існування зразкової театральної студії «Світанок» КРЦДЮТ поїздки на Галичину стали традиційними. І кожна поїздка студійців на Західну Україну ставала енергетичною підзарядкою для їхньої творчості і допомагала керівникам студії формувати із студійців справжніх українських патріотів, які після таких Різдвяних поїздок, не остерігаючись, впевнено виголошували: «Слава Україні!».

Саме після перебування в галицьких родинах на Святвечір у дітей і у тих дорослих, які їх супроводжували, відкривалось «друге дихання», «третє око», я не знаю, як це ще назвати, але вони починали розуміти, за що треба любити нашу Україну, її культуру, мову, традиції, і що таке справжня щира українська душа. Вони повертались до Криму іншими, ніби їм хтось там нарешті повідав приховані від кримчан і східняків таємний код українця.

Починаючи з 1992 року, студійців у поїздках супроводжувала керівник студії, заслужений працівник культури України Алла Петрова та я, її постійний помічник, «охоронець дітей» та літописець студії. Винятком став цей рік. Так склались обставини, що ні я, ні Алла Володимирівна не мали змоги очолити групу студійців, які на Різдво бажали відвідати саме галицький край. І дітей можна було зрозуміти: ця група ще не бачила, як святкують Різдво на Львівщині, а так багато від нас про це чули. На щастя, їхати з ними погодилася мама студійця Іллі Меркулова — пані Ірина та учителька української мови школи-ліцею № 3 м. Сімферополя Марія Мискова.

Звичайно, запланувати поїздку — це одне, а от здійснити — зовсім інше. Тому всі діти і батьки висловлюють вдячність архієпископу Сімферопольському і Кримському Клименту, який не тільки благословив нашу поїздку, але й сам долучився до того, щоб у Самборі заздалегідь знали про приїзд кримських школярів. Ну, і звичайно, вже багато років «світанківців» підтримує голова сімферопольського Союзу українок Поліна Король, котра і «проклала» для студійців Різдвяну казкову доріжку до м. Самбора.

То яке ж воно, галицьке Різдво, очима кримчан?

(Продовження на 16-й стор.)

ДО «СВІТЛИЦІ» — ЯК ДО ХРАМУ

Багато добрих, світлих, душевних, талановитих людей горнеться до нашої газети! У цьому ми переконалися на святкуванні 20-ліття «Кримської світлиці», побачивши заповнену читачами актову залу бібліотеки ім. І. Франка, де кожен з гостей хотів привітати нас добрим словом і подарунком. А це ж була тільки невелика частина наших «світличан», котрі змогли прийти, приїхати. Ось і наша давня читачка і прихильниця із Сімферополя Лариса Василівна Данилейченко вразила нас і всіх присутніх на святі своїм незвичайним, колоритним подарунком – ляльками в українських народних костюмах (як охрестила їх пані Лариса — солодка українська парочка — Івась та Одарочка), котрі тримали мініатюрний рушничок з вишукано вишитим логотипом газети «Кримська світлиця». А потім Лариса Василівна виконала власну пісню про «Світлицю» на мелодію «Червоної рути»:

З ювілеєм усіх
«світличан» привітаєм,
І «Світлиці» в цей день
щиро ми побажаєм,
Щоби гострим було
журналістське перо,
Щоб в душі читачів
було світло й добро.
«Кримська світлиця» —
то духовна скарбниця,
То величний і славний
український світ.
«Кримська світлиця» —
то джерельна водиця,
То барвистий
чарівний дивоцвіт.

А ми пригадали, як Лариса Василівна артистично виконувала пісню П. Зіброва «День народження» (теж переробивши її для «Світлиці») на 15-річчя газети *(на фото праворуч)*. Коли в редакції з'явилася власна бібліотека, вона стала однією з перших читачок, постійно цікавилася, чи не надійшли до редакції нові українські книги. Або пісні – це коли ми почали проводити в редакції «Караоке у «Світлиці», Лариса Василівна відразу зрозуміла, де можна роздобути «мінусовки» українських народних пісень.

Тому й хочеться розповісти трохи більше в нашій газеті про таку прекрасну й душевну людину, яка нещодавно завітала до редакції зі своїм новим рукотворним дивом-подарунком — лялькою-мотанкою Зореславою *(на фото ліворуч)*, — щоб сяяла «Світлиці» зоря натхнення, удачі, творчості!

Народилася Леся (так називали Ларису Василівну рідні) в українській родині на Дніпропетровщині у той страшний 1944 рік, коли помер від хвороби тато. Навчалася в українській школі № 14 м. Дніпродзержинська. Марія Іванівна, вчителька української мови, була її улюбленим педагогом. Співала у шкільному самодіяльному хорі, виступала з українськими народними танцями. Іноді доводилося виходити на сцену з побитими колінцями, бо ще до того ж займалася велоспортом.

(Продовження на 7-й стор.)

4 820157 940020 03

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:

Міністерство культури і туризму України,

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,

трудовий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"

"БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України Реєстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11 2006 р. Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.

Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.

Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і виправляти мову.

ТЕЛЕФОНИ:

головного редактора - (067) 650-14-22 (050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14

e-mail: kr_svit@meta.ua

http://svitlytsia.crimea.ua

Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080

Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ - ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Генеральний директор Олеся БІЛАШ

03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1,

тел./факс (044) 498-23-63

Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019 код ЄДРПОУ 16482679

E-mail: vidavnictvo@gmail.com

«AVE MARIA, AVE ЖІНКА КРИМУ!»

15 січня у Сімферополі відбулася Різдвяна зустріч «Ave Maria, Ave Жінка Криму» з нагоди вшанування матерів-героїнь, матерів багатодітних сімей, заслужених жінок Криму, працівників сфери освіти з міст і районів автономії.

Різдвяна зустріч проведена в рамках реалізації соціальних ініціатив Президента України Віктора Януковича з охорони материнства та дитинства під патронатом Голови Верховної Ради АР Крим Володимира Константинова.

У заході взяли участь голова Постійної комісії ВР АР Крим із соціальних питань, охорони здоров'я та у справах ветеранів Петро Запорожець, перший заступник Постійного Представника Президента України в АР Крим Володимир Дегтярьов, голова Ради Організації ветеранів АР Крим Олександр Скляров, керівництво Міністерства соціальної політики АР Крим та Міністерства культури АР Крим, представники депутатського корпусу різного рівня, міських органів влади, громадських організацій.

На Різдвяній зустрічі відбувся яскравий концерт, під час якого жінок привітали з Новорічними та Різдвяними святами і вручили цінні подарунки.

Прес-служба Постійного Представника Президента України в АР Крим

ДЕРЖСТАТ ЗАФІКСУВАВ ЗРОСТАННЯ

«Обсяг депозитів громадян у банках зріс минулого року майже на 60 млрд. грн., або на 19%, а порівняно з 2009 роком — на 155 млрд. грн., або на 73%. Депозити населення в банках сьогодні досягли 366 млрд. грн., що майже збігається з річним доходом держбюджету». Як передає кореспондент УНІАН, про це повідомив Прем'єр-міністр України Микола Азаров на засіданні Кабінету Міністрів.

* * *

Обіг роздрібної торгівлі в Україні за 2012 рік досяг 804,3 млрд. грн., що на 15,9% перевищує показник 2011 року. Такі дані оприлюднила Державна служба статистики.

За даними Держстату, лідирують за обсягом обігу роздрібної торгівлі Київ — 101,52 млрд. грн. та Донецька область — 82,56 млрд. грн. Найменший обсяг обігу роздрібної торгівлі спостерігався у Севастополі — 9,24 млрд. грн. та Чернівецькій області — 11,25 млрд. грн.

Найбільші темпи зростання обігу роздрібної торгівлі зафіксовані у Луганській (+20,9%), Запорізькій (+19,7%) областях та у Криму (+19,7%); найнижчі — у Львівській (+11,7%) та Івано-Франківській (+13%).

Як повідомляв УКРІНФОРМ, обіг роздрібної торгівлі в Україні за 11 місяців з початку 2012 року становив 722,7 млрд. грн.

КУРУЛТАЙ ЗАТВЕРДИВ НОВУ СИСТЕМУ ВИБОРІВ

У Сімферополі завершила свою роботу п'ята сесія 5-го Курултаю кримськотатарського народу, за результатами якої прийнято принципово нове положення про систему виборів делегатів національного з'їзду. Курултай також прийняв низку документів, у тому числі звернення на адресу Президента України. Про це кореспондентові УКРІНФОРМу повідомив делегат Курултаю, керівник секретаріату Меджлісу Заїр Смедляєв.

«Головне досягнення прийнятої на Курултаї нової редакції «Положення про вибори делегатів Курултаю» — відмова від двоступінчатої виборчої системи національного з'їзду. Віднині кримські татари зможуть самі висуватися в делегати і особисто обирати своїх представників на Курултай», — повідомив Заїр Смедляєв.

За його словами, нова система виборів відповідає вимогам як міжнародного виборчого права, так і нинішнім політичним сподіванням кримських татар. У виборах безпосередньо зможуть брати участь як громадсько-політичні організації, партії, блоки, так і окремі кандидати.

Як зазначив З. Смедляєв, для усіх кандидатів, що балотуються в делегати Курултаю, введено єдиний грошовий внесок у розмірі 250 грн.

Кількісний склад делегатів Курултаю не змінився — 250 осіб. При цьому 50 осіб балотуватимуться від громадських організацій і 200 — за мажоритарними округами. Згідно з новим положенням, один округ буде створено для кримських татар, які мешкають у Києві та Київській області, інші округи перебуватимуть у Криму і Узбекистані, де також мешкають кримські татари, котрі мають громадянство України.

На сесії Курултаю було направлено звернення до Президента України, Голови ВР України і Прем'єр-міністра України про присвоєння міжнародному аеропорту «Сімферополь» імені льотчика-випробувача, двічі Героя СРСР Амет-Хана Султана.

Крім того, делегати Курултаю прийняли звернення на адресу Президента України Віктора Януковича і глав держав — учасників ОБСЄ щодо майбутнього головування України в ОБСЄ, а також заяву про спроби реанімації сталінізму в Україні.

19 СІЧНЯ — ВОДОХРЕЩЕ

Архієпископ Сімферопольський і Кримський УПЦ Київського патріархату Климент *(на фото)* вітає кримчан з цим світлим святом і запрошує до храму Святих Рівноапостольних князів Володимира та Ольги в Сімферополі (вул. Севастопольська, 17а), де буде відправлена Служба Божа, після чого святитиметься вода. Початок Божественної Літургії в суботу, 19 січня, о 9.00.

Телерозповідь про святкування 20-річчя «Кримської світлиці» дивіться в авторській програмі Олександра Польченка «Рідна хата» (ДТРК «Крим») у неділю, 20 січня (початок о 17.50). Повтор — у середу, 23 січня (початок о 10.00).

У КРИМУ ОБЛАШТУЮТЬ ПОЛІЕТНОСЕЛО

Етнічне розмаїття Криму знайде своє відображення в новому туристичному об'єкті — етнографічному селі. Відповідний проект готується до реалізації на території Старого Криму. Про це повідомляє сайт turystam.in.ua.

«У рамках проекту під назвою «Кримський світ» планується спорудити сім садиб: українську, вірменську, болгарську, грецьку, кримськотатарську, німецьку і російську. У цих об'єктах буде забезпечена можливість тимчасового проживання, а також ознайомлення з національною кухнею», — йдеться в повідомленні. Нині розробляється концепція і бізнес-план цього інвестиційного проекту.

БІЛОГІРСЬКИЙ РАЙОН СТАНЕ КРИМСЬКИМ «ГОЛЛІВУДОМ»

Найближчим часом у Білогірському районі завершиться будівництво нової кіностудії. Про це Курортно-інформаційному центру повідомив голова правління Кримського відділення Національної спілки кінематографістів України В. Павлотос.

«Це новий проект власника Парку левів «Тайган» Олега Зубкова, який вкладає власні кошти у відродження кримського кіновиробництва. Роботи там ведуться повним ходом і планується відкриття кіноцентру у травні 2013 року», — зазначив Валерій Павлотос. За його словами, скоро до Криму приїдуть російські кінематографісти, які зніматимуть телесеріал про тварин сафарі-парку «Тайган». Повинні ще з'явитися кияни, вони мають намір знімати фільм «П'ятнадцятирічний капітан» цього року. «Наша мета — довести, що в Криму можливий кінобізнес!»

РОСТИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ БАБІЙЧУК

Міністерство культури України з глибоким сумом сповіщає, що 11 січня 2013 року на 102–му році життя помер Ростислав Володимирович Бабійчук — міністр культури Української РСР у 1956–1971 роках, заслужений працівник культури, кавалер чотирьох орденів Трудового Червоного Прапора, орденів князя Ярослава Мудрого IV та V ступенів. Неординарна людина та визнаний фахівець, Ростислав Володимирович завдяки своїй професійній діяльності залишиться знаковою постаттю культурної галузі країни.

Ростислав Володимирович Бабійчук — людина надзвичайного життєвого досвіду, визнаних професійних здібностей та щирих людських якостей. Він народився 14 лютого 1911 року у м. Кишинів (Молдавія). Свою трудову діяльність розпочав у 1930 році, працював у різних галузях народного господарства. З 1955 до 1956 року Ростислав Бабійчук працював першим заступником, а у 1956–1971 роках — міністром культури Української РСР. Перебуваючи на цій посаді, Ростислав Володимирович забезпечив ефективне функціонування культурної галузі України. У цей період створено цілий ряд художніх колективів, осередків культурно–просвітницької роботи. Набуває творчого розквіту діяльність таких видатних українських майстрів, як П. Вірський, С. Турчак, А. Авдієвський, С. Данченко і багатьох інших. Була здійснена велика робота для підвищення рівня підготовки кваліфікованих кадрів у системі навчальних закладів культури і мистецтв. Успішно реалізувалися плани гастрольної діяльності на території Радянського Союзу та за його межами.

З 1971 року Ростислав Володимирович пішов на пенсію, але залишився активним громадським діячем, життя якого тісно пов'язане з культурною сферою України. Надзвичайно цікава та ерудована людина, він залишався високим професіоналом та користувався великою повагою серед колишніх колег та працівників галузі.

Світла пам'ять про Ростислава Володимировича збережеться у серцях усіх, хто його знав. Висловлюємо щирі співчуття рідним, друзям, колегам.

Колектив Міністерства культури України

НЕ СТАЛО МИХАЙЛА ГОРИНЯ...

У ніч на 13 січня на 83-му році життя помер відомий український дисидент, правозахисник і політв'язень, почесний громадянин Львова Михайло Горинь.

«Ті, хто у 1990-му році були причетні до організації вікопомного ланцюга Злуки, в один голос говорять, що без Михайла Гориня він би не відбувся. Але це лише один знаковий епізод з його життя. В Україні сьогодні небагато людей, за якими нація могла б звіряти правильність свого шляху. Михайло Горинь, безумовно, був одним з них», — зазначив міський голова Львова Андрій Садовий.

М. Горинь народився 17 червня 1930 р. у селі Кнісело Жидачівського району Львівської області. Його батько керував сільською «Просвітою» та районною організацією ОУН, за що і був репресований польською владою. У грудні 1944 р. Михайло разом із матір'ю депортований радянською владою до Сибіру, та по дорозі на заслання їм вдалося втекти. Після втечі сім'я легалізувалася в Ходорові, де Михайло пішов працювати на завод. Там у 1949 р. хлопець закінчив школу. З 1949 до 1955 рр. навчався на відділенні логіки і філософії Львівського університету. Після закінчення вишу працював учителем логіки, психології, української мови і літератури, завідував районним методкабінетом, був інспектором Стрілківського райвно.

Активний «шістдесятник», 1962 р. він налагодив контакти з Іваном Світличним, Іваном Дзюбою, Іваном Драчем та іншими. Організовував розповсюдження політичної літератури, яка видавалася за кордоном, та самвидаву.

У серпні 1965 р. заарештований за звинуваченням у проведенні антирадянської агітації і пропаганди, а у квітні 1966 р. засуджений на шість років таборів суворого режиму. Покарання відбував у Мордовії. Звільнився М. Горинь у 1971 р., а в серпні 1978 р. разом із В'ячеславом Чорноволом відновив часопис «Український вісник», який В. Чорновіл, М. Косів та Я. Кендзьор почали видавати 1970 р.

Крім того, Михайло Горинь бере активну участь у діяльності Української Гельсінської групи, створеної 1976 р. Разом із В. Чорноволом та братом Б. Горинем він розробив «Декларацію принципів Української Гельсінської спілки», оприлюднену 7 липня 1988 р. на 50-тисячному мітингу у Львові.

З грудня 1981 р. М. Горинь знову заарештований, а 25 червня цього ж року засуджений за «антирадянську агітацію і пропаганду та відмову дати покази у справі Івана Кандиби» на 10 років позбавлення волі в таборах особливо суворого режиму та 5 років заслання. Помилуваний 1987 р., реабілітований 1990 р.

З 1989 р. працював в оргкомітеті Народного Руху України за перебудову у Києві. На Установчому з'їзді НРУ, що відбувся 8-10 вересня, обраний головою секретаріату партії. 1990 р. обраний депутатом Верховної Ради УРСР, працював у Комісії з питань суверенітету, очолював комісію національних меншин.

19 травня 2000 р. обраний головою Української Всесвітньої Координаційної Ради.

Нагороджений орденом князя Ярослава Мудрого V ступеня, Орденом Свободи (2009 р.) та ін.

Президент України Віктор Янукович висловив співчуття у зв'язку зі смертю відомого громадського та політичного діяча, українського дисидента Михайла Гориня. Про це повідомляє прес-служба Глави держави.

«Пішла з життя людина, яка стояла біля витоків створення незалежної Української держави», — йдеться у співчутті Президента рідним і близьким покійного. «Україна втратила людину, чий внесок у справу консолідації нашого суспільства, розбудову демократичної, соціальної і правової держави важко переоцінити. Світла пам'ять про Михайла Миколайовича завжди буде у наших серцях», — зазначив В. Янукович.

«НАМ ПЕСНЯ СТРОИТЬ И ЖИТЬ ПОМОГАЕТ!»

І дійсно допомагала. У всякому разі так, як пісня, не впливала жодна пропаганда. А в її контексті ми були «хорошие девчата, заветные подруги, приветливые лица, огоньки веселых глаз». Та і сильна половина суспільства лишалася не ображеною. А стосунки з нею змальовувалися дуже романтичними, такими, власне, у багатьох вони і складалися. «В аллеях парка тихий летний вечер, идешь ты мимо, слова не сказав. Парнишка робкий, ты молчишь при встрече, хоть на мгновенье погляди мне в глаза!». Та де там сором’язливому, цнотливому хлопцеві піти на такий «подвиг», тож і досі жартують, що у Радянському Союзі не було сексу. Але пісня була, і цього ніяк заперечити. Хороші, зворушливі, а то і класичні вірші клали на музику професійні композитори. Навіть ті з пісень, які явно працювали на ідею, здебільшого були досить якісним продуктом. Вони «заманювали» на новобудову, туди, де «вокруг голубая, голубая тайга», обіцяючи особливі емоції, жадані зустрічі, і щось таки справджувалося. Й не вірте, що все у нас будувалося ув’язненими, навіть серед наших читачів чимало таких, які їздили віддавати свою працю туди, куди кликала радянська сурма, окрилені красномовними гаслами, а подекуди і піснею.

Та вона передовсім прокладає доріжку до молодих сердець. І в цьому відношенні нічого не змінилось із часом. Здавалося б, пісня сьогодні навіть розширила обрії свого впливу. Співаки-аматори мають можливість брати участь у багатьох телевізійних конкурсах, наймасштабніший із яких — «Х-фактор». Наскільки вдала його назва, не беруся судити, цю закордонну формулу, як і більшість телевізійних шоу, просто запозичено, у всякому разі це легше, ніж віднайти вдалу яскраву назву самим на основі вітчизняних уподобань і традицій.

З традиціями, власне, у нас взагалі не панькаються. Застрибнувши на сходинку капіталістичного потяга, разом зі застарілими ідеологемами ми залишали «за бортом» те глибинне, на основі чого сформувалися кращі риси нашого народу, якими є доброта, працелюбність, гостинність, повага до старших, цнотливість, здатність до справжніх почуттів тощо. Головний пропагандист і агітатор, яким було і залишається наше телебачення, нині єдиним безальтернативним стимулом виголошує гроші. За грошову винагороду худнуть на очах у телеглядачів наші товстуни, за гроші українці смішать коміків, за них же, рідненьких, змагаються у кулінарному шоу, демонструють свою вправність у «кубі», навіть просто говорять правду у «Детекторі брехні». Що вже казати про співи! До речі, найвищою винагородою є премія для переможця у «Х-факторі» — це 2 млн. гривень. І такі гроші, які практично неможливо заробити, працюючи на користь Вітчизни, призвичаюють людей до сподівань лише на вдачу.

А сучасні шоу — це і сучасна пісня. Ось на відбірковому турі у Львові виходить на сцену п’ятдесятирічна пані. «Я такая крутая, когда выпью вина. Я как-будто летаю, и пошли вы все на...», — посилає вона журі, присутніх у залі та й мене біля телеекрану. Як не дивно, але ніхто не ображається. Бо в те ж саме місце посилали нас і учора, здається, в Харкові, вже інша, пишнотіла двадцятип’ятирічна діваха з допомогою іншої пісні. Згодом вона увійде до ансамблю «3-D», який доспівається ледь не до фіналу. І цей ансамбль знову посилатиме, але вже не усіх гамузом, а конкретну особу чоловічої статі. І слухачі та глядачі підтримуватимуть співачок своїми голосами у боротьбі за 2 мільйони гривень. Невже не маємо ні гідності, ні честі, невже такі пісні і ті, хто їх обирає, дійсно нам подобаються?

Але й пісенні тексти (даруйте, не вірші), де все цілком цензурно, частенько викликають, м’яко кажучи, здивування, бо нагадують просто набір випадкових слів із різного смислового ряду. Наприклад, ось такі: «Ніжно не ніжно, але люби, ніжно не ніжно — перетерпи». Перетерпіти ніжно — це як? Так само, як лагідно пообідати, сонячно захворіти, і подібних прикладів «абракадабри» може бути чимало.

Втім, далеко не всі здатні сприймати те, що співається відомими співаками, критично. Не так давно і для нас, людей старшого віку,

На сцені — Лобода...

аргумент «так було написано у книзі» був беззаперечним, те ж саме стосувалося і телебачення, радіо, інших ЗМІ. Пропрацювавши 12 років у книжковому видавництві, знаю, через скільки очей проходили колись книжкові тексти, перш ніж потрапляли до читача. Але і тоді не все в них було бездоганно, особливо з точки зору художності.

А ось щодо українських пісень, то вони були дійсно чудовими. І найголовнішим критерієм оцінювання можна вважати те, що їх заспівали люди. Співають і досі. Цілком добровільно, не з волі якихось продюсерів. І за святковим столом, і на самоті, і на самодіяльних сценах лунають зворушливі, глибоко поетичні, а то й афористичні слова «Червоної рути», «Черемшини», які западають у душу своїм ліризмом, створюють особливий настрій причетності до чогось світлого і прекрасного. Окремо хотілося б згадати пісню «Два кольори» незабутнього Олександра Білаша — вона не лише пробуджує любов до своєї рідної України-матері та української жінки, але й «апелює» до чогось глибинного, закодованого в національній вишивці, спонукає замислитися про людську долю і свою зокрема.

А які струни вашої душі чіпає заклик ніжно або не ніжно перетерпіти? Зрештою, можна проаналізувати перші ліпші пісенні рядки, що лунають зі сцени «Х-фактору» (а вони ж — результат прискіпливого вибору, бо прозвучати має лише одна, «найкозирніша» пісня). «Дай мне с дороги вдоволь напиться, чистой водицы дай мне, дай. И расскажи мне про счастье былое, и уложи спать рядом с собою», — співає конкурсант. Це — про що? Звідки і до кого прибув ліричний герой? Про чиє він хоче послухати щастя і чому, випивши чистої, а не брудної води, негайно лягти спати: бо ніч, бо стомився, бо хоче любовної втіхи? Зрештою, над усім цим і замислюватися не виникає бажання, а це ж улюблена пісня одного із суддівської четвірки, до якої входять щодо співочого мистецтва фахівці найвищого гатунку.

Зрештою, здається, вони вже призвичаїлися дивитись на пісенні тексти крізь пальці, й недолугість написаного у стовпчик їх абсолютно не хвилює. Більш за те, московський музичний критик Сергій Сосєдов постійно закликає експериментувати, змінюючи слова за власним уподобанням. І вихованці-аматори їх змінюють. Але не там, де треба або ж допустимо. Так само фривольно поводяться вони з мелодіями. Бо недарма ж сьогодні, оголошуючи номер, вже не згадують ні поетів, ні композиторів. Натомість виконуються пісні Алли Пугачової, Ані Лорак, Наталі Могилевської...

У такий же спосіб спробував зробити «своєю» і пісню «Очи черные», народжену ще в позаминулому столітті, 23-річний аматор. Попри любов до неї багатьох поколінь, що дотримувалися кожної нотки, фіналіст конкурсу Дмитро Сисоєв заспівав її на власну мелодію, а якщо точніше, навіть без мелодії, просто куди ряба витягне. І це було узгоджено, а ймовірно, навіть запропоновано одним із суддів, що став його керівником і продюсером на період дії проекту. Слухати таке виконання було просто несила. Й, певне, не тільки мені... Бо на цій пісні дійсно талановитий співак і «спікся» — вибув із подальших змагань. У подібний спосіб позбиткувався над піснею «Темная ночь» й суперфіналіст Євген Літвінкович. А Діма на прощання виконав ще й авторську пісню, і мене не здивувало й не засмутило, що англійською мовою, бо якою ж ще і писати, коли не знаєш своєї рідної? А англомовні не образяться — їх у залі і біля телевізорів просто не було.

До речі, понад половину того, що пролунало на «Х-факторі», було незрозумілими мовами, та і мелодії не подобались й не запам’ятовувалися. Тож загальне враження від почутого було неповним. Але, зважаючи на особливості нашої сучасної пісні, іншомовний текст я вже готова сприймати як благо.

Попри це, знаю людей, котрі, працюючи у руслі українських пісенних традицій, і сьогодні здатні дарувати слухачам повноцінну українську пісню, якою можна «захворіти» і від якої можна одужати, якщо тебе вразила туга. Втім, велика сцена для них закрита, бо замість конкуренції якості справу маємо ми лише із конкуренцією гаманців. І виховується наша молодь здебільшого не на кращому. Бо така пісня не допомагає ні жити, ні будувати, не навчає і справжнім почуттям, натомість дезорієнтує, порушує логічне мислення, псує смак до мистецтва.

Щось подібне відбувається й у інших життєвих сферах. А тому і життя у нас — зовсім не пісня...

Тамара СОЛОВЕЙ

СЕСТРИ ТЕЛЬНЮК:

«ТАЛАНТ-ШОУ НА ТЕЛЕБАЧЕННІ – ЦЕ ПОЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ ЗОМБУВАННЯ УКРАЇНЦІВ»

Сестри-співачки Галина і Леся Тельнюк заявляють, що бездарні талант-шоу на телебаченні — це не лише бізнесовий, а й політичний ідеологічний проект. Співачки стверджують, що в такий спосіб цілеспрямовано понижують рівень культури українців, які звикли сприймати весь сурогат, який їм показують з екранів телевізорів.

«Ці шоу — це перш за все політична річ. У Радянському Союзі було завдання ліквідувати: навчити читати, але не вчитуватися. Що роблять ці шоу — вони закривають людям можливість і навіть притомну думку того, що щось можна шукати: вам все знайшли, ось поліція з книжками, які треба читати», — говорить Галина Тельнюк.

«Додайте великий набір нескінченно гастролюючих російських попсових музикантів. Українських музикантів просто ніде нема. Їх позаганяли в якісь клуби. Це їхнє місце, щонайбільше. А от до залів їм і дороги немає, — каже Леся Тельнюк. — До цього, як до випадкової речі, ставитись не можна. Це абсолютно свідоме культурне нищення населення, для того, щоб українців зазомбувати непотребом. Якщо люди почнуть слухати нормальну музику та свідомо ідентифікувати себе й інакше мислити, та вони ж розправлять плечі і будуть непридатними до того, щоб ними легко керувала та маніпулювала влада. Будуть знати, за що голосувати».

Галина розповідає, що в 1991 році їхній дует агітували переїхати і творити в Москві. Пояснювали: в Україні їм нічого не світить, тому що музичний ринок тут уже розподілений під сферами впливу московських продюсерів.

«Пропонували нам залишитися в Москві і казали: «Девочки, вас там съедят с вашим украинским языком. Вы ничего там не добьетесь. Там все уже поделено». Вони нам показували на карті, як поділена на музичні сектори Україна і який власник у Москві яким сектором керує. Я думала, що ця людина з об’єднання «Квінта» все вигадала і лякає мене в цій машині «Вольво». А вони дійсно вирішують, що кому робити на цій території — кого крутити, який канал закривати, який не закривати. Я дивувалася: «І Київ входить у цю систему?» — «Да, ваш Киев в первую очередь», — махав він рукою. Їм були цікаві не тільки ми. Вони тоді до багатьох підкочували лише з одним розрахунком, дивилися як на матеріал, куди можна припасувати цю шпульку: а раптом піде, і вони «слупят бабла».

Можливість стати зіркою на талант-шоу — лише ілюзія, — каже Галина Тельнюк:

«Це один із факторів обману населення — що може вийти будь-який фрік і стати зіркою. Насправді, це все не так. За цим сидить контора величезна професіоналів і звуку, і образу. До цього шлях зовсім виявляється інший. Не з корабля на бал. А навпаки — ти цей корабель збудувати ще повинен, і цей бал. Мій син з 4 років грає на скрипці. Зараз йому 16. Це людина, яка професійно цим займається. І поруч з ним його ровесники, які на три дні стають зіркою. А в них враження, що стають зіркою на все життя. Викривлюються дзеркала. Люди, коли споглядають історії Попелюшок, реально заливаються сльозами біля блакитних екранів. Вони реально в це вірять. Всі люди, які професійно займаються музикою й акторством, зараз нікому не потрібні фактично через появу цих шоу».

«Люди думають, що якщо великого артиста нема в телевізорі, значить, він помер. А він не помер. Він творити від цього не перестав. Просто спрацьовує дебільна залежність від телевізора. Село тільки цим і живе. Люди не мають замінника. Їхні справжні традиції підмінюють цим сурогатом. Вони думають, що спів бабусь — це не цікаво, і не розуміють, що це і є той базис, на якому вони можуть розвивати культуру свою і своїх дітей», — додає Леся.

Валерія РАДЗІЄВСЬКА (*http://gazeta.ua*)

ТАБЛОЇДИЗАЦІЯ — ЧАСТИНА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ВІЙНИ ПРОТИ УКРАЇНИ

Масова таблоїдизація українських засобів масової інформації є частиною інформаційної війни проти країни. Як передає кореспондент УНІАН, про це письменниця Оксана Забужко заявила під час «круглого столу» «Вільна людина у вільній країні».

«Україна не є незалежною, бо не можна вважати незалежною країну, яка інформаційно собою не володіє, яка є не при власній тямі. Україна тут не виняток. Масова таблоїдизація українських ЗМІ є цілком програмованою, політичною і соціальною інженерією, яка в країнах європейської унії, де цей процес помітили раніше, отримала цілком вже прийнятий і в академічному середовищі вживаний за згодою термін — «путінізація ЗМІ», — наголосила О. Забужко.

Вона додала, що першими у 2000 році цей термін ввели італійські інтелектуали.

Також О. Забужко нагадала, що таблоїдизація ЗМІ відбулась в Україні та у низці країн Західної та Східної Європи.

«Всюди, де енергетична імперія, яка з 2000 року почала вставати з колін, починала дуже енергійну масовану політику свого впливу, яка полягає у контролі за фінансами та інформацією. Це єдине, що вміють робити спецслужби. Саме контроль за інформацією є тим інструментом поневолення України, який впродовж 12 років дуже активно діяв на наших теренах, і станом на сьогодні цей процес інформаційної окупації — підкорення собі основних українських телевізійних і радіоресурсів, цей процес у принципі можна вважати завершеним. Таблоїдизація, «жовті» новини, низькопробний шоубіз — суцільний таблоїд, на тлі якого відбувається маніпуляція шляхом вкидання певних політичних проектів, маніпуляція думкою українського виборця у напрямку імітації політичного життя і в тому напрямку, який вигідний замовникам», — підкреслила О. Забужко.

На її думку, сьогодні лишається два ресурси: Церква й Інтернет, які можуть апелювати до людського духу, до свободи, до високих цінностей.

«Без розуміння цих речей, без встановлення українському суспільству діагнозу його фундаментальної свободи говорити про свободу індивідуальну, безперечно, потрібно, важливо, але необхідно попереджувати людей про те, що вони живуть в умовах інформаційної окупації, і про те, що їм потрібно навчитись боронитись, виробити техніку інформаційної безпеки та інформаційного самозахисту для мобілізації. Україна програла інформаційну війну», — переконана письменниця.

«СВІТЛИЦЮ» ВІТАЮТЬ:

До редакції з усіх куточків України продовжують надходити від наших шанувальників вітання з 20-річчям «КС». Сердечно дякуємо за добрі, щирі, теплі слова, які сприймаємо як великий аванс і нагадування про те, якою повинна бути українська державницька «Кримська світлиця»!

«ТО, МОЖЕ, НЕ ВСЕ ТАК І ПОГАНО?..»

Це було дуже давно. Я не мала ще жодної власної збірки, була молодою, недосвідченою, але дуже старанною вчителькою, багато малювала, і вірші приходили до мене самі. Зоря української Незалежності ще тільки здіймалася над нашою землею, і вірилося, що з того щось вийде, що вона засяє і стане справжнім Світилом.

Здавалося, що Слово комусь цікаве і здатне змінити світ...

Саме в той далекий час я вперше побачила Крим, і вразив мене він своєю надзвичайною величчю й казковою красою. Дещицю з тієї краси вдалося перевтілити у поезії, які разом з моїми невеличкими кримськими замальовками 1996 року опублікував «Дзвін Севастополя». А ще через рік я роздобула адресу «Кримської світлиці», надіслала туди решту текстів, і — о радість! — вони з'явилися там на цілу сторінку.

Уже зовсім не перша моя публікація, але ж то був час, коли все — немов уперше... Творилась Україна, творилась і росла «Кримська світлиця», і, здавалось, творився світ...

Невдовзі дізналася, хто був моїм добрим Ангелом: редактор одного з відділів, письменник Данило Кононенко. Як розумію, насамперед саме завдяки йому «Кримська світлиця» й надалі гостинно приймала на своїх сторінках мої творіння: вірші, малюнки, оповідання, новели, казки, статті... Навіть — запропоновані мною твори земляків-уманців — учасників літоб'єднання імені Миколи Бажана (я тоді вже викладала в педуніверситеті) колег Петра Поліщука, Сергія Тихолоза і найкращих студентів...

Час тепер інший. Можливо, то просто інша я: занадто досвідчена і цинічна, мало малюю, майже не старанна, авторка багатьох книжок (здебільшого прозових) і людина, до якої вірші давно вже не приходять. Навіть Крим уже так не вражає, хоч бувала там відтоді багато разів...

Але «Кримська світлиця» — є!!! Це неймовірно, але вона — є! Яскрава, жива, діяльна, двадцятирічна!!!

То, може, не все так і погано?.. То, може, є й Україна? І кримська врода — не згасла? І Слово — ще комусь потрібне?..

Я не знаю, чи це так, але я дуже хочу цього. І тому бажаю «Кримській світлиці» ще багато-багато молодих «двадцятиріч», таланту вражати, вміння воскрешати і міняти цей світ на краще!..

З повагою, Марина ПАВЛЕНКО, доцент кафедри української літератури та народознавства Уманського державного педуніверситету імені Павла Тичини, член Національної спілки письменників України, кандидат педагогічних наук

* * *

Хай не міліє вашої душі криниця,
І творчість окриляє повсякчас!
Перо хай буде гострим,
наче криця,
Щоб про життя писати без прикрас.
Хай серце залишається відкритим,
І кожен день благословляє Бог.
«Світлиці» нашій — слава!
Слава Україні!
Нових вам, друзі, звершень!
І нових вам перемог!

Наталя ОСИПЧУК, письменниця, член НСПУ

ЯК НАМ ОПТИМІЗУВАТИ РОБОТУ

Двадцятирічний ювілей нашої газети, що не кажіть, був певною віхою у житті кримського українства. Святкування в бібліотеці ім. Івана Франка пройшло непогано, позитивних емоцій вистачило на всіх. Проте ця приємна обставина не звільняє нас від тверезого аналізу. З одного боку, в АРК вже є зміни на краще. Принаймні і в Сімферополі, і в Севастополі, і в Ялті не бракує україномовної реклами, то тут, то там з'являються нові україномовні вивіски. Та й педагоги запевняють, що у молодих кримчан уже немає проблем з державною мовою. Принаймні вони її розуміють... Однак тісне спілкування з кримською молоддю може і засмутити. Молоді севастопольці та сімферопольці можуть довго говорити про «насильницьку» або «повзучу українізацію» (і це при тому, що на вулицях вищезгаданих міст української досі не чути), про зміни ж у свідомості старшого покоління взагалі говорити не доводиться. Звичайно, найкраще було б просити президента рішуче забезпечити конструктивні зміни в інформаційному просторі Криму. Тоді більшість мешканців півострова знатимуть неспотворену українську історію і усвідомлять прописну істину: без державної мови не буде й самої держави. Але з інформаційним простором і Ющенко нічого не міг зробити, хоч риторика у нього завжди була державницькою. Очевидно, не варто й тепер дуже сподіватися на перших осіб держави, останнє слово буде за українською громадою Криму.

«КУСЮЧІСТЬ» ЧИ РОЗВАЖЛИВІСТЬ? (Або чи потрібен кодекс мовної поведінки у кримських умовах?)

Хто був на святкуванні 20-річчя газети, той пам'ятає обурені вигуки із залу, коли деякі чиновники вітали «світличан» російською мовою. Присутні реагували на ці вигуки по-різному: дехто вважав їх проявом безкультур'я, а хтось, навпаки, висловлював солідарність. Хто ж мав рацію? Можна було б і самоусунутися від обговорення цього випадку — з часом і так усе забудеться. Можна, але чи варто? Адже згадана ситуація є добрим «лакмусовим папірцем» і яскраво свідчить про підневільне становище українства в Криму. Зрозуміло, що в Польщі за двадцять років незалежності чиновники навчилися б розмовляти польською мовою — хай би вони там були німцями, білорусами чи кашубами... Але, орієнтуючись на Польщу, непогано було б орієнтуватися і на польський рівень патріотизму та жертовності. Ми готові його досягти? Безумовно, поляки є різні, але відсоток людей, які готові йти на барикади або невтомно і послідовно пропагувати польську культуру, є дуже високим. Ослаблене голодоморами і репресіями українство повинно навчитися компенсувати втрачене. Ми повинні навчитися виховувати патріотичну молодь. Це важко зробити за короткий період, але якби ми поставили перед собою таку мету два десятиліття тому, то вже був би відчутний результат. А у нас надто довго жила віра в доброго президента чи в якусь патріотичну партію, яка за нас зробить усе. «Добрий» президент у нас уже був, досягнення цього періоду дуже скромні, але певен, що той же президент у польських умовах і у польському оточенні зробив би значно більше. Знаю, що не всім українцям до вподоби натяки на вади нашого менталітету, але я переконаний, що вони є. Не варто як страус ховати голову в пісок, не помічаючи очевидних речей. Менталітет потрібно змінювати, і це справа цілком реальна. Спочатку зміни стануть відчутними у невеликих колективах і середовищах, потім у більших. Саме успіхи від змін повинні нас окрилювати, а не казочки про героїчну історію. Скільки б не було у ній героїчного, але результатом чомусь були довгі століття бездержавності. Разом з тим, англійці називають нас «ен імерджінг нейшен», що можна перекласти як «непотоплювана нація» або нація, яка постійно зводиться на ноги. Отже, навіть з точки зору англійців підстави для оптимізму є. То з чого почнемо?

Українці, які чогось досягли в житті, проживаючи на Заході, добре розуміли, що не шляхом героїзації власної історії треба йти, а слід уважніше вивчати життєві реалії. Відомий канадський меценат Петро Яцик з цього приводу говорив так: «Ми, наче ті лицарі самообману, створюємо собі свій власний уявний світ, в якому живемо і виховуємо наших дітей. Довкола нас струмує світ, відбуваються соціальні переміни, родяться нові ідеї, але ми всього цього не бачимо чи не хочемо бачити. Ми фальшиво виховуємо нашу молодь, вчимо її фальшивої історії, в якій затаєно наші хиби й недоліки, зате перебільшено наші прикмети та осяги. Ми всі є хворі на недугу, яку можна вважати втечею від дійсності...».

Отже, кримчани повинні добре уявляти, в яких реаліях вони живуть і що саме варто змінювати в першу чергу. Російськомовні чиновники і кримських татар не вітають їхньою мовою (хоч вона також є офіційною в Криму), але це не заважає останнім завжди захищати одне одного в складних ситуаціях. Кримські татари тягнуться одне до одного — це особливо помітно в Бахчисараї. Якщо водієм маршрутки є кримський татарин, то він неодмінно закріпить перед собою голубий національний прапорець. Бачив, що до такого водія охочіше сідають пасажири кримськотатарської національності. «Аксакали» у

таких маршрутках розмовляють виключно кримськотатарською, молодь же намагається підтягуватися до рівня старших. Отже, і нам треба навчитися концентрувати свої сили. А для цього потрібен своєрідний поведінковий кодекс. І ось тут «Кримська світлиця» стане незамінною — листи читачів можуть мати неабияку цінність. А ще варто уважніше читати праці наших класиків. Скажімо, В'ячеслав Липинський також критикував деякі вади нашого менталітету: «Надмірною чутливістю (при пропорційно заслабій волі та інтелігентності) пояснюється наша легка запальність і скоре охолоджування. Пояснюється теж дражливість на дрібниці і байдужість до дійсно важливих речей...». Зрозуміло, на чиєму боці був би філософ, оцінюючи ті вигуки із залу. Підстави для таких гострих реакцій кримська дійсність дарує практично щодня. Тож герої потрібні! Але й громада має навчитися йти від простішого до складнішого, має напрактикуватися захищати тих, хто готовий йти у першій шерензі. А герої повинні узгоджувати свою діяльність з громадою. Неважко було передбачити ті мовні «ляпаси» (закон Колесніченка-Ківалова для того і створювався), але можна було заздалегідь обговорити свою лінію поведінки, а далі вже гуртом її дотримуватися. Для цього, щоправда, й контактувати треба постійно, а не вряди-годи... Переконаний, що доки українці не навчаться переборювати «синдром лебедя, рака і щуки», доти жодні стихійно-емоційні протести не є бажаними, бо вони нічого не змінять. Я досі згадую, як кілька років тому діти, вихованці театральної студії Алли Петрової, спробували після репетицій розмовляти в місті українською. Але наштовхнулися на агресивну реакцію якоїсь російської шовіністки — і цього було досить, щоб почин захлинувся... Ось де треба навчитися давати відсіч у першу чергу! Спочатку тим, хто плює нам у душу і не дає розмовляти рідною мовою, а вже потім тим, хто не поспішає вчити її сам. Бо коли чиновники опанують українську, а місто й надалі буде нашпиговане російськими шовіністами, хіба від цього комусь стане легше? В Києві чиновники українською володіють, але місто залишається переважно російськомовним. Отже, тут досить складні взаємозв'язки, і їх треба вивчати. А для цього треба навчитися думати і аналізувати. Не виключено, що чиновники скоро і кримськотатарською повинні будуть оволодіти. Ми готові до того, що кримськотатарські патріоти будуть засвистувати наших земляків за те, що ті калічать їхню мову або й зовсім не вживають? Чи погодимося з тим, що чиновниками будуть лише кримські татари? Вже хто-хто, а вони точно зможуть упоратися із завданням перехідного періоду. І тримовних фахівців зможуть постачати автономії, якщо не тисячами, то сотнями, це точно. Бачите, як усе непросто... Очевидно, «Кримська світлиця» приречена підтримувати лише конструктивні думки і конструктивні дії, спрямовані на збереження і зміцнення кримського українства.

ЗАЛУЧАТИ ДО ГУРТУ ДІЯЛЬНИХ І НЕБАЙДУЖИХ

Мене трохи здивувало те, що діяльність Олексія Супруна із Старого Криму, про якого я неодноразово писав, дехто з українців не схвалює. Мовляв, не перспективно воювати у Криму за мову вивісок та ще й тоді, коли мовне законодавство змінюється у гірший бік. Не

Михайло Кузменюк скликає друзів української культури

погоджуся, що не перспективно. Новий мовний закон зовсім не є фатальним для кримського українства. Він не забороняє двомовності, навпаки — пропагує її. То хай би кримські чиновники показали приклад — досягли реальної, а не декларативної двомовності бодай у якійсь галузі. На відміну від Сімферополя, української вивіски у Судаку чи Феодосії вдень з вогнем не знайдеш. Треба, щоб ці зони «антиукраїнськості» на території Криму поступово зменшувалися. А вже якщо позитивної реакції чиновництва не буде, тоді й бити на сполох. І виступати усім разом — монолітно, злагоджено.

У Криму є люди, які, відстоюючи українські цінності, демонструють абсолютно не конфронтаційні моделі поведінки. Я б назвав ці моделі миролюбними і щиросердечними. Проте навряд чи в когось язик повернеться назвати таких людей «відступниками». Скажімо, Михайло Кузменюк є людиною шанованою як на Буковині, так і в Севастополі. Він є одним із творців відомого фільму-концерту «Червона рута», був близько знайомий з Володимиром Івасюком, Назарієм Яремчуком, Василем Зінкевичем, Софією Ротару... Одне слово, ця людина явно не зайва для української громади Криму. Але й російськомовні севастопольці його шанують. Селище Чорноріччя, точніше, обійстя буковинця, любовно назване севастопольцями «хутором Ілліча» (там діє приватний музей побуту Західної України ім. Івана Снігура), стало улюбленим місцем зустрічей багатьох представників севастопольської еліти. Про це свідчать поетичні рядки російською мовою:

Черноречье, Черноречье,
Это место душу лечит.
И рассвет его, и вечер
Будет в сердце до конца...
Черноречье, Черноречье
Нет прекрасней места встречи,
Здесь Ильич связал навечно
Наши души и сердца!

Отже, Михайло Ілліч Кузменюк, буковинець до мозку кісток, запропонував Севастополю таку модель міжнаціональних стосунків, яку варто б вивчати і використовувати у всеукраїнському масштабі. Він закохує людей в українську культуру, і йому це легко вдається, бо він любить усіх севастопольців, незалежно від національності. А для нас, українців, дуже характерними є крайнощі — або наїжачилися і в кожному не «своєму» вбачаємо чужинця й ворога, або ж безвільно склали руки і... легко зреклися свого. Досвід буковинця Кузменюка треба вивчати в університетах, а потім через подвижників пропонувати суспільству. «Кримська світлиця» шанує цю людину, пише про неї, але наші читачі повинні йти далі і намагатися щось зробити за межами Криму. Знімати про нього фільми, писати статті в обласні і районні газети материкової України. Адже не в експонатах музею справа, а в надзвичайно цікавій і досить рідкісній моделі пропаганди «свого».

Ще можна б згадати Тамару Мельник із Севастополя, яка організовує Школу шляхетних українок Севастополя, або нашу Аллу Петрову, яка невтомно працює з талановитими дітками Сімферополя. Нещодавно я випадково (разом їхали в поїзді) відкрив для української громади Криму вчительку Світлану Іваннікову, яка викладає українську мову... в домашній школі. Своїх учнів, які навчилися гарно співати українські пісні, вона возить в Західну Україну і цим самим зближує такі полярні регіони. Світлана Володимирівна є чудовим педагогом, певен, що про неї колись будуть говорити з великим піететом. А може, й «Кримську світлицю» згадуватимуть, бо наша газета причетна не до одного такого відкриття. До речі, коли ми із Світланою відвідали в Сімферополі наших турецьких друзів з Платформи «Діалог Євразія», то отримали в подарунок книгу відомого турецького філософа Фетхуллаха Гюлена, про якого я вперше написав три з половиною роки тому. Назва книги — «Діалог і толерантність», вона вже перекладена українською. Я тут же пригадав, що в Севастополі наш читач Михайло Галунка не так давно видав невеличким тиражем книгу «Голос мудрості», де червоною ниткою проходить та ж ідея толерантності. Там є багато цитат з Біблії і Корану, священних книг інших релігій, тож книгу колишнього офіцера ВМС України можна розглядати як шляхетну спробу досвідченої людини гармонізувати кримське суспільство. Якби в АРК існували українсько-кримськотатарські школи, то книга севастопольця з галицьким корінням могла б стати непоганим посібником для проведення уроків толерантності.

(Закінчення на 5-й стор.)

(Закінчення. Поч. на 4-й стор.)

«СВІТЛИЧАНСЬКА» ОСЕЛЯ НА ГАГАРІНА, 5 — РІДНИЙ ДІМ ДЛЯ МАТЕРИКОВИХ УКРАЇНЦІВ

Люди, чия життєва платформа подібна до «світличанської», можуть розраховувати на редакцію «Кримської світлиці» як на рідну домівку. Насамперед, завдяки гостинності головного редактора Віктора Качули, його дивовижної комунікабельності. Мені було приємно прочитати в книзі Олександра Волощука «Кавказький щоденник» (Чернігів, 2012) ось такі рядки:

«Крим зустрів сонцем і спекою. Ще півроку тому переді мною не стояло б питання, де провести вільний час, адже майже поруч з вокзалом знаходилася редакція єдиної на півострові української газети — «Кримської світлиці». Упродовж кількох років я був там бажаним гостем, дав кілька інтерв’ю, потоваришував з редактором Віктором Качулою і журналістами газети. Але на

Олександр Волощук

газету «Кримська світлиця». На півроку — це буде 50 грн., як на нашу газету ВО «СВОБОДА» на цілий рік. Це потрібно зробити по всій Україні. Крим — український! І мова в ньому УКРАЇНСЬКА, ще з часів Русі-України звучить, не змовкає. І надалі процвітатиме. Тому що є у нас найкращі у світі дівчата — у Києві пані Шкода, в Кривому Розі — пані М. Джура, у Львові — пані Оксанка-Львів’янка, на Івано-Франківщині — пані Марися, в Каховці — пані Луся. Я

«КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

початку січня 2010 року Міністерство культури і туризму «привітало» українську громаду Криму та численних шанувальників часопису як в Україні, так і в зарубіжжі наказом про звільнення Віктора Качули та арештом всього новорічного накладу. Так згас єдиний український промінь сонця у шовіністичному інформаційному морі Криму...»

Дякувати Богу, тепер у нас нормальне керівництво, газета виходить стабільно. А вищезгадані рядки чернігівського мандрівника газета може взяти собі в «актив». Адже важливо не тільки вчасно підготувати черговий номер, але й зуміти підтримувати постійний зв’язок з цікавими, небайдужими людьми. Мабуть, в цьому і є головний секрет успіху «Кримської світлиці». Прикро, що такими професійними «установками» може похвалитися далеко не кожна українська газета.

ПО-ЖУРНАЛІСТСЬКИ «ПРОВОКУЄМО», АЛЕ КИЇВ ЛЮБИМО НАЙБІЛЬШЕ!

Тепер з усмішкою пригадую реакцію деяких «світличан» на мої публікації. Мовляв, що ви там експериментуєте з таким поняттям, як П’ємонт? Адже Львів є Львів. Це — святиня! Хіба можна його замінити Черкасами, Чернівцями чи Вінницею? Панове, ми не розвінчуємо авторитети. І не збираємося применшувати роль історично важливих міст. І, тим більше, нам чужий будь-який сепаратизм. Але право позмагатися за першість має кожне місто. В процесі таких мирних змагань народжуються цікаві ідеї, гартуються конкретними справами молоді патріоти. Змагальність — важливий фактор. Мені стало відомо, що саме вінничани (а не львів’яни) стали нещодавно авторами цікавого культурологічного почину: в міському транспорті читають пасажирам... поетичні твори українською мовою.

А ось як зворушливо через Інтернет закликає своїх друзів стати передплатниками нашої газети вінничанин Леонід Бровченко, який відголодував за нашу мову 28 днів біля Українського Дому:

«Любі дівчата! Знайдіть можливість, хоча це, розумію, не легко, із свого сімейного бюджету «відірвати» сотню гривень і передплатити зробив і те, і друге. Хоча грішми не маю змоги розкидатися. Але ж — УКРАЇНСЬКА МОВА У КРИМУ — ЦЕ СВЯТА СПРАВА...»

Так що наш сімферопольський читач Віктор Сидоренко, який запропонував цікаву ідею — возити юних кримчан на Різдво не до Львова, а у Вінницю, яка з часом може стати новим П’ємонтом, може пишатися. Подіяло, певний резонанс є. Бо кому ж не хочеться стати першим? Стратегічний курс «Кримської світлиці» на активний діалог з читачами виправдав себе. Саме в людях, у звичайних українцях, — наша сила. Тому тепер, у ці новорічні святкові дні, попри величезну роль Львова та інших західноукраїнських міст, мені чомусь хочеться згадати добрим словом саме наш рідний Київ. Місто, яке об’єднує всіх українців! І знаєте що — я не писатиму теплих слів від себе, краще процитую, як освідчуються йому в любові люди, чиєю рідною мовою є російська:

«Я живу в Киишнёве. Впервые посетил Киев в августе 2006 года. У меня осталось море впечатлений. Такого красивого города я до сих пор не видел, хотя побывал во многих крупных городах Украины и России. Киев — это воистину лицо Украины и славного украинского народа. Город поражает своей красотой, величием и ухоженностью. А после посещения Киево-Печерской Лавры, Майдана Незалежности и Крещатика, Софийского собора и ещё десятка других не менее интересных мест, я понял, что удивительнее города я ещё не встречал… ***Михаил (16.12.2007)»***

«Сегодня утром вернулась в свой серый российский город Брянск… После посещения Киева поняла, что это до глубины души мой город... Город благоприятный для творческого роста, развития, в меру шумный, чистый, доброжелательный. Сам его архитектурный ансамбль, кажется, заряжает добром и теплотой. Раньше думала, что Москва — мой город, но теперь двумя руками голосую: КИЕВ, КИЕВ, КИЕВ!!! ***Юлия (17.04.2011)»***

«Я так люблю этот прекрасный город! Я — чистокровная украинка, хоть и родилась в России. В Киеве — каждое лето. Каждый раз, когда поезд останавливается на вокзале, сердце начинает учащенно биться! Вот он — мой самый любимый, самый теплый город на Земле! Мне хочется кричать о моей любви к нему! И даже с трудом могу передать словами свое отношение! Здесь абсолютно ВСЕ по-другому: люди приветливее, архитектура, здания, природа, парки, а главное — атмосфера тепла, уюта, спокойствия. И от того, что Киев такой замечательный, на глаза наворачиваются слезы... Стоит просто вспомнить любое место. Даже метро — я так люблю спускаться туда, не в московское, не в питерское, а именно в киевское! Как же я хочу снова тебя увидеть, мой волшебный город! Осталось всего 3-4 месяца, и я снова смогу любоваться твоими рассветами! Сейчас единственное, к чему я стремлюсь, это окончить учебу и переехать в Киев! Туда, где я счастлива по-настоящему! ***Аня (02.04.2011)»***

«Прошлым летом впервые побывала в Киеве. Причем поехала одна, так как не нашлось попутчиков. Но я так сильно хотела посетить этот город, что даже перспектива ехать одной меня не остановила! Вернувшись домой, я поняла, что влюбилась в этот город раз и навсегда!!! И, кстати, если бы сейчас жив был СССР, я бы, наверное, уехала жить в Киев, ей Богу! Очень люблю украинскую речь, украинские песни, мои корни с Кубани, а Кубань это немножко Украина, т. к. заселялась она запорожскими казаками, поэтому в кубанских станицах до сих пор слышна украинская речь. Киев, ты прекрасен!!! Я обязательно к тебе вернусь!!! ***Мария (18.02.2011)»***

Це все я знайшов у Інтернеті. І якщо так пишуть російськомовні громадяни інших республік, хіба ж нам личить пасти задніх? Ми приєднуємося до думки кубанської козачки Марії (майже сусідки, адже Крим і Кубань поряд!). Очевидно, щось подібне відчуває і кожен патріотичний кримський українець. Київ — чудове місто, в Києві тепер друкується «Кримська світлиця», тут її читають першими наші читачі. І було б дуже добре, якби її можна було вільно купити в кіосках усієї України. Тоді б газета ставала б все більше і більше всеукраїнською. Ще важливіше, щоб вона знову з’явилася в кіосках Сімферополя, Севастополя, Феодосії, Ялти... Тут моя позиція збігається з точкою зору всіх небайдужих кримчан, галичан і наддніпрянців.

А закінчити статтю я хотів би ось чим. Мені запам’ятався той символічний момент святкування 20-ліття «Кримської світлиці», коли Петро Смолянінов вийшов на сцену із житнім снопом-дідухом. Хтось із присутніх почав мене переконувати, що це не натуральний сніп, а якийсь майстерно зроблений «монтаж». Мовляв, кримське жито таким високим не буває — ґрунти не ті. Однак Петро Васильович потім підтвердив мені, що й дідух справжній, і жито він виростив на власному клаптику землі. І дива в тому, що стебло високе й пружне, нема ніякого — головне, вчасно висіяти зерна і добре доглядати сходи... Мабуть, ця ж формула сприятиме і динамічному розвитку кримського українства.

Сергій ЛАЩЕНКО

Львів — Сімферополь

ДЯКУЮ ЗА ВАШУ ПРАЦЮ!

Шановна редакціє, від щирого серця вітаю вас з 20–літтям вашої газети! Протягом уже трьох років я читаю «Кримську світлицю» (дякую за це нашій Богдані Михайлівні Процак, колишній голові Союзу українок, яка мені її порекомендувала).

Ваша газета мені дуже подобається, бо кожен номер — це для мене свято. Я взнаю багато нового, про що, проживши 70 років, не знала. З вашої газети я довідалась про справжніх героїв України, героїв Севастополя. Мені дуже хотілося б, щоби вийшла окрема книга М. Лукінюка «Краткий экскурс в крымско–российско–украинскую историю». Щоб люди, а особливо діти, молодь, вчили і знали правду про нашу українську історію, а особливо про Севастополь, про українську мову, яку забороняли століттями. Для мене, як бальзам на душу, ваші вірші, оповідання, своє рідне, українське. Дякую за все, за вашу працю. З Новим 2013 роком та Різдвом Христовим! Слава Україні!

Марія ГУКОВА, *м. Севастополь*

ДОНЕЦЬКИЙ ВАМ УКЛІН, ДРУЗІ!

З перших чисел виходу «Кримської світлиці» на Донеччині з’явилося чимало симпатиків і передплатників цього дивовижного в українських реаліях видання. Приємно, що і на сторінках газети чи не щовипуску — публікації моїх земляків.

А тому долучаюся до ювілейних вітань з особливою радістю, без перебільшення з гордістю за Віктора Качулу, всіх «світличан» і весь авторський загал: Ви показали, що і в найважчих умовах можна робити справді українську цікаву газету.

Ви об’єднали навколо себе не лише кримчан. Ваше видання стало однаково рідним як для західняків, так і для донбасівців. Отож коли впродовж останніх років Ваш колектив цілеспрямовано нищили — Ви, Вікторе, з колегами вистояли, зокрема і за підтримки громадськості. Ви на ділі показали те, чого так бракує суспільству: вміння робити свою справу на совість, не поступаючись принципами.

Вік видання Вашого порівняно молодий, і хочеться вірити, що і надалі «Кримська світлиця» матиме підтримку від співзасновника, а головне — не розгубить нинішніх читачів і надбає майбутніх.

Зичу Вашому славному колективу ще багато світлих років, творчої наснаги і задоволення від своєї важкої, але потрібної праці.

Уклін Вам з найвищих донецьких териконів від однодумців!

Ігор ЗОЦ, головний редактор обласної україномовної газети «Донеччина»

ПРАВЕДНІ ШПАЛЬТИ

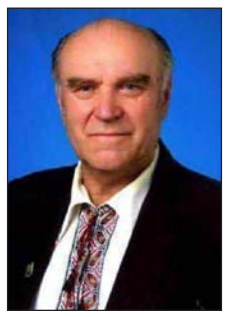

Віктору Качулі, Данилові Кононенку і всім журналістам до 20-ліття «Кримської світлиці»

Написані серцем
рядочки крилаті,
Мов птахи мистецького
лету й краси,
Прилинули й шпальти
колишні на свято,
Щоб щиро про давнє
усім нагадати,
Як їхні злітали у світ голоси.
Як сіялись вперше
надійні зернини,
Як згодом врожайний
надбанок дозрів,
Як рідна газета, форпост України,
Народною мовою,
скарбом нетлінним
Утвердила дух січових козаків...
Хоч потім в технічній
прудкій хуртовиці
Озвалась комп’ютерних
плівок струна,
Та шпальти найперші
у «Кримській світлиці»,
В Порадниці нашій
і захисниці
У згадках нас гріють,
як тепла весна.
І рідна газета тепер,
наче мати,
Зі словом своїм
додає нам снаги.
А треба, то словом
суворої правди
Розкаже всім людям
про владницькі вади
Чи й виправить їм
помилкові шляхи.
Згадаю, як Ангелів творчих,
ті шпальти
Й, вітаючи Ваші правдиві труди,
Спішу Вам на свято усім побажати
Заблудлим політикам
мову не здати,
А й далі художністю нас чарувати
Козацької рідної словом святим.

Василь ДЕРГАЧ,
член НСПУ, лауреат міжнародних і українських літературних премій

Вітаю «Кримську світлицю» та усіх її творців і прихильників із 20-літтям! Процвітання, творчих знахідок, шаленої популярності, вірних читачів!!! Сійте добре і вічне — хай воно множиться і радує вас і усіх, хто поруч!

Співачка, художниця, президент мистецької агенції «Територія А» Анжеліка РУДНИЦЬКА

«КРИМСЬКУ СВІТЛИЦЮ» МІЙ ЧОЛОВІК, РОСІЯНИН, ПЕРЕЧИТУВАВ РАНІШ МЕНЕ...»

Ось уже 20 років нашій «Кримській світлиці» — душі криниці! Я пам’ятаю її ще на двох аркушах, коли вона виходила лише в Сімферополі. В кіоску біля Дитячого парку я з радістю і здивуванням побачила українську газету. Вирішила взяти, але продавець каже, що вона на «украинском языке». Саме тому і купила, що вона на «украинском языке». Мені її привозили із Сімферополя, потім вже і по районах її одержували. Я її порекомендувала своїм колегам і знайомим. Привозили на ваш конкурс «Кримчаночка» дочку знайомих Ірину Гринь (ІІІ місце), надсилала статтю товариша мого «Мене травичка врятувала» О. Сухомлина. Ще, можливо, в сейфі зберіглася фотографія 1952 року з Д. Красицьким, правнуком Т. Шевченка (по сестрі Катерині), де він з нами, молодими студентами із західних областей України, екскурсантами сфотографувався в Києві.

Цю газету мій чоловік, росіянин, перечитував раніш мене. І тут усе обірвалось, коли у 2010 році «Світлицю» замінили якимось журналом, зовсім іншою газетою... Ми наче без світла залишились, без правди, без «Джерельця». Ох і нелегку роботу ви провели, щоб поставити все на місце!

Доброго здоров’я, терпіння, енергії бажаю вам, «світличани», і нашій любій «Світлиці»!

З щирою повагою, Олександра КРУПІНА

с. Косточківка Нижньогірського району АР Крим

Леонід Панасюк, Словаччина, bogdan2002@centrum.sk

ЩАСТЯ Й ЗДОРОВ’Я ЮВІЛЯРАМ! ТРИМАЙТЕСЯ НА ПЕРЕДОВІЙ У ВІДСТОЮВАННІ УКРАЇНСЬКОСТІ!

Від: Lyudmyla Zubko <z_lyudmyla@ukr.net>

Прийміть вітання з 20-річчям і Новим роком, що його я надсилаю від шматка берлінської стіни! Най ніякі стіни не відгороджують нас від справжніх друзів в усьому світі!

З «камарадським» привітом — Людмила ЗУБКО (*Берлін — Кривий Ріг)*

РОСТЕ ТОПОЛЯ КРАЙ ДОРОГИ...

— Ви були в Умані?

— Проїздом по трасі з Сімферополя в Київ чи коли повертаємося з чоловіком автомобілем тією ж дорогою назад.

— Звідки ж тоді пейзаж «Софіївки» у вашій книзі «Небо в алмазах»? Я сам два рази малював ту білу альтанку над озером, але в іншому ракурсі.

— Малювала не я, а дочка-художниця з натури в Уманському парку, відомому на весь світ історією кохання Софії Потоцької. При художньому оформленні мого збірника нарисів і публіцистики її фрагмент ми використали на обкладинці як символ краси в природі, творчості та людських стосунках...

Так я познайомилася з Пилипом Васильовичем Шпильовим, коли він приїжджав із Щебетівки, що поблизу Феодосії, у Сімферополь на урочисте відзначення 20-річчя «Кримської світлиці», а наступного дня зайшов у редакцію з двома об'ємними альбомами своїх акварелей, графічних рисунків і композицій. Я гортала їхні сторінки, і переді мною, немов у стрічці багатосерійного фільму, кадр за кадром змінювалися дороги, які автор проїхав та обійшов по території колишнього Союзу від його західних кордонів до східних, з півночі до південного озера Іссик-Куль у Киргизії. А вихідною точкою з дороговказами в різних напрямках було місто, з якого розпочалася наша розмова. Неподалік від Умані розташоване село Свинарка, в якому 1923 року народився П. Шпильовий.

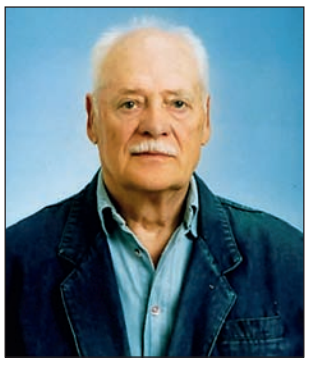

У 1932 році, рятуючись від голоду, що охопив центральні регіони України, їхня сім'я переїжджає з Черкащини в Харків, де батько починає працювати на тракторному заводі. Коли розпочалася Велика Вітчизняна війна, Пилип навчався в Харківському архітектурно-будівельному технікумі. З ним був евакуйований у Сталінград, працював токарем шостого розряду на місцевому тракторному заводі. Фашисти все ближче підходили до міста, і хлопець разом з іншими робітниками взяв у руки зброю для відсічі ворогу. Одна з вогневих операцій їхнього винищувального батальйону на фронтовій смузі закінчилася для нього важкою контузією. Опритомнів у госпітальній палаті в уральському місті Нижній Тагіл. Лікувався кілька років, поки погіршений внаслідок поранення слух відновився повністю.

Після війни П. Шпильовий продовжив свою освіту, здобув фах архітектора в Харківському будівельному інституті. Працював спочатку в цивільних проектно-будівельних організаціях, а згодом більш як на чверть століття пов'язав своє життя з військово-промисловим спорудженням у різних місцях країни — від Крайньої Півночі до Далекого Сходу армійських інженерних об'єктів і житлово-побутових комплексів для військових. За службу в Збройних Силах отримав державні відзнаки, нагороди і звання.

Військова служба інженера-будівельника, підполковника у відставці Шпильового закінчилася, та залишилася в руках і серці інша, що була його супутником усі ці роки, виплекана ще в дитинстві традиційними настінними розписами в українській хаті матір'ю печі, надвіконня, сформована в лінію творення краси з піску, каменю, скла і бетону в інституті. Цю другу службу своїй музі він продовжує нести з пензлем і пером, фарбами і тушшю все життя до нинішніх днів, поєднуючи її у власній ідеї Трійці з долею і славою. За прожитих дев'яносто років ці три духовні натхненниці відміряли йому стільки доріг, чудових природних краєвидів і зустрічей з цікавими, неординарними особистостями, що каталог його акварелей, графічних рисунків, ілюстрацій до літературних творів складає близько двох тисяч. Багато з них демонструвалися на виставках, подаровані автором музеям, бібліотекам, військовим частинам. Він робив спроби видати їх художніми альбомами, однак не знайшлося спонсорів, які б змогли профінансувати друкування тиражу. Тож, не чекаючи ні від кого більше допомоги, ветеран Великої Вітчизняної війни і Збройних Сил за рахунок власної пенсії зробив ксерокопії малюнків, і вони використовуються нині як ілюстративний матеріал у навчальному процесі з різних предметів, у тому числі українознавства, в багатьох школах і ВНЗ на рідній Черкащині і в Криму.

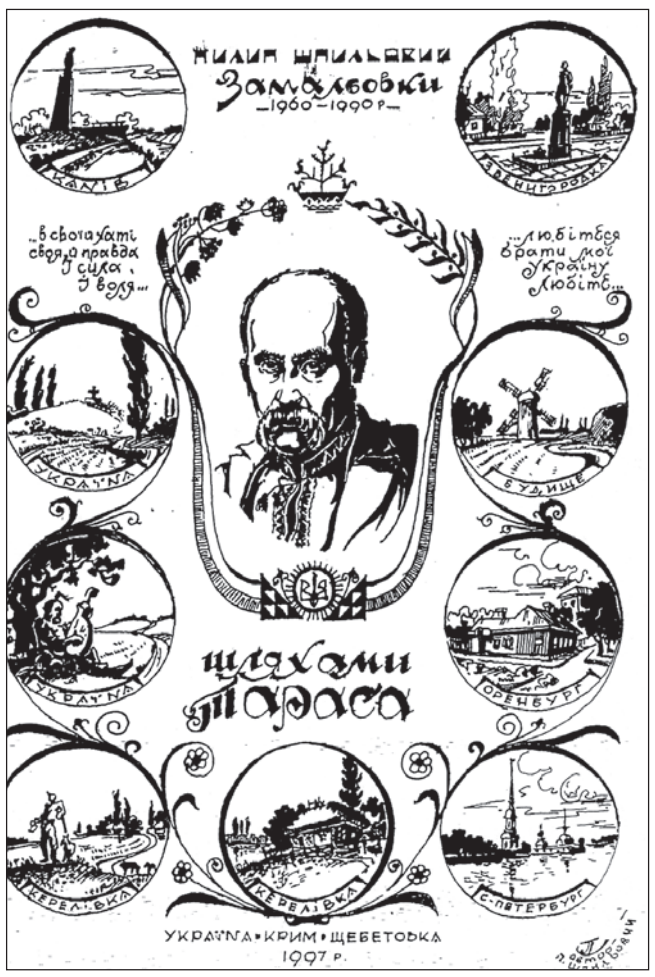

Всі малюнки згруповані П. Шпильовим за тематичними напрямками у більш як десяти збірках-альбомах під загальною назвою «Шляхи». Наприклад, «Шляхи № 1» — це замальовки про життя і творчість Т. Шевченка, 250 графічних і 200 живописних аркушів. «Шляхи № 2» — духовні скарби України. У цьому розділі в 150 роботах графіки і 100 — акварелей автор засобами живопису зображує місця, пов'язані з іменами Григорія Сковороди, Івана Франка, Лесі Українки та інших видатних діячів культури країни. У «Шляхах № 3» його пензель відтворює епізоди Другої світової війни, місця боїв, учасником яких П. Шпильовий був, вшановує загиблих, їхній безсмертний подвиг в ім'я перемоги справедливості та добра на землі у пам'ятниках, на ветеранських зустрічах.

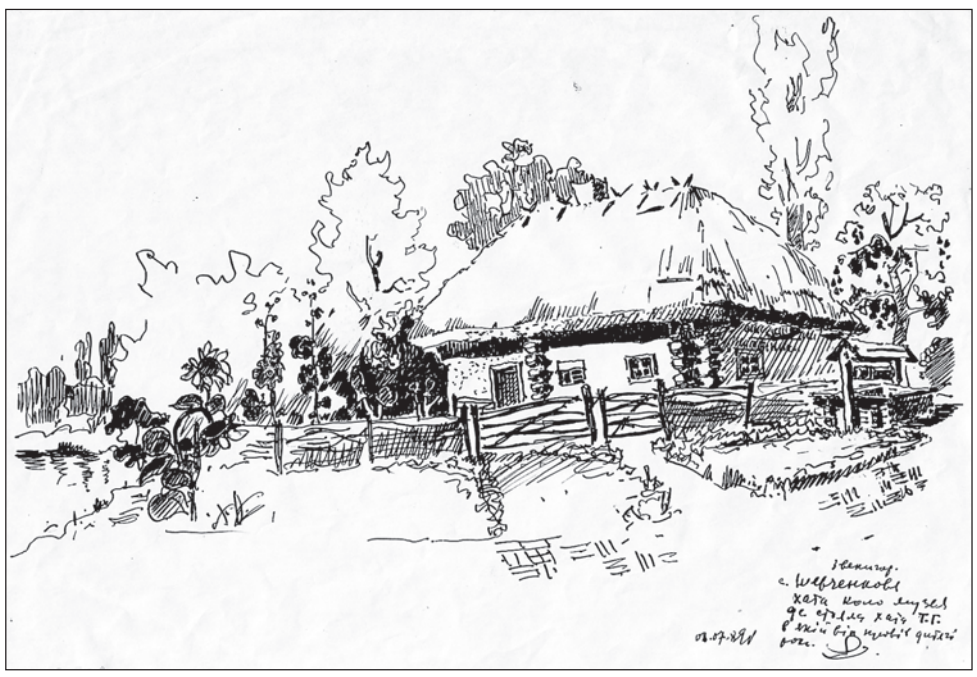

В інших збірках з 4-ої до 12-ої вміщені замальовки різних років про його подорожі по Україні, Росії, Середній Азії, Прибалтиці, Закавказзю — всього майже шістсот аркушів. Його душа митця вбирала в себе все побачене, пропускала крізь серце і душу, а думки та узагальнення, зачарування природою, зустрічі з людьми перетворювалися в художні образи на папері. За його пензлем і пером набирали реальних ілюстративних контурів словесні характеристики територій і персонажів у літературних творах Олександра Гріна, Галини Гордасевич та інших письменників.

Для живописних робіт П. Шпильового характерні невеликий розмір, обмежена кількість виражальних засобів, що надає їм лаконічності, виразної образності художньої мови. Незавершеність, часом відносна завершеність аркушів як порив душі, емоційний стан, сплеск творчої енергії та думки у певний момент вирішені у візуальному варіанті. Його стиль письма і рука члена Національної спілки архітекторів України впевнено акцентує погляд не стільки на зовнішніх ознаках місць, як на передачі їхнього духу і внутрішньої напруги.

Переглядаючи ці збірки, мимоволі порівнюєш їх з шевченківськими картинами, творами Льва Жемчужникова, який був знайомий з Т. Шевченком, видавав альбом офортів «Мальовнича Україна», з альбомом Опанаса Сластіона «Старина українська і запорізька» та його галереєю портретів кобзарів, над якою він працював п'ятдесят років. Цю традицію продовжує і П. Шпильовий у замальовках 1960-1990 років «Шляхами Тараса». На кожному з аркушів він не

лише передає краєвиди чи інтер'єри сільських хат, соборів і церков. Відкривається його Шевченківіана портретами кількох сучасних кобзарів і бандуристів, майстерно індивідуалізованих автором і наділених поетичною образністю як символ невмирущої української думи-пісні. Їх продовжують малюнки-образи золотоверхого Києва, святинихати Тараса і пам'ятного каменя на місці, де стояла хата батьків, в якій він народився.

— Мені хотілося передати суть, образ і дух часу, в якому жив Тарас Шевченко, що давало йому наснагу, формувало світогляд і як вшановано його пам'ять нащадками, — говорить П. Шпильовий.

Він створює абсолютно новий графічний світ шевченківських місць, малює їх такими, якими бачить у свій час — другій половині XX століття, коли частина сіл і доріг, якими ходив Тарас, — Андруші, В'юнище, Козинці — зникла під водами Канівського водосховища. Він пройшов крізь ці місця, як колись пізнавав їхню сутність поет від закоханих у рідну землю очей до гнівного погляду людини, якій не байдужа доля Батьківщини. Дух мислителя, художника, громадського діяча Шевченка живий на аркушах Шпильового: в селі Моринцях Черкаської області, дубі в Будищах, під яким він відпочивав, Чигирині, на Подолі в Києві, Петербурзі, Орську, поряд з місцем заслання українського Кобзаря в Казахстані, в степах біля річки Сир-Дар'я, у портреті казашки Галі, створеному за аналогом шевченківських портретів того періоду. Впізнаю знайомі контури пам'ятника Т. Шевченку на святому для кожного українця місці — Тарасовій горі в Каневі. Я побувала там на екскурсії ще ученицею з однолітками, потім — у музеї «Козацькі могили» в селі Пляшева на Рівненщині. По дорозі туди ми пили воду з того ж джерела неподалік від міста Дубно, що й Т. Шевченко, коли прошкував на історичне місце боїв українських козаків з польськими військами під Берестечком.

Пилип Шпильовий іде до Шевченка все своє життя. За оцінкою мистецтвознавців Державного музею Тараса Шевченка в Києві, в його аркушах пульсує стримана буря емоцій від захоплення до зажури. Передачу внутрішнього глибокого душевного пориву підкреслює лінія малюнка: форма дерев, утворена нею, то позначена елементами бароковості, то вільна і динамічна, що відтворює їхню стрімкість і стрункість. А філігранною штриховкою передається в них безліч відтінків настрою і невпинний рух думки, досягаючи рівня символів.

Всі замальовки «Шляхами Тараса», які сам автор називає подорожніми малюнками-начерками, різні за рівнем майстерності, технікою виконання з ознаками архітектурного фаху і вишуканості стилю. Серед них є як ескізні, так і більш завершені роботи. Однак усіх їх об'єднує пам'ять про великого генія України, національну гордість — Т. Шевченка. У нинішньому році підготовки до відзначення 200-річчя з дня народження вони листочками від Тарасової тополі, тонкої та високої, летять крізь роки і з'єднуються в ніжний букет рути-м'яти в лавровий вінок його безсмертя.

Валентина НАСТІНА

* * *

Якщо у когось з підприємців, спонсорів і меценатів є можливість надати П. Шпильовому фінансову допомогу для видання альбому живопису і графіки «Шляхами Тараса» — ось його контактний телефон: (06562) 3-85-11 та адреса: вул. Леніна, 8, кв. 8, смт. Щебетівка, м. Феодосія, Крим, Україна, 98187.

ДО «СВІТЛИЦІ» - ЯК ДО ХРАМУ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

У 1962 році вступила на українське відділення історико-філологічного факультету Кримського педагогічного інституту ім. М. Фрунзе. В інституті була однією з кращих студенток, входила до тріо бандуристок, постійно брала участь у Шевченківських читаннях та різних концертах до ювілейних дат.

Після закінчення навчання вийшла заміж, влаштувалася вчителем української мови у селищі міського типу Фрунзенське (нині Партеніт). Нелегко тоді було Ларисі Василівні викладати свій предмет у цьому містечку, коли багатьох дітей батьки звільняли від вивчення української мови, хоч ці учні залишалися присутніми на уроках разом з тими, котрі бажали знати українську. Пригнічувало й те, що працю вчителів української мови тоді цінували менше, ніж труд вчителів російської мови, котрим доплачували до зарплатні додаткових 15 відсотків. Та все ж було й чимало світлих незабутніх сторінок у педагогічній діяльності того часу. Лариса Василівна з теплотою згадує свій улюблений 7-й клас, з яким проводила безліч цікавих заходів. Зокрема, запам’ятався фестиваль, присвячений дружбі народів (тоді такі виховні заходи були популярні). Її учні на фестивалі виконували роль делегації з Польщі, розповідали про «свою» країну, співали польські пісні. Захоплення польською мовою, зокрема піснею, залишилося з Ларисою Василівною назавжди.

Незабаром, коли Лариса Василівна з сім’єю переїхала до Алушти, трапилася нагода вчителювати в селі Лучистому. Працювати вчителькою в невеличкій сільській школі для неї було справжнім щастям. Адже у класах було небагато учнів, до кожного можна було підійти індивідуально. Та й сільські школярі порівняно з міськими були добрішими, слухнянішими, старанішими, працелюбнішими, бо крім навчання займалися активною трудовою діяльністю — їздили на збирання персиків, пелюсток чайної троянди. З жалем довелося прощатися з колегами і вихованцями, бо так склалася доля, що родина переїхала в 1982 році до Сімферополя.

Хтось із близьких знайомих порадив спробувати попрацювати в дитячому садку. Пощастило влаштуватися до ДНЗ № 94, що розташований на вулиці Заліській. Спочатку Лариса Василівна працювала вихователем, пізніше — методистом.

Після здобуття Україною незалежності у 1996-1997 роках у Києві почали нарешті розробляти програми з вивчення української мови для російськомовних дитсадків. Лариса Василівна їздила до столичних дитячих садочків на семінари, переймала досвід. Була відповідальна за роботу постійно діючого семінару з громадянського виховання. П’ять років була керівником координаційної ради з питань навчання української мови дітей дошкільного віку.

Брала участь в міському конкурсі методичних проектів, розробивши власний проект «Українські рушники на все життя, на всі віки», який здійснювався у трьох вимірах: що ми знаємо про це? що ми хочемо дізнатися? як ми це будемо робити? В рамках цього проекту в дитсадку було створено міні-музей українського рушничка. Підтримувала в усьому й сприяла завідувачка дитячого навчального закладу Валентина Іванівна Бурчик. Допомагали у створенні музею і батьки, і вихователі. Лариса Василівна принесла до музею дорогий серцю рушник, вишитий бабусею Одаркою Юхимівною.

Їй подобалося працювати тут і нікуди не хотілося йти. Коли виповнилося 55 років, пішла на заслужений відпочинок. Та згодом попросили знову тимчасово вийти на роботу, після того вона пропрацювала методистом ще майже 10 років! Брала активну участь у клубі методистів «ТТТ» (труд, талант, творчість), організатором і натхненником створення якого була Лідія Іванівна Прийомишева, методист

методичного центру Управління освіти м. Сімферополь, людина надзвичайно мудра, глибоко ерудована, сповнена високої духовної краси.

З 2009 року Лариса Василівна вже не працює в дитсадку, весь час приділяє своїм уже дорослим дітям і малим онукам. У неї троє дітей: Ігор закінчив сільськогосподарський технікум, Юлія за освітою — медик, Андрій — філолог. Чоловік, на жаль, рано пішов з життя.

«Якось мені на очі потрапила ікона Божої Матері, майстерно вишита бісером у поєднанні з хрестиком, — розповідає Лариса Василівна. — Спробувала сама вишити таку. З тих пір для душі займаюся вишивкою бісером, хрестиком, стрічками. Вишивання хрестиком ще не ідеальне, тому попросилася на майстер-клас до Галини Дмитрієвої, учениці Віри Сергіївни Роїк. На День незалежності України я взяла у неї майстер-клас з виготовлення ляльок-мотанок, тепер мрію створити свою колекцію оберегів.

Влітку, відпочиваючи на березі моря, під уявний образ підбираю камінці, а коли приїжджаю додому, розмальовую їх аквареллю, гуашшю, потім покриваю лаком і так створюю з них різноманітні композиції, наприклад, українську хату й подвір’я. Ще займаюся квілінгом — виготовленням композицій з паперу. Багато своїх робіт дарую близьким, рідним на дні народження, свята. Мрію потрапити цього року на фестиваль «Етно-лялька», що проводитиметься восени у Львові».

Окрему статтю можна було б написати про пісенні захоплення Лариси Данилейченко. Багато сценаріїв до свят у школі, в дитсадку довелося розробити Ларисі Василівні, переробити багато відомих пісень, написати вірші. Свої улюблені російські пісні вона переклала і співає українською. Ось, наприклад, її переклад пісні «Листья желтые»:

Так буває з цілим світом,
Так буває з цілим світом:
Не прожить нам без втрат.
Ще недавно було літо,
Ще недавно було літо,
А тепер листопад.
Листя жовте хороводить
і кружляє,
З тихим шелестом на землю опадає,
І гуляє чарівниця-осінь містом,
Прикрашає все навколо
жовтим листом.

А це переклад популярного романсу «Только раз»:

День і ніч дарує серце ласку,
День і ніч хмеліє голова.
Ми з тобою поринаєм в казку
Й на вустах такі слова:
Тільки раз була таке стрічання,
Де єднає нас чарівна мить,
Тільки раз таке палке кохання
Може серце спопелить.
День згаса, і обрій вже синіє.
Не повернешся до мене ти.
Де ж мої ті нездійсненні мрії?
Де ж тебе, коханий мій, знайти?

Також цікавиться польською пісенною творчістю, записує з Інтернету і самотужки вивчає відомі польські пісні — «To ostania nidzela», «Nie spoczniemy», «Jesinne liscie» та багато інших. У такий спосіб вивчає польську мову.

До 10-річчя Чорнобильської катастрофи була учасницею акції «Марш матерів, діти яких постраждали від Чорнобиля», написала вірш «Чорнобиль»:

Чорнобиль! Це жахливе лихоліття!
Розлука й сльози материнські.
Чорнобиль... Мічені страхіттям,
Страждають діти українські.
За що ті муки і страждання,
За що скорботне майбуття?
А у очах німе благання:
— Врятуйте, люди, нам життя!
О люди! Милосердні будьте
До скривдженої долею дитини!
Творіть добро і не забудьте,
Що діти — то майбутнє України!

Поки є в нашій країні такі матері-берегині, які прищеплюють дітям любов до рідної землі, рідної мови, доти й буде Україна. Пропонуємо вашій увазі ще один вірш Лариси Данилейченко:

КУТОЧОК РІДНОЇ ЗЕМЛІ

Немає Вітчизни без отчого дому,
Без маминих добрих очей,
Що ніби навічно забувши про втому,
Промінням своїм зігрівали дітей.
Слова ті священні — рідня і родина,
Умій шанувати свій рід,
Для кожного з нас —
то мала батьківщина
Й життєвих доріг дивосвіт.
Спливають у пам’яті
чиста криниця,
Рушник вишиваний і яблуні цвіт,
І свіжа духмяна пухка паляниця,
Й бабусина казка з дитячих тих літ.

На прощання Лариса Василівна щиро зізнається нам: «Завжди іду в нашу «Світлицю», як до Храму». Залишається лише додати, що Храм цей створюєте, будуєте ви, шановні наші читачі, своїми щедрими, багатими на добро і талант душами!

Любов СОВИК

«СВІТЛИЦЮ» ВІТАЮТЬ:

* * *

«Кримській світлиці» з нагоди 20-ліття

Гостинна «Кримська»
в нас «світлиця»,
Запрошує на хліб і сіль.
А гості — тільки подивіться! —
З усього світу, звідусіль.

Із усієї України —
Від галичан до донеччан.
«Чуття єдиної родини»
Вкраїнство кличе до кримчан.

Було всілякого в ній люду,
Крім зайд, безбатченків усіх...
З незрячих знімуть тут полуду,
Піднімуть недругів на сміх!

З бундючних швидко знімуть пиху,
Дадуть, Господь не приведи,
Тому сердезі на горіхи,
Хто зве Вкраїну не туди.

Хіба ж вони не гідні слави
За ратний труд у всі роки,
Коли й за межами держави
Її читають залюбки.

І хмарної, й ясної днини,
Тут пера гострі, як ножі...
Стоять на варті України
«Світлиця» і її мужі.

Михайло ВИШНЯК
м. Сімферополь

* * *

Широповажні творці «Кримської світлиці»! Вельмишановний добродію головний редакторе п. Вікторе! Гратулюю вас із ювілеєм вашої мужньої Дитини і засилаю вам сердечні найкращі побажання. Добра і щастя, стійкості і витривалості під холодними вітрами непривітного моря, сили рукам, що тримають штурвал каравели, зіркості погляду, що видивляється в обриси материка Майбутнього і — сім футів під кілем!

Як недавній, на жаль, ваш передплатник і читач, хочу також від душі подякувати активу газети, адже завдяки їм читачі мають можливість бачити український світ широко, навіть за обрій, а також глибоко пізнавати суть речей, розбиратися у складних дискусійних питаннях. Тут особливу вдячність висловлюю шановному добродієві Михайлові Лукінюку за його вельми грунтовну, скрупульозно написану, актуальну працю, яку подаєте на 15-й сторінці. Дуже й дуже багатьом повинно розвиднітися в очах і на душі після ознайомлення з нею. Таких матеріалів більшість, — за це — поклін вам, друзі!

Хай вам усе можеться, добре все хай множиться і в новому році, і в кожному дні — до наступних голосних іменин і ювілеїв!

Щасти вам! Світла ясного вашій «Світлиці» у кожному вікні і в кожному серці читачів!

ХВАЛА ЮВІЛЯРЦІ

Всім на серці проясниться,
Наче навесні,
Бачать «Кримської світлиці»
Вогник у вікні.

Через штори, крізь фіранки —
Тіні перешкод —
Ллється сяйво ясним ранком
В душі, у народ.

І тополю, і калину
Зігріва завжди.
На простори України
Променем глядить.

Молоде, дзвінке, здорове
Світло і тепло
Струменить із Правди-Слова,
Ніч долає й зло.

І, надіймося, — проллється,
Як снага криниць,
Слово «Кримської світлиці»
До усіх світлиць.

Українець і татарин,
Дружній караїм,
Як найбільшим щирим даром,
Врадуються ним.

Почерпнуть од нього сили
На святі діла...
Ювілярці, юній, милій
Честь за те й хвала!

І від серця мовить кожен
Добрий чоловік:
«Дай їй, Боже, все, що гоже,
На щасливий вік!»

Василь САВЧУК
м. Бережани, Тернопільська обл.

НА ЗДОБУТТЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПРЕМІЇ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

«Я, СИН ЗЕМЛІ, ВСТАЮ ІЗ ПРАХУ»,

АБО ПОРТРЕТ ХУДОЖНИКА В ІНТЕР'ЄРІ УКРАЇНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЇ

РЕЦЕНЗІЯ НА КНИГУ РОМАНА КОВАЛЯ «МИХАЙЛО ГАВРИЛКО: І СТЕКОМ, І ШАБЛЕЮ»

Якби Роман Коваль написав лише одну книжку «Отамани Гайдамацького краю. 33 біографії», уже цього було б достатньо, аби вважати його батьком цілої історико-літературної школи. Школи української честі та гідності — тих національних чеснот, які, власне, й стали рушійною силою Визвольної боротьби українців у 1917-1920 роках. Однак Роман Коваль присвятив цьому історичному періоду ще стільки яскравих досліджень, що це дало підставу називати його і людиною-інститутом, й батьком-отаманом визвольної історіографії, і хранителем холодноярського вогню — символу нашої волі ще від Тараса. Ви тільки-но подивіться: щороку маємо три-чотири книжки від Коваля, а в сукупності ці видання творять окремі серії («Отаманія XX століття», «Українська воєнна мемуаристика», «Видатні українці»), які становлять поважну бібліотеку Історичного клубу «Холодний Яр».

Торік цю бібліотеку автор збагатив ще однією книгою-відкриттям — «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею». Сама назва свідчить, що це є життєпис воїна-митця, та чи багато говорить нам скромне ім'я героя? Більшості з нас — не говорить нічого. Це ім'я, як і тисячі інших, несправедливо забулося-загубилося в атрофованій пам'яті народу, який досі не має офіційного права на свою правдиву історію. Особливо там, де йдеться про борців за його волю. Про героїв, чиї серця горіли Україною. Михайло Гаврилко горів і згорів за Україну у прямому сенсі цього слова.

То хто ж він такий, цей воїн-митець, якому доля вділила 38 років земного шляху (1882-1920)? Селянський син із Полтавщини, обдарований хистом художника-скульптора, він упевнено пішов у широкий світ, який на початку XX сторіччя вже починав здригатися від глобальних катаклізмів. Дістався серйозну малярську науку від знаменитого Опанаса Сластьона в Миргородській художньо-промисловій школі, нащадок давнього козацького роду Михайло Гаврилко вирушає до Санкт-Петербурга. Тут він навчається в Центральному рисувальному училищі ім. барона Олександра Штігліца, але за вікном уже неспокійний 1905 рік — і Михайло організовує демонстрації та студентський страйк. Замість навчання дістає «вовчий білет», арешти, поневіряння по в'язницях та конспіративних закутках. 1907 року з «тюрми народів» Михайло емігрує до Австро-Угорщини. Тут йому усміхається «європейська» доля. За підтримки Наталі Кобринської та митрополита Шептицького він здобуває освіту в Імператорській академії мистецтв у Кракові. Там-таки видає і свою єдину збірку віршів «На румовищах» — коштом Костя Паньківського. Але не поезія стала його покликанням. Митець українського «експресивного реалізму» прагне досконалості у скульптурі і їде до Парижа стажуватися у Вільній художній академії «Гранд Шом'єр» Еміля Бурделя на Монпарнасі.

Думаю, що десь зоддалік Михайло там бачив і старенького на той час Родена, перед яким схиляв голову. Думаю, що його, Михайлова, доля могла б скластися зовсім інакше, без тієї Голгофи, яка вже височіла на відстані кількох літ жертовної праці й боротьби. Принаймні він легко міг би стати вільним художником європейського рівня. Про силу його таланту свідчить той факт, що на конкурсах на кращий пам'ятник Тарасові Шевченкові проект Михайла Гаврилка був найкращим. І це при тому, що участь у цьому змаганні брали скульптори з усієї Європи. На думку Юрія Липи, робота Гаврилка була «одним із найбільш монументальних проектів в українському різьбярстві». Михайло вклав у цей проект усю свою душу — вдихнув у глину живу ідею пробудження України, що «провадить далі свій недокінчений історичний похід у чарівну країну грядущої слави». Не традиційні кожух і зажуру вкладав скульптор в образ Пророка, ним «убожествленого», а його рвійне слово, що «паде, як стріла божого грому», ведучи до бою кращих синів України. Назву проекту Гаврилко теж дав промовисту й однозначну: «Або здобути, або живому не бути». Своє захоплення динамікою скульптурної композиції висловив і Богдан Лепкий: «...Всі постаті неначе йдуть». До речі, такого пам'ятника Тарасові, яким замислив і спроектував Михайло Гаврилко, в Україні немає і досі.

Та чи могла ідея революційного українського пробудження припасти до душі членам комітету, серед яких були не лише московські підніжки, але й відверті українофоби? Вони не відібрали жодного проекту. Та й взагалі — хіба можна ставити пам'ятник «дерзкому мазепенцу», лютому ворогові не тільки Росії, а й «всего русскаго»? — обурювалася чорносотенна газета «Киевлянин».

Пам'ятник Тарасові до його 100-річчя так і не звели, зате полтавський козак зміг оцінити свої сили в «європейському контексті». Потрапивши до Парижа, цієї світової столиці мистецтва, він міг би пристосуватися до богемного життя і пересидіти лихоліття, передчуття якого вже витало в повітрі. Міг би, якби не був... українцем. Творець Шевченкіани, він уже давно був запалений Тарасовим вогнем боротьби і сам обирав собі долю, а не вона його. Тому й не лукавив — передовсім із собою.

Перша світова війна принесла багато лиха й тривог, проте уярмленим народам вона подала й надію. Україні — також, адже війни руйнують імперії. Повернувшись у Галичину, Михайло Гаврилко стає одним із засновників Спілки визволення України, організатором Українських січових стрільців, а згодом і Сірої дивізії Армії УНР. Він і сам був воїном — чотарем УСС. Та навіть коли поміняв стек на шаблю, у перервах між боями брав до рук олівець або знаходив піддатливу глину. А коли українська армія зазнала краху, Михайло Гаврилко пішов у повстанці. Він повернувся на рідну Полтавщину, бо партизанська боротьба вимагає досконалого знання місцевості, де тобі кожен кущ за брата. І, схоже, узяв собі псевдо «Шевченко». Так козак Михайло Гаврилко творив уже лісову шевченкіану. Його останні дні оповиті легендами. Червоні схопили героя в Полтаві. Я бачу гордий погляд цього бранця. Уявляю, скільки ненависті викликало у ворога його мужнє, непроникне обличчя. Вони не розстріляли Михайла, як інших. Вони спалили його живцем у печі локомотива.

Роман Коваль як письменник-історик завжди був зорієнтований на відомий постулат, що історія світу — це біографії великих людей. Якщо говорити про світ український, то життєпис Михайла Гаврилка є надзвичайно широким відображенням нашої вітчизняної історії. З цього погляду вибір письменником достеменного героя видається напрочуд вдалим. Перед нами не просто яскрава постать могутнього характеру й чину, а виразник цілої епохи, герой, у долі якого переплелися найдраматичніші й найхарактерніші моменти Української революції. Михайло Гаврилко цікавий ще й тим, що він тісно пов'язав своє життя з двома українськими світами, які лежали під Австро-Угорською та Російською

імперіями. Між цими світами так чи так завжди вібрувала сила кровного поклику, і Гаврилко став уособленням цього взаємотяжіння, а відтак і передвісником Соборної Української Держави.

Ваги і масштабності книжці додає широке історичне тло, на якому автор розгортає шлях героя. Робить це Роман Коваль, як завжди, з глибоким розумінням історичних обставин, із залученням великого масиву архівних матеріалів, з ретельною скрупульозністю документаліста, який добре знає ціну і значення кожної деталі, відчуває її, сказати б, на нюх. Тут ми знайдемо виразні картини з побуту полонених вояків-українців в австрійських таборах, як-от у Фрайштадті, де панували українська мова, освіта, друкувалися українські часописи, діяли церква, театр, художня майстерня, гуртки художньої самодіяльності, кооперативи, фотомайстерня «Світло». Саме в австрійському полоні під впливом освічених патріотів тисячі хохлів-малоросів ставали свідомими українцями, які після таборового гарту рвалися до бою за Українську Народну Республіку.

У вирі цих подій тут і там зустрічаємо цілу галерею відомих людей, українських громадських, політичних, військових діячів, митців, письменників, освітян, бандуристів, вояків — яскравих особистостей, котрі творили духовну і збройну потугу українства в час його Великого Пробудження. І в цьому епохальному вирі посів свій власний простір пасіонарний митець Михайло Гаврилко, про якого мріяв написати повість ще Юрій Липа. З огляду на виняткову насиченість Михайлового життя драматичними пригодами, письменник вважав, що такий твір був би цікавішим «за не один західноєвропейський динамічний роман». Юрій Липа не встиг написати повість про Михайла Гаврилка.

Нині маємо книжку Романа Коваля, котрий не ставив собі завдання написати пригодницьку повість. Вірний своєму жанру, письменник створив масштабне документальне полотно про героя, що у вогненну добу згорів за Україну. Я переконаний, що така книжка про Михайла Гаврилка сьогодні навіть більше потрібна, аніж пригодницька. Є речі, про які не варто оповідати на рівні фантазії, поки вони не осмислені документально. Нещодавно один читач звернувся до мене з проханням написати роман у жанрі альтернативної історії про те, як би могли розгорнутися події, якби армія УНР перемогла більшовицьку Росію. Я відповів, що писати такі романи українцям ще рано. Рано тому, що ми досі не опанували своєї правдивої історії. То як же ми можемо писати альтернативу? Альтернативу до чого?

А от на правдиві історичні книжки ми ще довго відчуватимемо спрагу. На такі, які пише Роман Коваль. Останнім часом, дякувати Богу, з'являється дедалі більше творів на історичну тематику, отих, що заповнюють так звані білі плями, але вони не перетинаються з «територією впливу» Коваля. І я знаю, чому. У центрі його болю не події, а людина. Людина, яка рухає історичними подіями, а не навпаки. Таким був і Михайло Гаврилко, котрий і стеком, і шаблею творив історію й славу свого народу. Із глибини історії, із праху цілковитого забуття письменник воскрешає українського героя, щоб поставити його поруч із нами, живими. Для прикладу, для наслідування, для подальшої боротьби. Цього разу Коваль оживив і поставив поруч із нами Михайла Гаврилка. Дивіться, він повернувся!

«Я, син землі, встаю із праху», — писав Гаврилко-язичник у поетичній збірці «На румовищах», можливо, знаючи таємничу сентенцію давніх волхвів: «Хто постане із праху землі — той поведе за собою світ». І якщо український світ хоче йти вперед, то йому тільки залишається правильно обрати своїх поводирів.

Спасибі за гарячу книжку, батьку-отамане! Хочеться вірити, що твій чин оцінить і Шевченківський комітет. Що не кажи, а він же не такий, як отой, що сто років тому оцінював роботи на міжнародному конкурсі на кращий пам'ятник батькові Тарасові.

Василь ШКЛЯР

«Літературна Україна», 13 грудня 2012 р.

ТВОРЧИЙ ВЕЧІР РОМАНА КОВАЛЯ

24 січня о 18.00 у великій залі Київського міського будинку вчених (вул. Володимирська, 45А) відбудеться творчий вечір письменника Романа Коваля з нагоди висунення його книжки «Михайло Гаврилко: і стеком, і шаблею» на Шевченківську премію.

* * *

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ «НЕЗБОРИМУ НАЦІЮ» — ГАЗЕТУ ІСТОРИЧНОГО КЛУБУ «ХОЛОДНИЙ ЯР»!

Її редактор Роман Коваль — дослідник Визвольної боротьби українців за свою державу у І половині XX століття. Відтак ця газета — про долі Українських січових стрільців, вояків Галицької армії, Армії УНР, повстанських отаманів та їхніх козаків, Карпатську Січ, ОУН, УПА, а також про кобзарів, українських письменників, нові книжки про Визвольну боротьбу, які видає Історичний клуб «Холодний Яр».

Газета виходить 1 раз на місяць. Ціна — 17.34 грн. на рік.

Передплатний індекс — 33545.

Передплачуй «Незборимую націю» і для своїх друзів та рідних — допоможіть їм пізнати історію боротьби українців за свою свободу.

Газета «Незборима нація» в Інтернеті http://nezboryma-naciya.org.ua/

Прес-служба Історичного клубу «Холодний Яр»

«СВІТЛИЦЮ» ВІТАЮТЬ:

Сьогодні у нас свято — 20 років тому вийшов перший номер газети «Кримська світлиця» — першої і, власне, єдиної україномовної газети Криму, якою вона і є до сьогодні. Хочу відзначити, що ще з того часу моя мама, а пізніше і я стали вважати редакцію газети своїм другим домом. Віра Сергіївна дуже часто бувала у «Світлиці», відзначала там свята, в тому числі і свої дні народження. Їй подобалася тепла дружня атмосфера у редакції. Вона говорила: «Я відпочиваю тут морально і фізично». Ми ніколи не забуваємо редактора Володимира Миткалика, який рано пішов з життя, і вдячні Віктору Качулі, що він зберіг ту атмосферу гостинності, яка була створена у редакції В. Миткаликом. Ми раді, що, незважаючи на ряд труднощів і проблем, газета вижила і як і раніше радує читачів своєю об'єктивністю, створенням широкого інформаційного поля в галузі культурного і політичного життя нашої країни.

Наша родина дуже вдячна всьому колективу редакції за те, що ви не забуваєте про нашу Віру Сергіївну і систематично розповідаєте на шпальтах своєї газети про всі події, пов'язані з пам'яттю про неї, та про її творчість.

Ще раз дякуємо всьому колективу редакції і даруємо в її бібліотеку нове видання маминої книги «Мелодії на полотні». Здоров'я вам, благополуччя і творчого натхнення на радість читачам!

Вадим Михайлович РОЇК

м. Сімферополь

* * *

Ось я і дожився до такого часу, що шанована мною, любима навіть без перебільшення «Кримська світлиця» буде святкувати своє 20-річчя, а я довідуюсь не від неї, а від старенької кримчанки, яка зрідка мені телефонує завдяки тому, що якраз «Світлиця» познайомила її з моєю скромною творчістю. Таке вже життя — веселе і страшне, і несподіване.

«Світличани», хлопці і дівчата, шаную вас, люблю читати вас! І хоч ви у Криму є невеликою часткою України, але справжньою, бойовою, козацькою.

Якраз із таких осередків і людей, власне, і постає Україна, наша сучасна Україна, ще не об'єднана, на жаль, в одну гартовану родину.

Але ще не вечір, як співав відомий бард. Ми ще набираємось сили і мудрості. Майбутнє за нами!

Будьмо і здобудьмо!

Ваш Василь МАРСЮК, письменник

м. Київ

* * *

Газета «Кримська світлиця» світлим промінчиком стала для українців Криму; вона була як віра, як надія. Вона об'єднала українців.

Були за цей час і злети, і поразки. Але газета є. Бажаємо виданню великих тиражів, люблячих читачів, а «світличанам» — слова, подібного до зброї.

Наснаги вам, здоров'я, щастя в родинах на многії літа!

Щиро вітає вас Українська школа-гімназія

м. Сімферополь

* * *

Від імені понад мільйонного Всеукраїнського об'єднання ветеранів сердечно вітаємо весь героїчний колектив улюбленої всіма мислячими українцями і не українцями газети «Кримська світлиця» з першим двадцятиліттям переможного поступу! Ваша доблесна праця сприяє взаєморозумінню різних верств українського громадянства, консолідації суспільства, формуванню завтрашнього добробуту рідного народу, виховує українських патріотів та самовідданих захисників Батьківщини.

Бажаємо вам міцного здоров'я, успіхів та всіляких гараздів, натхнення і щасливого талану!

Слава Соборній Україні!

Володимир ГУМЕНЮК, голова Всеукраїнського об'єднання ветеранів

м. Київ

«Я ДЛЯ ТЕБЕ ГОРІВ, УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДЕ...»

СПОГАДИ-ЕСЕ ПРО ВАСИЛЯ СИМОНЕНКА

(Продовження. Поч. в № 1-2)

За вікнами редакції періщив дощ. На згоду з Василевими міркуваннями і на незаперечне їх сприйняття я лише розвів руками і, усміхаючись, процитував рядок із вірша одного на той час відомого графомана: «Як Сталін сказав, так і буде». Обоє розсміялися. Ми були молодими і в спілкуванні, як те повелося ще зі студентських літ, не любили в словах прямолінійності, казенщини; культивувалася фраза образна, об’ємна, часом грайлива, в кількох вимірах, з лукавинкою, дотепна. Василь у такому словесному плетиві був неабиякий мастак-імпровізатор. Із початком обідньої перерви Василь підвівся зі свого стільця (хоча й так час від часу залишав робоче місце — виходив курити):

— Петре, пора нам столи поміняти — письмовий на обідній. Годі наймитувати. Піднімайся. Я тебе поведу в обкомівську їдальню. Там для слуг народу і смачніше, й дешевше.

На порозі редакції він розкрив парасолю, і ми, тиснучись одне до одного, перебіжками дісталися до центральної площі Черкас. За Василевою перепусткою зайшли до їдальні. Стояли в черзі з тацями в руках. Він, вивчаючи меню, запитав:

— Борщ будемо їсти?

— А який борщ?

— Український.

— А який український?

— Звісно, радянський...

— Тоді по повній мисці.

Ми по-змовницьки перезирнулися, задоволені такою стихійною імпровізацією-пародією на газетний офіціоз, коли слово «радянський» вживалося де треба і де не треба. Нашого діалогу не чув ніхто... Обідали в доброму настрої. Торкаючись кукурудзяної теми, я розповів один випадок, почутий із вуст моєї матері. Вона разом із іншими колгоспницями цілу весну й літо не розгиналися над качанистою.

«Стебла вигналися до неба — піднятою рукою вершка не дістанеш. Не плантація — ліс. По два-три, а то й чотири качани на стеблі, кожен завдовжки в лікоть. Кинулися ламати. І ми в полі зі світання до смеркання, і школярів зривали з уроків. Накриття для зберігання урожаю не вистачало, тож качани горами лежали на токах просто неба. Ніяк у колгоспі не сходилися кінці з кінцями. А тут і зима на носі — ось-ось випадуть сніги. Лишалося незібраними більше п’яти гектарів площі. З району вказівка — за найближчі три дні зібрати урожай до качана і прозвітувати. То наші мудрагелі що: упрягли в трактор важку рейку, зачепивши дротом за два кінці, та й пропрасували решту кукурудзи — за годину-другу урожай зі стеблами лежав на землі, а з ним і невсипуща людська робота за цілий рік. А на другий день ще й приорали. Щоправда, весь той клин ріллі був усіяний жовтогарячими трупиками качанів — у час оранки вилущувалися. Люди кинулися на поле, кому ближче, тому вдалося й по кілька мішків назбирати. А тут і чутка, що з району їде інспекція. Колгоспне начальство поставило сторожів — не підпускати людей на кукурудзище. А уночі випав сніг. Прибули й перевіряльники, виїхали за село, а там — чисте поле — фронт робіт завершено вчасно. На радощах усі добре гульнули».

Із їдальні в редакцію верталися в такий самий спосіб — під Василевою парасолею. Я свою чи забув у Києві, чи, швидше всього, у мене її взагалі не було. Найменшим чином не натякаю на те, що моя розповідь послужила В. Симоненку темою для написання знаменитого вірша «Некролог кукурудзяному качанові, що згнив на заготпункті». Я переконаний, що він, маючи надзвичайно чутливу натуру і будучи не байдужим до життя трудівників села («Я таки селянин по крові»), до того ж як професійний журналіст, часто буваючи серед народу, міг чувати розповіді набагато «страшніші». Ця поезія вибухового характеру і таїть у собі таку емоційну напругу, яку важко в собі «зорганізувати», лише наслухавшись розповідей. Поет виносив тему до глибини невтримного народного гніву.

Безсонні ночі, неспокійні днини,
Мозолі, піт, думок гарячий щем
Лягли з тобою поруч в домовину
І догнивають під густим дощем...
Прокляття вам, лукаві лиходії,
В яких би ви не шлялися чинах!
Ви убиваєте людські надії
Так само, як убили качана.

В останній строфі поет пройшовся кулеметною чергою по лиходіях усіх рангів, які стояли на ієрархічній драбині влади на всіх рівнях («В яких би ви не шлялися чинах»), тобто через образ звичайного кукурудзяного качана затаврував партійну систему від кремлівського бонзи аж до колгоспного сторожа. Так міг сказати лише народний поет... Дата написання під цим віршем не значиться, та упорядники відводять йому місце між Симоненковими поезіями, написаними восени 1962 року.

Дощі наче напосілися — лили ще два наступні дні. Про мою поїздку в села не могло бути й мови. Усе ж я не гуляв — сидів у редакції і, вивчивши з підшивки «молодіжки» рух передовиків-кукурудзоводів Черкащини, мережив рядки на задану тему. Виходило на рівні вимог сучасності. На третій день своє сочинительство я прочитав В. Симоненку. Він сказав: «О’кей! Чого їм ще треба, тим київським сідоглавим комсомольцям?». (Він натякав на перших секретарів ЦК комсомолу, голови яких на молодіжних чиновницьких постах уже були припорошені цвітом класових бойовиськ).

На прощання ми тиснули одне одному руки. Василь просив передати вітання М. Сому, В. Діденку «і всім хорошим хлопцям». Та раптом у дверях мене зупинив своїм симоненківським глухуватим баритоном: «Чекай! А вірші!» — «Які вірші?» — я йому. «Свої. Негайно. Залиш для нашої найреспектабельнішої...». Я дістав із сумки кілька віршів (уже не пам’ятаю яких), віддав у руки Василеві. З тим і поїхав. Мої поезії скоро були надруковані в «молодіжці». Анатолій Ткаченко у книзі «Василь Симоненко» пише: «У «Молоді Черкащини» (газету започатковано з 1960 р.) почали систематично з’являтися нові перспективні імена. Друкуються тут Ліна Костенко, М. Вінграновський, М. Сом, М. Воробйов, В. Литвин, В. Коротич, П. Засенко, М. Сачeнко (вміщено два дописи цього ще тоді учня Моринської середньої школи) та інші. Очевидно, не останню роль у доборі автури відіграв тут завідувач відділу В. Симоненко». *(Безперечно. Прямим доказом того є оця моя оповідь. — П. З.).*

По приїзді в Київ я здав свій віршований текст у редакцію «Молоді України». Він був долучений до текстів інших авторів, і 21 листопада 1960 року вийшла газета, у якій на всю полосу під велемовним заголовком «Уклін тобі, невтомний хліборобе — господарю ланів широкополих» (говорили, що тодішній головний редактор цього видання розсилав підлеглих по різних кімнатах на годину-другу, аби вони думали над варіантами заголовків до того чи іншого матеріалу) у віршах прославлено працю молодих кукурудзоводів України. А внизу припис: «Сторінку підготували молоді поети Б. Олійник, О. Лупій, М. Бережний, Д. Головко, П. Масенко». Пишу детально про це тому, що вся та кампанія з організації наших поїздок, компонування нами тріскотливих плакатних текстів (бо так вимагалося), матеріальні затрати не принесли нінайменшої користі ні суспільству, ні літературі. А вірш В. Симоненка «Некролог кукурудзяному качанові, що згнив на заготпункті», написаний без соцзамовлень під диктовку власної душі, залишається в золотому фонді української поезії. Хочеться сказати, аби зрозуміліше було для сучасного читача, що усім нам, зокрема й В. Симоненку як журналістові, тоді доводилося «сочиняти» тексти, які після надрукування відразу ж припиняли своє існування, одержувати за ту роботу зарплату і одночасно в затишку душі виношувати живу тканину чесного слова.

Якось весною 1962-го пронеслася чутка (тоді інформація поширювалася блискавично), що завідувач відділу сучасної української (знову ж таки радянської) літератури «Держлітвидаву» (згодом видавництво «Дніпро») Надія Лісовенко поїхала у відрядження по Україні в пошуку молодих талантів. Не забарилося і сенсаційне повідомлення: їй удалося відкрити нове ім’я поета — якогось Василя Симоненка (принаймні так говорили у видавництві «Молодь», де я вже працював). Про це точніше як очевидець пише черкаський журналіст Микола Дашківський у спогаді «Василь, яким я його знав». Наводжу дослівно, оскільки цей епізод був визначальним у творчій біографії Симоненка.

«На її *(Лісовенко — П. З.)* прохання в «Черкаській правді» зібрались члени обласного літературного об’єднання. Ми ще не знали, що звідси почнеться Василів шлях у велику літературу. Відверто кажучи, і сам Василь не вірив цьому.

Ми читали Надії Павлівні свої твори. Вона уважно їх слухала, але особливого ентузіазму в її очах ми не помітили. Наскільки я пам’ятаю, Василь того вечора своїх віршів не читав. Він сидів поруч з нами і на його обличчі грала (хай мені вибачать) трохи скептична посмішка.

Потім він попросив слова, підвівся і спокійно розібрав кожну прочитану поезію, вказуючи на їхні сильні й слабкі сторони. Так глибоко аналізувати вірші міг тільки поет, і поет талановитий.

— Ви пишете вірші? — звернулася Надія Павлівна до Василя.

— Звичайно, — відповів той.

— І багато?

— Та сотні три набереться.

Мабуть, не я один тоді був приголомшений його відповіддю. В альманасі «Дніпрові зорі» обласного літературного об’єднання Василь вмістив лише кілька віршів. Мати багато творів і не поспішати їх друкувати?

— То чи не принесете їх завтра? — знову запитала Надія Павлівна.

— А що з цього вийде?

— Ви принесіть, — наполягала Надія Павлівна, — а там побачимо. Може, щось і вийде».

Вийшло!

Збірка поезій Василя Симоненка «Тиша і грім» побачила світ того ж року в названому видавництві. Післямову до цього видання «Радість першовідкриття» написав відомий критик-літературознавець Степан Крижанівський. Там, зокрема, говорилося: «Новаторство Василя Симоненка йде не стільки шляхом винаходу нових художніх форм, що теж надзвичайно потрібно, бо мистецтво ні в чому не терпить одноманітності і застою, — скільки в сфері нових художніх ідей. Я б сказав, що вся суть у гуманістичній тональності його віршів і, в протилежність надмірного культу особи, в підвищеній увазі та любові до простої людини, яка не є «гвинтиком» чи безмовною основою, що тримає «вершину», а є центром всесвіту, частиною суспільства, всього людства».

Про Василя Симоненка заговорили.

За мудрим висловом Ліни Костенко, певна річ, «ще не було епохи для поетів», та в час хрущовської відлиги все-таки, може, просто від затхлості повітря, що скупчилося в державі-казармі, двері самі собою прочинилися і знадвору війнуло свіжістю. Душа, яка весь час перебувала взаперті, завжди пам’ятатиме неповторний присмак свободи, що довелося їй відчути хоч раз. Наші голови хмеліли від усвідомлення, що в тодішній державі розвінчувався культ особи. Принаймні нам так здавалося. Але примарні сподівання зникли, як роса на сонці, — скоро двері казарменої держави було зачинено наглухо і взято на замок.

Він був сам. У нього не було впливового вчителя, того «старика Державина», який міг би по-батьківськи, як О. Довженко М. Вінграновського, чи по-товариськи, як М. Бажан І. Драча на власному досвіді й авторитеті, провести молодий талант через круті пороги в бурхливому ідеологічному вируванні. Він до всього доходив самотужки, за компас-дороговказ йому слугувало глибинне чуття рідної землі, ще не розтрачена правда рідного народу. Звичайно, були в нього щиро віддані друзі-побратими, та вони самі зазнавали постійних стусанів з боку тоталітаризму.

І коли б Василь Симоненко вийшов на люди зі своїми гнівними віршами до хрущовської відлиги (а чимало таких поезій, виявляється, вже тоді було в його доробку), то не відомо, чи зміг би він написати ще щось подібне — йому просто не дали б і закінчити навчання в університеті.

В об’єктивному, загалом доброзичливому слові Степана Крижанівського про творчість новобранця в поезії знайшлося місце і для критичних зауважень — як обов’язкова данина стражам ідеологічних інстанцій: молодий талант краще недохвалити. Тоді, мовляв, буде менше мороки, коли він, не дай Боже, покинувши суспільне поле бою за комуністичні ідеали, почне гребтися на присадибній ділянці дрібновласницьких любовних переживань. Та й метрові буде чим крити: я ж, бачите, свого часу поставився критично до творчості молодого поета, застерігав. Але цікаво, що пастухи новоприбулих літературних поколінь де треба й не треба повчали, що слід занурюватись у глиб життя, крок у крок ступати за батьками в «революцію далі», втручатися в трудові ритми буднів. А в післямові до збірки Симоненка раптом зауважувалося, що «менш оригінальний поки що поет в інтимній ліриці... І тут, як і всюди, йому ще треба шукати і знаходити нове в собі і себе в новому, бо що то за поет, який не славить красу людини, красу природи, щастя єднання і щастя творчості».

Будь-які спілчанські заходи готувалися за наперед наміченим планом роботи Будинку літераторів. Вечори пам’яті «дозволених» письменників, обговорення творчості того чи того сучасника, зустрічі з визначними людьми чи з передовими виробничниками — все заздалегідь доповідалося начальству й парткомові зокрема. Складався поіменний список промовців.

Та коли намічалися заходи партхомом, у змісті яких мало прозвучати «одностайне схвалення» рішень, уже прийнятих на рівні Москви, чи проводилася кампанія боротьби з проявами українського буржуазного націоналізму, чи йшлося про засудження віянь абстракціонізму в літературі й мистецтві — отут уже всі верхи стояли на сторожі, скеровуючи проведення акції у відповідне ідеологічне русло. Тодішній московський художницький бомонд на одній із виставок спровокував Микиту Хрущова, вивісивши серед полотен у виставковій залі якусь низькопробну композицію. Це стало приводом для організації кампанії з виявлення й розвінчання абстракціоністів по всьому Союзові як прихильників ворожої течії в літературі й мистецтві — мовляв, від цього напрямку, окрім паплюження радянської дійсності, нічого доброго чекати не можна.

Почалося прочісування інтелігенції на всіх теренах безмежної держави в пошуку абстракціоністів. В Україні, як завжди бувало в подібних випадках, начальство збивалося з ніг, аби показати свою відданість. Відповідно траплялися й анекдотичні випадки. Так на вимогу першого секретаря Вінницького обкому партії подати списки поетів-абстракціоністів хтось із жартівників назвав прізвище Велемира Хлєбникова, буцімто родом із Тульчина. Ім’я останнього поруч із іменами кількох так званих абстракціоністів у доповідях чихвостили щосили, аж поки хтось грамотніший насмілився сказати партійному начальству, що російський поет В. Хлєбников помер іще 1922 року. На Вінниччині ж він і не бував ніколи.

На київському Парнасі щодо пошуку й розвінчування абстракціоністів шуму було більше, ніж досить. У числі перших називалися імена Івана Драча, Миколи Вінграновського. Деякі мудрі голови на рівні Спілки письменників вирішили дати бій абстракціоністам, застосувавши своєрідні тактичні прийоми: провести обговорення творчості двох на той час молодих поетів, перші збірки яких щойно вийшли, — Миколи Вінграновського як прихильника зухвалого штукарського новаторства, безпартійного, і Василя Симоненка, який сповідує традиційні форми, комуніста. Не виключалася можливість пересварити їх між собою; першого буквально розтрощити за «прихильність до словесних викрутасів», а другого розхвалити як прибічника «традиційної творчої манери», за оспівування людини праці й т. ін.

За наперед наміченим планом вечір мав вести голова секції поезії Микола Нагнибіда. Було відомо, що Микола Львович — людина принципова і на його рахунку вже числився «зарубаним» у закритій рецензії рукопис першої збірки Івана Драча. Тож цьому чоловікові доручалося бути головою на такому важливому зібранні. А у важливості обговорення творчості двох новобранців у літературі сумніву не було — про те свідчила й присутність стенографістів. Зміст розмов мав бути задокументований для звіту у верхах.

Зала Будинку літераторів швидко заповнювалася, людно було в коридорах. Усі чекали чогось особливого. Ходили чутки, що один із високопоставлених чиновників із ЦК звертався до Павла Тичини, аби той виступив з розгромною статтею про творчість молодих. І нібито тихий Павло Григорович збунтувався: «Ви що, хочете руками нашими переламати хребти і цим молодим поетам?!».

Зустрілися у вестибулі з Вінграновським і Симоненком. Привіталися.

— Сьогодні лінія фронту проходить через мою душу, — мовив поспіхом Василь.

Засідання відкрив Максим Рильський. Виявилося, Микола Нагнибіда в останню хвилину відмовився від головування. Присутність Максима Тадейовича внесла до зали утихомирення. До речі, мудре й тактовне слово про молодих (хоч і не згадувалося імені Василя Симоненка) патріарх української літератури на той час уже сказав на сторінках «Вечірнього Києва» в статті «Батьки і діти», в якій підкреслював, що йдеться не про боротьбу прогресивного з реакційним, не про ворожі зіткнення протилежних сил. Це боротьба, в якій немає місця образам, це творче змагання.

Петро ЗАСЕНКО

2003 р., м. Київ

(Продовження буде)

СРІБЛО-ЗОЛОТО

Є літо, люди, хліб, є слово.

Недолі не існує, хтось вигадує недолю, — і знедолених нема, у тебе своя доля, у мене — моя. І тулюся до неї, душею тулюся, всіма кісточками — і не кляну: ні себе, ні людей, ні долю, не відректися від неї...

Встану рано, затемна, провітрю кімнату. У дворі замету і винесу листя в рівчак при дорозі. Понабираю води, щось приготую... яєчню на салі та каву. Протоплю: холодає вже, кину кілька полін, стане тепло і затишно біля вогню. Пригорнуся до грубки, зігріюся і задрімаю... А вже й вечоріє, хтось провідати зайде, що-небудь розкаже, посміємося разом. Згадаються весни... і літо: коні, гарби, зерно, перевіяна в решетах-ситах пшениця і пахуча солома, гарби соломи духмяної, гарби, які вище хати... гарні люди, яких вже нема... як хто зайде.

А як ні — розкриваю під лампою тиснену золотом книгу, розгорну, розгортаю, де хочу, кладу на сторінку долоню і чую: радію! Повільно і легко наповнює душу... щось наповнює радістю душу. Я ще не читаю, а знаю, долоня вже чує: натішуся словом, і днями своїми досита натішитись вспію, своєю присутністю в світі... безбережним здається життя: не моє і моє одночасно... і день, кожен день мій здається дорожчим за все срібло-золото світу... і жевріє-сяє моя тиха радість, і лампа горить до глибокої ночі, не гасне.

Як і вчора. І торік.

І як завжди, затепла, до осінніх дощів, назбираю гілляччя сухого в старих лісосмугах. Як де зріжу акацію всохлу, сам не зможу забрати, велосипедом привезти, не та уже сила, попрошу притягти. А вже тут розбереться сокира: хмиз — на розпал, грубіші — для жару... Нарубаю собі добрих дров на всю осінь і зиму, позаношу в дровітню, покладу стукітливі поліна рядами у стоси цупкі аж до крокв, переб'ю навхрест дошками-тесом, аби не розсунулись часом... Вже повно в дровітні нарубаних дров і за хатою дрова горою, не стоплю — два життя не живуть, не дається нікому життя ще одне ні за які заслуги.., а дрова... розтягнуть сусіди, хай тепло їм буде... Закриваю, закрию дровітню — і піду, сяду біля порога.

Побуду на сонці. Бабине літо надворі.

Ясотить і летить по землі павутиння, летить над землею, лоскоче...

* * *

Не прокидайся серед ночі... і не жалійся, не плач. І не хочу, а прокидаюся... різь в очах або тиша в грудях — і розірвані тенета сну — і я чую темряву, чую підземну тишу ночі, глибоку і важку тишу — і відчуваю липучий жах, уява рве денне, сонячне залізо, що тримає, в'яже до життя — і різні страхіття шепочуться, топчуться по грудях, по лякливих думках — і уявні нещастя трощать і труять моє буття, моє крихітне і загублене в мороці ночі буття, в мороці, в нетрях вологої тяжкої ночі. Добре, якби не прокидатися від несподіваної різі на дні очей або від жахливої тиші, миттєвої тиші під складеними на грудях долонями... рубай дрова, як сусід твій — будеш добре спати.

ВІТА ВУЛЬГАРІС

...Ти дивись, який дощ! Злива щедра, глянь: хлюща! Повінь — не дощ. Травень грає, дощами щедрує, захлисає водою, дивись: крізь галуззя, крізь зелене кленове галуззя з ліхтарів розсипається, тоне, плюскоче в калюжах зелений і жовтий вогонь.

Ніч, сутінь, дощ... і ніша в брилистій стіні червоної кав'ярні, затишної кумирні для поетів і повій, і я, Степан, в напівстемнілій ніші стомлений вином стою, дивлюсь на дощ, на вікна, ліхтарі і дощ, спираючись плечем в скрипливе й непрозоре скло, хитнувся йти...

Періщить кришталевий дощ — і жодної душі, незатишно і сумно, темно, дзеркалять-ся калюжі, виблискує вода, здається, всі... здається, все: дерева, стіни, русти, вікна — все в сльозах, в сріблястих все сльозах, скрізь сльози... ні?

Та ні, ти глянь на тіні акварельні у вікні, глянь: сльози чи пісні за жовтим склом?

Дивись, там: пісня колискова... не чую, бачу колискову, дивлюся на прозору, жовту штору, — дощ перестав, іду в пітьму калюжами і — глянув: жінка, жінка з немовлям. Іду і оглядаюся, і бачу в жовтих шибах: дитину жінка заколисує, долонями під груддю пригортає, і приспівує, колише... А тут, у дощовому шепотінні, в яві мерехтливій тільки шерех чую... і уявляється мені — старе як світ: життя людини — пісня, відлуння і перегуки пісень — земне життя. Від колискової ласкавої — до сороміцької таємної, а від таємних сороміцьких — до весільних, а від весільної веселої... жнива: ще сто і сто пісень... до голосіння, а десь там далі... луни й відголоски, виляски і лоскіт, плескіт, синьозелені, темні мшари і сміття зірок на водах темних.

А ще десь далі... вічність, позачасся... таємниче сяєво і берег, край стежок прижиттєвих, і далі — ріка, течія неозрима, широка. Астральна ріка існування і плеса на ній срібно-жовті, прозорі, на первісних водах нетлінних, хистких і тужавих, — там вічність, там хвилі її плюскотливі, сновійні, імла понад річкою біла, сріблясга... ріка, яку я не відчую, напевно, ніколи, як її не відчув і не знав, не згадаю ніяк... до народження свого, до розпачу-крику, до з'яви своєї — не пам'ятаю... І сам я, і сам я тепер, сам в ту вічність не вірю... і вірю...

А дощ перестав, перестане... і знову шумить, і з'являється з темряви, ллє і шумить, і нікого ніде, ні душі — і щось вже кричу із дощу, на освітлені вікна кричу-викрикую ...о, віта вульгаріс... звичайне життя... і нікого ніде.

А я кричу, собі самому вже кричу: життя просте, яскраве і просте, як дощ і сонце — і єдине, справжнє і хистке, коротке і прекрасне звичайнісіньке життя... Про щось іще кричати хочеться з безодні у холодну, чорну повінь, в зовнішній морок над собою і над лагідними вікнами, кричу крізь дощ щось ще... ні, вже співаю, ніби щось співаю...

А дощ затихає, вщухає, шумить ще й хлюпоче, розпорошує світло ліхтарне. Шелестить і вирує, грає в ринвах, тече, жебонить ручаями, шумує крихкими вогнями в

Олександр-Теодор ФЕДОРУК

ALTER EGO

ІЗ БІОГРАФІЇ

Ще рік тому був учителем математики. Перші десять років вчителювання пройшли в Джанкої і в селі Світле Джанкойського району. Тепер сів за інший стіл і перебілюю те, що писалося начорно впродовж багатьох років.

Батьки мої — переселенці з Холмщини, яка тепер є східними кресами Польщі. Народився в Джамбулі (Казахстан), в передмісті Бек-Тюбе.

Сім'я: дружина, син, дочка, онука. Дочка — вчителька англійської мови.

Зі сторінок «Кримської світлиці» вітаю всіх своїх учнів, які пам'ятають дитинство своє і юність...

зелених і жовтих калюжах. І тихне дощ, спадає, перекрапує в гіллі.

І — глядь: я стою в затихаючих водах, в калюжах, в тремтливих ліхтарних осколках. І вікна посліпли, загасли, і вогко, і холодно... і нікого ніде.

А хочеться ще, дуже хочеться ще щось знайти, щось шукати, іти і дивитись у вікна, за штори, а ще... зазирнути у вічність, за хмари, за чорну вологу завісу... І щось заспівати ще хочеться дуже, сказати, заговорити до когось... аж чудно самому.

Іду і наспівую тихо, щось тихе іду і співаю, крізь темну плюготу йдучи, крізь імлу шелестливу, краплисту, не знаю куди, в ніч іду...

І зникаю, гублюся в тумані.

Глянь: десь дівся.

* * *

Батько сниться і згадується. Нема такого дня, щоб не привидівся, не згадався мені батько. То в хаті сидить і щось ніби говорить до мене, то десь іде чи їде гарбою... та гарба найчастіше стає перед очима, чи порожня і гримкотлива, як придорожній грім, або повільна, як хмара, і повна соломи, важко вкладеної пахучої соломи. А надворі дощова зима. Сніг не випадає і не випадає. Тумани і дощі. І сльозливі ліхтарі в дощах і туманах... Світиться дощ або морось, засліплює вікна, а мені батько стоїть, щось говорить, чи так собі мовчить, як він мовчав і дивився колись.

* * *

Сів на корч біля стіни, вмощуючись і посміхаючись, та й заснув на сонці. Сів і заснув, зігрітий затишком весняного передвечір'я. І не згадаю, коли перестав відчувати камінь стіни і гострий зруб дерева, запахи снігу і трави. Оклик почув, підняв голову, посміхнувся і, вставши, вийшов із під стіни на подвір'я, мружачись від сонця і калюж, повних золотого вогню. А ще ж не старий, щоб отак засинати і спати біля стіни на осонні.

* * *

Скоса глянула на себе, і крадькома якось глянула, трошки підняла долонькою волосся, красивішою себе зробила, і пішла, вийшла із скла, загубилася в натовпі.

ДУХ СТЕПУ ОР

...Понад ріллею, з Ором іду понад ріллею, як понад морем, іду і радію, дивую Ора нерозумінням.

Високий спокій у чистих небесах, і оранкою пахне вересневе поле, сама земля пахуча, і пижмо, і полин; на межах поля кольористі лісосмуги, жовта солома в скиртах і стара дорога, а трохи далі, за полями, — білі гори неба...

Очі сміються...

Прохолодою віє, журбою, невиразним прощанням з осіннього поля, сум прадавній імліє, — а очі сміються... Люблю я, люблю разом з Ором іти і дивитися в поле, — ніби чую над полем зітхання вітрів, дзвін цикад, позачасся й безмежжя над степом... і тішаться очі: ідеально заораним полем, борозною з лискучими скибами, і криластими зграями тихими, що летять над ріллею, спілим сонцем вечірнім, золотою золою під сонцем на схилах небесних прозорих, — тішу очі.

А тут, під ногами: груддя, стебла, крихти й грудки, глижки чорної крові, що ковзнули із лез на асфальт, коли трактор, виймаючи плуга, як гілку залізну, гілку сяючих лез, лемеші піднімав і шкребнув об дорогу...

Іду і радію, відчуваючи подих, присутність і подих сумноокого Ора, обережне сирітське зітхання його над землею, над степом, безжально покраяним грубим і гострим залізом, над степом, в якому давно вже нема, вже давно не живуть, не виорюють плугом гадюк і вужів.

Самотньо і радісно в полі.

І хочеться бути, хочу родичем бути йому і зарадити горю або пожаліти, потішити чимось, в слово якесь перекинутись з Ором, духом степу...

* * *

Нещасна жінка. Ні, вона так не думає, то я так про неї думаю, так бачу. Стоїть біля мене з дурнуватим лицем, розчепіреними долонями і кривими ногами. Трохи в сутінках розумом, — а хто зараз не в сутінках, от і вона в сутінках, трохи більше за інших, від природи. Але задоволена собою і світом, аж занадто. А так і треба жити, в сутінках і в радості, і без претензій. От і тобі тоді буде все, як треба...

* * *

Шурхотить, шурхотить сніг в кущі. Кущ шурхотить, як живе якесь створіння. Шурхіт, шерех снігу в сухому листі куща. Ранок, весняний ранок з шурхотом снігу. Ось-ось засяє сонце, здається, сніг іде з чистого неба, з туману, що стелиться біля землі, і ось зараз заясніє сонце над чистим вранішнім снігом, що вкрив, вкриває все чистою білизною. Тиха година весняного дня, тільки шурхіт сніжний в листях чую.

* * *

Мерзотна ніч. Темна, тиха, грязька і похмура. Вологе повітря тяжке і пропахле гнилою соломою. Зима ще. Біля воріт купи гною. Хтось іде, не видно хто, жевріє цигарка. Десь трохи далі, на колоді, сидять молоді чоловіки, чути голоси, і щось обговорюють пусте, голосно лаючись і сміючись. Мені стає якось... присідаю, спираючись плечем на акацію біля дороги. Гавкають собаки. Жодного ліхтаря, ніякого світла. Тихо, темно, мокро. І хтось із темряви до мене: «Ой, хто це тут...». А я мовчу, мовчу і дихаю тяжко. Вдихаю щось весняне, гниле, мерзотне.

* * *

Присмерк. Присмак заліза. Після тих слів, що не я сказав, а мені сказали, у мене присмак заліза. Неприємно, образливо, тоскно. Але! Але я вибачу, та ще й сам пробачення попрошу у неї, і не дам злому духові покалічити себе різкими словами та недоброю уявою людей нещасливих, не дам, або упокорю себе їм на радість.

* * *

Якщо ти розмову все-таки розпочав з людиною, що не має ніг, то ти обов'язково присядеш біля нього, щоб зручніше тобі з ним розмовляти було про те, про се, чи не так?

ТИХІШЕ ВОДИ

Іду, до схід сонця іду за село і кошу.., а літо, на щастя, з дощами і сонцем, повінь трав, аж повітря зелене, шукати не треба, вийди, стань, і коси...

І стаю, б'ю густу, соковиту траву, напівколом повільним веду-б'ю косою, і зрізане зілля, покіс за покосом, ліворуч під ноги лягає, зомліле, на скосисті схили...

З косою я вільний.

Ріс я і виріс, і зрісся з косою.., а літо сьогодні, на щастя, з дощами і сонцем. Хату злидні обходять. Пригорща сиру і глек молока є на столі завжди — гріх нарікати, з худобою не пропадають, споконвіку в селі так велося: з косою я вільний...

Маю жменю здоров'я і сили вже мало, а коситься добре, із травня до вересня запасаюся травами, понакошую сіна за літо, — розкошую зимою, люблю запах сіна, пахне сіном конюшня і хата, стіни пахнуть.

Все життя косарюю, від батька, у батька навчався косити, клепати косу, ворушити накошене, перегортати, класти в гарні стіжки. Попервах з однією косою виходили вдвох по росі, — мати клала у вузлик варене яйце, аби сіно солодшим ставало, — так було. Хист і помах косарський у мене від батька, все від нього, і вдача косарська... ніби вчора, не віриться навіть.

А вже діти, чотири сини, поставали батьками. Всі далеко, окремо живуть. Як живеться, не кажуть, приховують, криються. Хто його знає, не сіють, не косять, хоч і люблять подихати вітром і сонцем. Щоліта гостюють, призвичаїв онуків: молоко, сир, сметана, а от жити на волі, в селі, ні сини, ні онуки не хочуть... один сумнівається, Юрій, молодший, вертатися хоче. Вільний день — і він тут вже, вже їде, вже вдома, а приїде, то вип'є — і косить, загромаджує, косить ще. Повикошує все близько хати, іде за село, в лісосмуги, коси не боїться... надокучило, каже, все і всі, дим і попіл, щоденне сміття. Щось у нього не так, чогось хочеться, каже, світ чистішим здавався в дитинстві, повільним і чистим. Тиші хоче, жаліється, спокою, чистого сонця і вітру, і запаху свіжого сіна, знайомого духу трави...

Тихо дніє.

І тенькає гостро, волого шепоче коса, шерехтить тонке вістря в холодній траві.., а зарошений світ, наче скло, наскрізь чистий-прозорий. Тиша: анішелесть. Сходить сонце, над краєм горою червоною сяє, крапля поту тремтить, червоніє, блищить під бровою, повніє і падає, повна, в стерню, в землю сіллю...

Мені б то вже й досить, не двожильний, авжеж. Поперек не витримує, ломляться ноги, плечі ниють-болять, терпне тіло й полежати тягне. Але ж як без роботи, хоч і знаю: не зробиться все, не встигаю, не встигну. А не можу я лігма лежати і за літами жаліти, коли косовиця приспіла і просяться трави...

Хтось з дороги вітає: Бог в поміч!

А мені чогось чується ніби: дай Боже здоров'я.

Зупиняюсь на мить, витираю чоло, піднімаю косу, ставлю дзьобом від сонця, витираю стеблом почорніле заліплене лезо, і по лезу мантачкою: дззеннь, дззеннь...

І радію, здоровкаючись, радію, бо й справді: не дасть Бог здоров'я — не коситиму сіно і все зголоднієє. Божа поміч у всьому і всім, і мені з усіма. Хліб їмо із-під Божого сонця й дощу, не прожити без Нього, помагає, як може. Шануємось з Богом, ніби з добрим сусідом живу з Ним, з найбагатшим сусідом межую... Не вклякаю до Нього, не б'юся коліньми в підлогу, бо не в церкві мій Бог і не в капищах, — Первісний, Босий і Бідний, — не в церкві, не в золоті риз і хрестів сила Божа і слава...

Та й жіноче то діло: просити, і за себе і за когось вклонятись доземно і слізно молитись. Розуміємся з Богом без гніву і страху, в грудях біль — і Його біль, радість в серці моєму — то і радість для Нього. Все життя з Ним, все літо мовчу-розмовляю, і тішуся світом... А іноді поруч Його відчуваю, зовсім поруч, пліч-о-пліч, аж наче долоню на кіссі, Його на моїй.., а люди... що люди? люди, як собі хочуть, як знають... косареві косарське.

Ще щось веселе ранкове гукає мені перехожий, що: не чую, піднімаю долоню: відповідаю.

І кошу собі далі, посміхаючись сонцю, що вже припікає...

* * *

Зелена холодна трава. Давно вже в снах моїх не було зеленої трави. Я так зрадів зеленим кольорам трави, коли побачив, а потім серед білого дня згадав ту зелену холодну траву й засміявся, може, буде яка радість для мене, бо зелена трава мені сниться на щасливий день... як і холодний білий сніг.

* * *

Приємно чути мені природну, джерельну українську мову, не вивчену і академічно вивірену, а таку, що з пелюшок рідна, ще в лоні рідна, якою говорить дівчинка, запитуючи про хліб і рибу, про квітку на підвіконні і місяць на пахучому весняному небі, про все, про чисті і прості речі. І смагляве її личко теж чисте і чисто українське, і приємне, як її мова.

* * *

А ось і оживаю: побачив і прошепотів рядок, строфу чужої чистої поезії. І засміявся, і пройшовся по хаті, звеселілий, полегшало трохи, веселішає душа. Ще припадаю і шепочу. Може, і вилікую свою занапащену скрутою душу, а ні, то хоч підсолоджу, полегшу якусь для себе знайду в отих сумнопечальних віршах старого поета, якого давно вже нема тут, на землі, біля мене...

с. Мар'янівка

ТАКІ РІЗНІ ДОРОГИ...

Мені доводилося багато разів їздити за останні двадцять років дорогами європейських країн — Польщі, Словаччини, Чехії, Німеччини, Румунії та інших. Часто перетинаю автомобілем Україну, починаючи з Криму і закінчуючи містами Західної України, або Києвом чи Харковом. Різниця між дорогами «там» і нашими дорогами разюча. Ще більша різниця між станом вулиць великих міст і маленьких містечок у них і у нас. Приблизно 15 років тому ми разом з професором О. М. Адаменком були відряджені до Польщі для написання спільної з поляками книги «Історія видобування нафти на Прикарпатті». Пригадую таке — ми прокидалися о шостій ранку за київським часом і через годину блукали маленькими вулицями міст Кросно, Бубрка, Чарної, заходячи на прибудинкові майданчики. І ніде, повторюю, — ніде ми не бачили розбитих майданчиків, вуличок для заїзду автомобілів до будівель. З болем та жалем ми порівнювали побачене з тим, що було у нашому Івано-Франківську.

Мені чомусь видавалося, що дороги у Сімферополі кращі, ніж у Івано-Франківську. Бо вулиці Київська, Кірова, Севастопольська та інші більш-менш добре впорядковані. Перед приїздом Президента України В. Януковича до Сімферополя відремонтували вулицю, що веде до лікарні ім. Семашка, де відкрито перинатальний центр. А перед тим на цій вулиці було чимало ям. Але ось мені довелося днями шукати і навіть проїхати вулицею Комунальною та прилеглими до неї вулицями. Що там побачив? Це важко навіть описати, бо вся дорога розбита так, ніби по ній щоденно рухаються танки, або що на неї скидаються бомби та гранати. На жаль, це не єдина така вулиця у столичному кримському місті.

Щороку після зими доводиться ремонтувати і вулиці різних міст, і шосейні дороги. Бо що ми постійно бачимо на вулицях та подвір’ях — ями, вищерблені бордюри. Вони виглядають так, ніби ті, хто працював тут, виконували якусь кріпосну повинність.

Три роки тому багато доріг в Україні (Херсон — Миколаїв — Одеса, Миколаїв — Умань, Полтава — Харків, не кажу вже про дорогу республіканського значення Умань — Вінниця — Хмельницький — Тернопіль — Львів) після зими були зруйнованими. Чому це сталося? У ту зиму мені довелося бути у Польщі та Білорусі. У Польщі не лише центральні дороги, але й вулиці маленьких міст виглядають так, ніби вони були збудовані щойно. У Білорусі літак, яким я летів до Мінська, сів у столичному аеропорту, що знаходиться на відстані приблизно 60 кілометрів від Мінська. Дорога була гладенькою, без вибоїн чи вищербленого асфальту. Через день машиною мене везли до Гомеля та Речиці. Така ж сама була картина — дороги були гладкі, мов скло. Повертався до Києва знов літаком. З Києва поїздом до Полтави. А вже з Полтави до Харкова їхав автомобілем. Ця дорога була вщент зруйнованою — ями такі, ніби зсередини викидались шматки породи. Машина їхала не те що повільно, вона їхала так, якби це була циркова їзда — вправо, вліво, і так без кінця. Ціле літо ремонтувалися дороги по всій Україні! А у сусідніх державах ніхто цим не переймався.

Чому це так? Адже і клімат, і морози та сніги у нас і у них були однаковими. Підозрюю, що при будівництві доріг «закопують» у землю величезні кошти, а не потрібні для цього матеріали. Кажуть, що близько 50% коштів на будівництво доріг чи на їхній ремонт йдуть на «відкати». Тому будівельники не можуть дотримувати технології спорудження доріг, а самі дороги стають такими собі сезонними витратами.

Якщо це не так, то, може, хтось зможе пояснити, чому у наших доріг такий короткий термін служби? І чи може хтось уявити собі, що у будь-якому польському містечку, не кажучи вже про великі міста, автомобілі їздили б розбитими дорогами, наражаючись на ймовірні аварії.

Чому у нас коштів на спорудження добрих доріг нема, а у «них» є? Цих «чому» дуже багато. Чи не сховані гроші на спорудження доріг у закордонних банках, на рахунках деяких (а може, багатьох) вельмож? Ніби у нас працюють контролюючі органи, борються з проявами корупції. Але чому нема часового виміру якості спорудження доріг, щоб будівельники відповідали за свою роботу і через рік, і через два та більше? Кому це вигідно? І чому олігархи, які мають величезні статки, мільярдні доходи, якщо вони хочуть, щоб їхні діти і внуки жили у цій державі, не будують для них (та й для себе!) щось надійне й довговічне — наприклад, дороги?

Роман ЯРЕМІЙЧУК,
дійсний член НТШ,
доктор технічних наук, професор
м. Сімферополь

ПРОШУ СЛОВА!

МОЛОДЬ — ЗАХИСНИЦЯ УКРАЇНИ

Кожен 14-17-літній юнак чи дівчина здатні захищати Вітчизну, їх потрібно тільки цьому навчити. В сорокові роки XX століття, в пору моєї юності, активно прищеплювали молоді патріотизм і навчали військовій справі з п’ятого класу неповно-середньої школи. Під керівництвом вчителя — фізрука-воєнрука школярі з саморобними автоматами грали в лісі чи полі «в Чапаєва». У гуртках після уроків вивчали військову справу. Найвищим «орденом» був значок ГТО — готовий до праці і оборони. Той, у кого на грудях виблискував значок ГТО, викликав повагу і в школі, і в населення. Це свідчило, що він стрімко пробігав 100-метрівку, здійснював забіг на 3 кілометри, найкраще плавав, умів надати першу медичну допомогу, в «кар’єр» скакав на коні і виконував ще ряд нормативів.

Викликав повагу також значок «Ворошиловський стрілок», бо поцілити в «яблучко» мішені всіма кулями нелегко. Між іншим, деякі дівчатка проявляли здібність у стрільбі краще від хлопців. Не випадково, що багато з них ставали снайперами на війні. Дівочим орденом був значок ГСО — готовий до санітарної оборони.

Коли в 1941 році розгорілася війна, охорону великого села Концеба на Одещині, де я проживав, взяла на себе молодь. Всіх здорових від 18 до 50 років мобілізували, старих послали на риття протитанкових окопів. Молоді сільрада виділила коней, реквізовану у мисливців зброю. Ми вночі лежали у секретах, затримували невідомих. Люди визнавали нас, звертались, просили допомоги. Одного разу прибігла жінка, сповістила, що в полі сів літак з хрестами, вийшло два чоловіки, відлетів — один. Вскочили ми на коней, поскакали в поле, довго шукали і виявили в люцерні кремезного чоловіка, який виявився німецьким диверсантом. Перед відступом нас, хлопців, евакуювали. В степу Сталінградської області, де я опинився, наш досвід використали на охороні вночі ланів нескошеної пшениці від німецьких паліїв. Сформували під мою команду «військо» в 7 штиків з 15-17-літніх хлопців, дали коней, мисливську зброю. Коней ми вибирали в дикому табуні, арканив табунник киргиз, а об’їжджали їх ми самі, нелегке то діло, та молоді все підсильно. Лани пшениці ми зберегли, а спіймати диверсанта не вдалось, втік від нас на верблюді. Не знали ми, що та тварина бігає швидше від колгоспних коней. Потім мені довелося захищати Київ, Смоленськ, Білорусію під Борисовим, Литву, в Польщі став окупантом...

Чому нині в Україні не навчається шкільна молодь захисту Вітчизни? Настав час — і негайно! Лише сліпі не бачать, що українські армію, флот, СБУ очолюють генерали закордонного гарту. Не можемо ми надіятись на об’єднану опозицію на базі партії «Батьківщина». При голосуванні за нового Прем’єр-міністра із 99 депутатів проти проголосував лише 51 депутат, не голосувало 16, відсутні — 32 (достатньо, щоб не пройшов). Повторилося те, що відбулось при голосуванні за «мовний закон». Тоді «Батьківщина» не захистила українську мову, тепер не захотіла захистити Українську державу...

Костянтин МОЧУЛЬСЬКИЙ,
інвалід війни
м. Керч

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

СІЧЕНЬ

20

1661 р. — засновано Львівський університет.

1972 р. — в Україні розпочалася друга хвиля арештів дисидентів.

Народився:

1897 р. — Євген Маланюк, український письменник, поет, культуролог, літературний критик.

21

1919 р. — в Хусті пройшли Закарпатські всенародні збори, які ухвалили рішення щодо возз’єднання Закарпаття з Україною.

1978 р. — Олекса Гірник вчинив самоспалення біля могили Шевченка на знак протесту проти русифікації. У роки радянської влади інформація про цей вчинок замовчувалася.

1990 р. — відбувся рухівський живий ланцюг єднання між Києвом і Львовом.

1913 р. — народився Григорій Нудьга — український письменник, фольклорист, літературознавець, історик української літератури, репресований (1945).

Померли:

1803 р. — останній гетьман України Кирило Розумовський.

1919 р. — Михайло Туган-Барановський, перший економіст-східноєвропеєць, наукові теорії якого визнали зарубіжні вчені різних шкіл і напрямків; один із найкращих знавців кон’юнктурних економічних циклів, автор численних праць про теорію вартості, розподілу суспільного доходу, історію господарського розвитку та кооперативних основ господарської діяльності. Доктор економіки (1899).

2002 р. — Іван Карабиць, український композитор, диригент, музично-громадський діяч.

22

День соборності та Свободи України.

У січні 1918 року була створена Українська Народна Республіка (УНР), а на територіях, що входили до Австро-Угорської імперії, була заснована Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). У грудні 1918 року лідери обох держав у Фастові підписали передоб’єднувальний договір. 22 січня 1919 року цей договір, що увійшов у історію як Акт злуки — акт об’єднання українських земель, був обнародуваний у Києві на Софійській площі. І хоча державі тоді не вдалося зберегти цілісність та незалежність, Акт злуки став реальним втіленням вікової мрії українців про свою суверенну державу.

1918 р. — Центральна Рада в IV Універсалі проголосила самостійність УНР.

1933 р. — розіслана директива Сталіна і Молотова партійним і радянським органам, ГПУ України і Північного Кавказу не допускати виїзду голодних селян в інші райони.

1992 р. — 22-23 січня відбувся І Всесвітній конгрес українців.

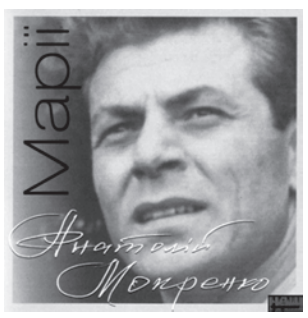

1933 р. — народився Анатолій Мокренко, український оперний співак (баритон). Один з фундаторів і активний член Товариства української мови імені Т. Г. Шевченка.

1996 р. — помер Петро Шелест, очільник УРСР у 1963-1972 роках. Шелест обстоював економічні інтереси України перед «центром», виступав за надання Україні більших прав в економічній політиці. Вагомими були його виступи на захист прав української мови в шкільній освіті, друкуванні газет, журналів і книжок. Книга Шелеста «Україна наша радянська» зазнала гострої партійної критики за «ідеологічні помилки», зокрема, за «ідеалізацію» минулого України та обстоювання самобутності УРСР. Видану тиражем 100 тис., її вилучили з продажу та з бібліотек.

23

1667 р. — Польща і Москва Андрусівським договором поділили між собою Україну по Дніпру.

1992 р. — у Києві пройшов І Конгрес українців колишнього Радянського Союзу.

Народилися:

1849 р. — Богдан Ханенко, український меценат, засновник Музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків у Києві.

1883 р. — Михайло Донець, співак (бас), народний артист УРСР (з 1930), провідний соліст Київського оперного театру. Сучасники називали його українським Шаляпіним. Убитий в енкаведистській катівні (1941).

1891 р. — Павло Тичина, радянський поет, перекладач, публіцист, громадський діяч. Новатор поетичної форми.

1929 р. — Святійший патріарх Київський і Всієї Русі-України Філарет — предстоятель УПЦ КП.

1949 р. — Грицько Чубай, український поет, перекладач.

Помер:

1921 р. — Микола Леонтович, український композитор, хоровий диригент, громадський діяч, педагог. Автор широковідомих обробок українських народних пісень для хору «Щедрик», «Дударик», «Козака несуть». Його обробка «Щедрика» відома у всьому світі як різдвяна колядка «Carol of the Bells». Убитий агентом ВЧК Грищенком.

«ВІН ПРАЦЮВАВ ЗА ЦІЛИЙ ІНСТИТУТ, А ОДЕРЖУВАВ МЕНШЕ ЗА ДВІРНИКА...»

Григорій Антонович Нудьга — український письменник, фольклорист, літературознавець, історик української літератури.

Народився 21 січня 1913 року в с. Артюхівка Сумської області. Помер 14 березня 1994 р. у Львові. Похований на Личаківському цвинтарі.

Початкову освіту здобув у рідному селі, далі навчався у семирічній трудовій школі сусіднього села Глинська, 1931-го закінчив Гадяцький педагогічний технікум і почав працювати учителем в Артюхівці. Восени 1933-го вступив на філологічний факультет Харківського університету, згодом перейшов до Київського, який закінчив у 1938 році. Кандидатська дисертація «Пісні українських поетів першої половини XIX ст. і народні переробки їх» (1956). Член Національної спілки письменників України, Почесний член НТШ.

Деякий час працював у Полтаві викладачем педагогічного інституту, звідки у 1941 р. пішов на фронт. Під Харковом потрапив в оточення, опинився у німецькому таборі для військовополонених і в тюрмі. Вирвавшись, поневірявся на окупованій території. 1944-го знову призваний до Червоної армії, але незабаром відкликаний на наукову роботу у Львівське відділення Інституту літератури АН України.

10 травня 1945 року, напередодні захисту кандидатської дисертації, заарештований у Києві. Засуджений військовим трибуналом на 10 років позбавлення волі та на п’ять років обмеження громадянських прав з конфіскацією майна – за стандартним звинуваченням в «антирадянській агітації». Був звільнений наприкінці 1951 р. без права працювати за професією і проживати у великих містах. Після смерті Сталіна добився зняття судимості й обмеження в правах, 1955 року поселився у Львові, працював у редакції журналу «Жовтень» (тепер «Дзвін»).

В Інституті з 1957 року — молодший науковий співробітник відділу літератури. Хоча у 1967 р. офіційно реабілітований, але ім’я вченого з чорного списку не виводили. Над ним тривала постійна «опіка» та пов’язані з нею гласні і негласні прояви. Незважаючи на великий творчий доробок і поважний авторитет у науковому світі, Г. Нудьзі так і не вдалося піднятися з посади молодшого наукового співробітника. У 1973 році відправили його на пенсію. Найкоротше про долю цього вченого сказав колись Ростислав Братунь: «Він працював за цілий інститут, а одержував менше за двірника».

На початку 1993 р. учений зазнав радості широкого пошанування його з 80-річчям. Але здоров’я і сили покидали його. Трагічно закінчилося висування на Шевченківську премію. Одразу після оприлюднення результатів голосування, коли вкотре знайшли більш достойного та потрібного, вчений перестав говорити, а за кілька днів (14 березня 1994 року) помер.

У галузі літературознавства цінним є його внесок у дослідження жанрів української літератури, початку нової української літератури передшевченківської доби, походження українських пісень.

За сприяння Міжнародного фонду «Відродження» у 1997 р. фундація імені Г. Нудьги видала працю його життя — 2-томну монографію під назвою «Українська дума і пісня у світі» і хотіла представити її на здобуття тієї ж Шевченківської премії, проте їй відмовили, хоча на той час не існувало формальних обмежень щодо книг покійних авторів. На основі багатого фактичного матеріалу, здебільш маловідомого, в ній предметно розповідається про поширення і культурний резонанс пісенних надбань українського народу серед інших народів світу.

uk.wikipedia.org

«ЗМАГАЙМОСЬ ЗА НОВЕ ЖИТТЯ!»

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ВСЕКРИМСЬКИЙ КОНКУРС УЧНІВСЬКОЇ ТА СТУДЕНТСЬКОЇ ТВОРЧОСТІ, ПРИСВЯЧЕНИЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕТЕСІ ЛЕСІ УКРАЇНЦІ

I. Загальні засади

Всекримський конкурс учнівської та студентської творчості «Змагаймось за нове життя!», започаткований відомою громадською діячкою п. Марією Фішер-Слиж (Торонто, Канада), присвячений українській поетесі Лесі Українці, проводить Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України (Кримська філія), Міністерство освіти і науки, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, Всекримське товариство зв'язків з українцями за межами України (Товариство «Україна-Світ») за сприяння факультету української філології та українознавства Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, Ялтинського музею Лесі Українки, за підтримки Постійного Представника Президента України в Автономній Республіці Крим, Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського, управління освіти Сімферопольської міської ради, Кримської філії науково-дослідного інституту українознавства Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Кримського республіканського інституту підвищення педагогічної освіти, видавництва «Світ», Державного підприємства «Таврида», редакції газети «Кримська світлиця», Кримської філії міжнародної організації «Жіноча громада», Сімферопольської організації «Союз українок», Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, державних та громадських організацій.

II. Метою конкурсу є:

— сприяння глибшому ознайомленню та вивченню молоддю спадщини великої української поетеси Лесі Українки;

— долучення підростаючого покоління до збереження і розвитку культурної спадщини українського народу шляхом вивчення історії рідного краю, спонукання осмислення державотворчих зусиль нашого народу та його перспектив;

— виховання відповідальності за збереження місцевих пам'яток культури;

— виховання почуття патріотизму, національної гідності та особистої відповідальності за прийдешнє нашої Батьківщини.

III. Завдання конкурсу:

— популяризація знань з літератури, історії, культури українського народу;

— виховання в молодого покоління громадян України толерантного і шанобливого ставлення до літературної спадщини українського народу та народів, що проживають на теренах України та АР Крим;

— підтримка учнівської та студентської молоді, яка цікавиться літературою, історією, культурою, традиціями українського народу і виявила здібності до наукових пошуків, написання публіцистичних, художніх та науково-пошукових робіт, художньої творчості, образотворчого мистецтва.

IV. Для організації та проведення IX Всекримського конкурсу учнівської та студентської творчості «Змагаймось за нове життя!», присвяченого українській поетесі Лесі Українці, створюється організаційний комітет і журі.

V. Умови організації та проведення конкурсу

1. У конкурсі можуть брати участь учні 1-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів Автономної Республіки Крим різних форм власності, учні та студенти навчальних закладів I-IV рівнів акредитації, які виявили особисте бажання взяти в ньому участь.

2. Конкурс проводиться як творче змагання учнівської та студентської молоді за номінаціями: «Науково-пошукова робота», «Твір», «Декламації», «Інсценізації», «Малюнок», «Аудіовізуальний твір». Мова конкурсу — українська.

3. Конкурс проводиться в чотирьох вікових категоріях: серед учнів 1-6 класів (номінації «Декламації», «Малюнок»), серед учнів 7-9 класів (номінації «Декламації», «Малюнок», «Аудіовізуальний твір»), серед учнів 10-11 класів (номінації «Твір», «Науково-пошукова робота», «Декламації», «Інсценізації», «Аудіовізуальний твір», «Малюнок»), серед студентської молоді (номінації «Науково-пошукова робота», «Твір», «Декламації», «Інсценізації», «Малюнок», «Аудіовізуальний твір»).

Номінація «Твір»

Учасники — учні 7-9, 10-11 класів та студенти.

Жанр творів: есе, відгук, твір-роздум, нарис, етюд, публіцистична стаття, поезія (при наявності достатньої кількості поетичних творів виділяється окремо номінація «Поезія») тощо.

Обсяг твору: 2-5 сторінок формату А-4 (кегль 14, інтервал 1,5). На титульному аркуші мають бути вказані назва роботи, ім'я та прізвище автора, дата народження, телефон, найменування навчального закладу, клас, ім'я та прізвище вчителя, який підготував учасника.

Твори надсилаються до 15 лютого за адресою: 95011, м. Сімферополь, вул. Гоголя, буд. 26, кім. 4, Кримська філія інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України; телефони для довідок: (0652) 62-04-68, 050-190-08-87. Заявка та твір в електронному варіанті обов'язково дублюються на електронну адресу lazol65@mail.ru.

Пропоновані теми творів:

** Але в просторі бачу я країну Осяйну, неначе світло ідеалу, Неначе світло правди...*

(Леся Українка)

** Берімось краще до роботи, Змагаймось за нове життя!*

(Леся Українка)

** А в серці тільки ти, Єдиний мій, коханий рідний краю!*

(Леся Українка)

** Хто вам сказав, що я слабка, Що я корюся долі?*

(Леся Українка)

** — Про що ти думаєш? — Про прийдешність?*

(Віктор Гюго)

(Епіграф до вірша Лесі Українки «Коли втомлюся я життям щоденним»)

** Завжди терновий вінець буде кращим, Ніж царська корона!*

(Леся Українка)

** Мріє, не зрадь! Я так довго до тебе тужила...*

(Леся Українка)

** Я вийду сама проти бурі І стану, — поміряєм силу!*

(Леся Українка)

** Три осені я бачила в Ялті...*

(Леся Українка)

** Дискурс кримськотатарської культури у творчості Лесі Українки.*

** Кримські мандрівки Лесі Українки.*

Можливий вибір вільної теми в рамках конкурсу.

Номінація «Науково-пошукова робота»

Учасники — учні 10-11 класів, учні та студенти навчальних закладів I-IV рівнів акредитації.

Обсяг роботи: 5-10 сторінок формату А-4 (кегль 14, інтервал 1,5). На титульному аркуші мають бути вказані назва роботи, ім'я та прізвище автора, дата народження, телефон, найменування навчального закладу, ім'я та прізвище вчителя, який підготував учасника.

Роботи надсилаються до 15 лютого (за тією ж адресою).

Номінація «Декламації»

Учасники — учні 1-6 класів, учні 7-9 класів, учні 10-11 класів та студенти (при поданні більше 30 заявок на окрему вікову категорію формується окрема група конкурсантів). До декламування пропонуються вірші Лесі Українки, уривки з її драматичних чи прозових творів (відповідно до вікової категорії).

Заявки на участь надсилаються до 20 лютого. Заявки обов'язково дублюються на електронну адресу lazol65@mail.ru.

Термін та місце проведення: лютий-березень, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського (м. Сімферополь, пр. Вернадського, 4, головний корпус).

Номінація «Інсценізації»

Учасники — учні 9-11 класів, учні та студенти навчальних закладів I-IV рівнів акредитації. До інсценування рекомендуються літературні композиції, вірші, фрагменти моновистав, уривки з драматичних чи прозових творів Лесі Українки (відповідно до вікової категорії).

Умови: тривалість інсценізації — до 10 хвилин, учасники — не більше чотирьох осіб.

Заявки на участь надсилаються до 20 лютого і обов'язково дублюються на електронну адресу!

Термін та місце проведення: лютий-березень, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського (м. Сімферополь, пр. Вернадського, 4, головний корпус).

Номінація «Малюнок» (за життям і творчістю Л. Українки)

Учасники — учні 1-11 класів, учні та студенти навчальних закладів I-IV рівнів акредитації.

Конкурс проводиться в два тури:

I тур — заочний: надсилаються малюнки формату А-3 (техніка виконання — за вибором автора) до 20 лютого за адресою: 95011, м. Сімферополь, вул. Гоголя, буд. 26, к. 4, Кримська філія Інституту інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

II тур — очний. Термін та місце проведення: лютий, загальноосвітня школа № 29 Сімферопольської міської ради (м. Сімферополь, вул. Маршала Жукова, 11), телефони для довідок: (0652) 62-04-68, 050-190-08-87.

Номінація «Аудіовізуальний твір»

Учасники — школярі 7-11 класів, студенти, автори теле- і радіопередач для молоді.

До участі в конкурсі можуть бути подані: теле- та радіопередачі, телефільми, радіопостановки, відеопрезентації обсягом до 30 хвилин.

Теми: «Леся Українка і Крим», «Життя і творчість Лесі Українки в загальносвітовому контексті».

Носії творів: компакт-диск у форматі mp3 (для радіопрограм, аудіотворів) і avi (для відеотворів).

Термін подання робіт — до 20 лютого за адресою: 95011, м. Сімферополь, вул. Гоголя, б. 26, к. 4. Заявка обов'язково дублюється на електронну адресу lazol65@mail.ru.

Заявка на участь у Всекримському конкурсі учнівської та студентської творчості «ЗМАГАЙМОСЬ ЗА НОВЕ ЖИТТЯ!»

Інформація про учасника конкурсу:

1. Прізвище, ім'я учасника;
2. Дата народження, клас;
3. Школа, навчальний заклад (повна назва);
4. Номінація;
5. Назва твору;
6. Домашній або контактний тел./факс з кодом для міжміського (міжнародного) зв'язку або стільниковий (мобільний) телефон;
7. e-mail.

Інформація про вчителя чи консультанта, який підготував конкурсанта:

1. Прізвище, ім'я, по батькові вчителя, консультанта;
2. Місце роботи / посада / категорія / вчене звання / науковий ступінь;
3. Домашній або контактний тел./факс з кодом для міжміського (міжнародного) зв'язку або стільниковий (мобільний) телефон, e-mail.

Роботи, що не задовольняють вимоги даного Положення, до участі в конкурсі не допускаються.

VI. Нагородження переможців

Переможці конкурсу нагороджуються дипломами та цінними подарунками. Учасники конкурсу відзначаються свідоцтвами учасника та пам'ятними подарунками.

Нагородження переможців відбудеться в Таврійському національному університеті ім. В. І. Вернадського (об 11.00) та у Музеї Лесі Українки в м. Ялта. Реєстрація учасників з 10.00 за адресою: Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського (м. Сімферополь, пр. Вернадського, 4, головний корпус).

Тел. для довідок:: (0652) 62-04-68, 050-190-08-87

УВАГА: КОНКУРС!

«Джерельце» оголошує **конкурс на кращий фантастичний** (але щоб було схоже на правду!) **твір про те, якою наша Батьківщина** (місто, село, вся держава) **буде через 20 років.** Поки що головний приз — оця ялинка *(на фото)*, яка вся зроблена із цукерок (це поки дядьки-спонсори «стягнуться» на ще один велосипед!). Надсилайте на адресу редакції ваші вірші, статті, новели (бажано не більше двох стандартних друкованих аркушів) звичайною або електронною поштою, докладіть до них свої фото та вкажіть контактні телефони. **Конкурсні роботи прийматимуться до 1 березня,** кращі з них будуть опубліковані. Успіхів вам!

«КРИМЧАНОЧКА»

Тетяна ПАНФІЛОВА — юна й талановита студентка Севастопольського міського гуманітарного університету, майбутній учитель української мови й літератури. Дівчина володіє коштовним скарбом доброти, любові, співчуття до ближнього. В її виконанні на святі 20-річчя «Кримської світлиці» щемко й душевно прозвучала авторська пісня «Молитва за Україну».

* * *

Упродовж 2013 року в «Кримській світлиці» проходитиме конкурс духовної краси «Кримчаночка» на кращі фотороботи про кращу половину людства! У конкурсі можуть взяти участь представниці прекрасної статі з усієї України (а раптом «Світлиця» допоможе дівчатам знайти собі парубків у Криму і справді стати кримчаночками?). Надсилайте нам ваші фотознімки з короткими розповідями про себе, а також творчі доробки, які підкреслюють вашу духовну красу (вірші, пісні, малюнки, вишивки тощо). Найвдаліші роботи будуть відзначені спеціальними призами, а серед десяти кращих красунь, яких визначать самі читачі, наприкінці року буде проведено очний турнір на звання «Кримчаночка-2013». Голосувати за претенденток можна за допомогою SMS на номер **(099) 966-66-50**; e-mail: **kr_svit@meta.ua** або **листами** на адресу редакції з поміткою «Кримчаночка» на конверті. Пам'ятайте: чим більше голосів набере ваша обраниця, тим вагоміші її шанси стати фіналісткою.

ВІТАЄМО!

1 січня – день народження відомого кримського поета Данила Андрійовича КОНОНЕНКА!

ЛИСТ ПИСЬМЕННИКУ

Д. А. Кононенко з кримськими учителями

Ми, учні 7–Б класу Завіто–Ленінської ЗОШ І–ІІІ ступенів Джанкойського району в Криму, на уроці за темою «Література рідного краю» ознайомилися з творчістю Данила Андрійовича Кононенка. У книзі «Сучасні українські письменники Криму» ми прочитали його біографію. З книги ми довідалися, що Д. А. Кононенко народився 1 січня 1942 року в с. Ребедайлівка Черкаської області. Цікаво було дізнатися, що Д. А. Кононенко народився на батьківщині Т. Г. Шевченка, якого він любить і поважає.

Другою батьківщиною Д. А. Кононенка став Крим. Тепер поет працює в газеті «Кримська світлиця». Д. А. Кононенко — шеф–редактор дитячого додатка «Джерельце» в цій газеті. У «Джерельці» ми читаємо про життя кримських школярів, дізнаємося про різні конкурси. Мріємо самі спробувати себе в ролі журналістів.

У нашому кабінеті української мови та літератури є газета «Веселка», куди ми пишемо свої статті і відгуки на прочитані книги. Шеф–редактором нашої літературної газети є вчитель української мови та літератури Людмила Анатоліївна Старова, яка ознайомлює нас з чудовим та неповторним світом літератури. Епіграфом «Веселки» є слова «Завжди було і буде вічно — дитина з книжкою в руці». Ми любимо читати різні книжки.

Ми прочитали багато Ваших віршів, шановний Даниле Андрійовичу. Бажаємо Вам здоров'я, щастя, успіхів, творчого натхнення! Вітаємо з Новим роком та Різдвом Христовим!

Прочитавши вірші з Вашої книги «З любові і добра», ми вирішили до улюблених віршів на тему «Зима» намалювати ілюстрації і надіслати Вам. Вітаємо Вашу газету з 20–річчям і бажаємо творчих успіхів!

Учні 7–Б класу Завіто–Ленінської ЗОШ І–ІІІ ступенів Джанкойського р–ну в Криму

7-Б клас зі своєю учителькою

ЖАРТИ З-ЗА ШКІЛЬНОЇ ПАРТИ

В. Латанський в редакції «КС»

ВІДГАДАВ

Загадки — і в п'ятім тиша.
Як тут не радіти!
— Що ж у світі найбистріше?
Відгадайте, діти!
— Промінь, вітер...
— Ні, дзвінок...
В класі стало шумно.
Слово взяв Юрко Стручок:
— Ну, звичайно, думка!
— Злий собака! — Толя Жмиг
Тягне руку вгору. —
Дременути я не встиг,
Як він гнався з двору!

ДЕ БАТЬКО?

На душі шкребуть кицьки
В Леся Білодіда:
Упіймавсь, попавсь–таки
У садку сусіда.
— Батько де? — кричить сусід. —
Пожалітись мушу...
— А пригляньтесь–но, як слід:
Он він, трусить грушу!

ВІЧНИЙ ШКОЛЯР

— Вчись гарненько,
вчись завзято! —
Мовить бабця Толі. —
Вчити будеш, як твій тато,
Дітей в рідній школі!
Я? Учитель! Та ніколи? —
Внук на те сердито. —
Це ж й на пенсії до школи,
Як татусь, ходити?!

ЗВОРОТНИЙ ЗВ'ЯЗОК

Сверблять руки, ох сверблять
(Звичка препогана!).
Разів три, а може, й п'ять
Стусонув Полкана.
Увірвавсь терпець — вкусив
Ромку пес добряче.
Рюмса Ромка з усіх сил,
Ромка гірко плаче...

МОЛОКО НА ЯЗИЦІ

— Не корова, а коза...
Чи таке годиться? —
Вова з серцем проказав,
Глянувши в дійницю.
— Ти затям слова оці, —
Бабця на те Вові:
— Молоко на язиці
В кожної корови!
— Я й не знав! Оце–то клас!
В нашої теж Лиски?!
— От якби її ти пас,
Чи було б, як в кізки?

ЗАБУВАКА

Як прийде зі школи Ната,
Торохтить — балака:
— Наш учитель — чуєш, тату? —
Дивний забувака!
Весь урок нам позавчора
Товк про гори й схили,
А тоді: «Ну, хто повторить,
Те, що ми учили?»

СМАЧНИЙ

Цілий день цапок до нені
Репетує: — Слухай, ма!
Скоро в школу, а у мене
Ще портфелика нема!
Обійшли усі долини
І базар, і магазин
Та й купила кізка сину
Славний ранець з рогози.
Взяв покупку, посміхнувся,
І чкурнув кудись мерщій.
Прибігає: — З'їв, матусю,
Я смачний портфелик твій!..

ВЖЕ РОЗКАЗАВ

Було таке — сюжет цей не чужий.
Тут ні до чого Глазовий
чи Гоголь.
До сина мати:
— Сядь і розкажи
Цікаве щось з життя свого
шкільного.
Скривився Гриць.
Теребить картуза.
Ніяк не може всістися на лаву:
— Не можу сісти:
щойно розказав
Я татові бувальщину цікаву...

МОРОКА

Педпрактика. Студент Тарас
Жалівсь після уроку:
— Тупий дістався мені клас —
Справжнісінька морока!
О, скільки витрачено слів
Не ким–небудь, а мною!
Вже й сам задачу зрозумів!
А клас — ні в зуб ногою!

Василь ЛАТАНСЬКИЙ

У КАЗКОВІЙ ГРІ ПЕРЕМОЖЕНИХ НЕ БУЛО!

Наприкінці 2012 року в гімназії № 1 відбувся брейн-ринг «Невичерпні скарби усної народної творчості». Метою заходу був розвиток творчих, інтелектуальних й пізнавальних здібностей учнів шляхом використання знань, отриманих на уроках літератури.

У цьому цікавому заході взяли участь учні 5-А класу «Борисфен» (учитель І. А. Глухова) та 5-Б класу «Фольклористи» (учитель М. У. Черкезова). Капітани представили свої команди, емблеми, девізи (учні придумували їх самі). Членами компетентного журі були учениці 11 класу. Робота в команді та обговорення версій настільки захопили учнів, що вони навіть і не помітили, як пройшли всі конкурси. Протягом гри панувала весела і дружня атмосфера. Учасники одразу включились у гру, розгорілась запекла боротьба за перемогу.

Учні показали високі знання з усної народної творчості, літературних казок. У першому конкурсі «Розминка» учасники кожної команди давали відповіді на різні запитання, наприклад, що називається народною творчістю, чим відрізняються літературні казки від народних? Великий інтерес у юних знавців викликав другий конкурс «Кросворд», який демонструвався на мультимедійному екрані. Щоб розгадати його, потрібно було пригадати, хто був суддею у казці «Мудра дівчина», назву української народної казки, в якій один із синів не розминався з правдою та ін.

Із задоволенням учні відгадували загадки: «Що воно за штука, що день і ніч стука?», «Рідке, а не вода, біле, а не сніг», «Два братики через дорогу живуть, один одного не бачать», відповіді на які з'являлися у вигляді малюнків і картинок на екрані. У конкурсі капітанів завданням було поєднати прислів'я. Вболівальники заробили додаткові бали у цьому конкурсі, показуючи чудові знання прислів'їв і приказок.

У конкурсі «Пантоміма» представники команд за допомогою жестів та міміки передавали зміст прислів'їв так, щоб команда суперників змогла відгадати їх. Особливо цікавим був заключний конкурс, у якому діти показували інсценізацію до казки, де оцінювалися артистичність та оригінальність оформлення. Гра була дуже веселою, яскравою.

Всі учні весело і з користю провели цей урок, поповнили свої знання, отримали заряд позитивної енергії. У грі переможених не було! Після завершення заходу всім командам були вручені грамоти. Члени журі відзначили активність учасників та побажали їм успіхів у навчанні і нових перемог.

Мавіле ЧЕРКЕЗОВА, учитель української мови та літератури гімназії № 1
м. Сімферополь

ДИТЯЧІ УСМІШКИ — НАЙВИЩА НАГОРОДА

У Сімферопольському районі військовослужбовці окремого загону радіолокаційної боротьби «Центру оперативного бойового забезпечення» Військово-Морських Сил Збройних Сил України привітали вихованців Республіканського навчального закладу «Строганівський дитячий будинок Міністерства освіти Автономної Республіки Крим» з Новим роком.

Військовослужбовці окремого загону радіолокаційної боротьби «Центру оперативного бойового забезпечення» Військово-Морських Сил Збройних Сил України, що дислокований у Сімферополі, напередодні новорічних свят завітали до підшефного Республіканського навчального закладу «Строганівський дитячий будинок».

Строганівський дитячий будинок діє з 1924 року, тоді він був відкритий як комуна в колишній панській садибі. У 1982 році дітей перевезли до нової типової будівлі. Сьогодні у дитячому будинку вихову-ється 48 дітей віком від 3 до 10 років, які зібрані з усього Криму. Ці малюки, позбавлені батьківської опіки, потребують корекції розвитку та здоров'я.

Зрозуміло, що дитячий будинок ніколи не замінить дитині свій власний. Виховні дитячі будинки дають найнеобхідніше — дах, їжу, спілкування в колективі, але не можуть забезпечити кожну дитину родинним теплом. Тому увага небайдужих людей дітям дуже потрібна.

— Наша дружба триває вже протягом 8 років, — зазначив тимчасово виконуючий обов'язки командира окремого загону радіолокаційної боротьби капітан Олег Яценко. — Діти завжди зустрічають нас із задоволенням, а ми в свою чергу отримуємо багато позитивних емоцій, коли бачимо дитячі усмішки. Для нас це найвища нагорода.

Цього року участь у збиранні подарунків взяли усі військовослужбовці «Центру оперативного бойового забезпечення». Це нова структура, яка увібрала у себе три потужних організми: інженерний батальйон, батальйон радіоелектронної боротьби та батальйон радіаційного хімічного та біологічного захисту, які зараз стали загонами. Завдяки такому укрупненню й кількість подарунків зросла фактично у тричі.

— Дуже приємно, що люди у погонах опікуються дитячими проблемами та не залишаються байдужими, — наголосила директор дитячого будинку Таїсія Плескацевич. — Діти завжди із задоволенням чекають на зустріч з військовими, це одні з наших найулюбленіших гостей.

Юні артисти разом із вихователями показали гостям яскраву новорічну виставу, а шефи в свою чергу роздали привезені з собою подарунки та погралися з малюками новими іграшками.

Олексій МАЗЕПА,
спеціальний кореспондент «Народної армії», підполковник
Фото автора

ДИТЯЧИМИ УСТАМИ ГЛАГОЛИТЬ ІСТИНА

Українські діти віком 9–15 років вважають, що держава насамперед повинна вкладати гроші у допомогу пенсіонерам, бідним людям і дітям-сиротам, а також розвивати освіту і охорону здоров'я. Про це свідчать результати опитування, проведеного Інститутом Горшеніна разом з МДЦ «Артек».

«Більшість українських дітей (70,1% опитаних) вважає, що насамперед держава має допомагати пенсіонерам, бідним людям і дітям-сиротам. При цьому 53,3% дітей вважають, що держава передусім має розвивати освіту, 22,1% — охорону здоров'я, 22,1% — поліпшувати екологічну ситуацію, 19,8% — боротися зі злочинністю, 14,1% — вкладати гроші у розвиток нових технологій, 13,7% — у розвиток науки, 11,8% — у будівництво доріг, мостів», — зазначається у повідомленні.

Менш як 10% опитаних висловилися за те, що держава повинна вкладати гроші у будівництво житла, розвиток сільського господарства, зміцнення армії та безпеки держави.

Дослідження «Діти про Україну» було проведено з 11 до 12 грудня 2012 року.

«ЛІСОВА КАЗКА» У ЦЕНТРІ СІМФЕРОПОЛЯ

У 8-му Гарнізонному будинку офіцерів у Сімферополі діти військовослужбовців під час новорічної вистави побували у «Лісовій казці».

За програмою новорічних свят тут відбулася традиційна «новорічна ялинка», на яку завітали близько 50 дітей військовослужбовців Сімферопольського гарнізону.

«Лісова казка» — саме таку назву для своєї новорічної вистави обрав творчий колектив Будинку офіцерів. До речі, сценарій дійства був власноруч розроблений методистом Русланою Сулеймановою. «Я намагалася поєднати старі добрі казки із сучасними улюбленими героями малечі, тож, дивлячись на задоволені дитячі обличчя під час вистави, вважаю, що мені це вдалося», — каже Руслана.

Й справді, до дітей разом із звиклими нам Зайцем, Лісовиком та Бабою Ягою завітали відомий пірат Джек Горобець та Тигреня. А Діда Мороза зі Снігуронькою лісові мешканці запрошували до себе на свято за допомогою чарівного телефону.

Під час дійства діти допомогли лісовим звірам подолати зло, уособлене в образах Лісовика і Баби Яги, та взяли участь у новорічних танцях, конкурсах та розвагах. До речі, у ролі лісових звірят виступили вихованці дитячого гурту Будинку офіцерів «Світ танцю» під керівництвом Євгенії Лазепнікової, вони виконали кілька танцювальних номерів.

Кульмінацією свята стала поява Діда Мороза зі Снігуронькою, які разом з дітьми співали новорічні пісні, водили хоровод навколо ялинки й, звісно, роздавали новорічні подарунки.

Олексій МАЗЕПА

ПРОБА ПЕРА

БІЛЕ ДИВО

Перший сніг
ліг, як біле диво!
Чорну землю
легенько прикрив.
Пізні квіти оздобив красиво,
І ялиночки засніжив.
Стало світло і біло-біло,
Звеселів раптом цілий світ.
Хоч недовго з небес
сніжило —
На квітках тепер білий цвіт.
Щоб вони,
наче в казці стали,
Ніби в казці, щоб ожили,
Щоб сніжиноньки
затанцювали,
Й світлу радість нам
принесли.
Перший сніг,
споконвічне диво,
Тиху радість усім несе...
Всюди світло і так красиво,
В світі раптом змінилось все.

Владислава ЗАЙЦЕВА,
8 клас Сонячнодолинської ЗОШ, член МАЛіЖ
м. Судак

ІНІЙ

Спинись на хвилинку,
поглянь, як красиво!
Це іній пухнастий —
справжнісіньке диво.
Кущі і дерева
стоять волохаті,
А іскорки срібні і червонуваті
Під сонцем виблискують,
мов діаманти...
Які ж у природи
казкові таланти!
Ну, вчора повсюди
все чорне стояло,
А нині ось сріблом
іскристим заграло.
Краса неповторна
вражає, дивує
І світлою казкою серце чарує.

Владислава ЗАЙЦЕВА,
8 клас Сонячнодолинської ЗОШ, член МАЛіЖ
м. Судак

ЗИМА НА ТРИ ДНІ

На дворі лютує вітер,
Дме, збиває з ніг.
Налетіли сиві хмари
І посипав сніг.
Закружляла в хороводі
Спритна заметіль,
Розгорнула килим білий
По дворах сіл.
Покриває кипариси,
Гори і долину
І влаштовує на три дні
Криму справжню зиму.
Та недовго пануватиме
У Криму зима.
Потепліє, сніг розтане,
І прийде весна!

Олена УЛІТІНА,
9 клас Сонячнодолинської ЗОШ, член МАЛіЖ
м. Судак

З НОВИМ РОКОМ!

Ця ялинка — просто диво
В новорічне свято!
Щоб Снігуронька прийшла,
Треба ще малятам.
І, звичайно ж, не сама,
А з Морозом-Дідом,
З подарунками в мішку —
Хочуть цього діти!
Не зникне в світі цім краса,
Для тих, хто вірить в чудеса!
І батьки в це дуже вірять
(як почнуть куранти бити),
Що добра прибуде в світі,
Що нам краще стане жити!
Одне одного вітаєм,
Щастя-радості бажаєм!
Не вірте, діти, ви в погане,
Поводьтесь добре
і слухняно.
Обов'язково мить настане —
Здійсняться ваші
всі бажання!

Олена БАРАНОВА,
учениця 7-А класу Грушівської ЗОШ
м. Судак

Михаил ЛУКИНЮК

КРАТКИЙ ЭКСКУРС В КРЫМСКО-РОССИЙСКО-УКРАИНСКУЮ ИСТОРИЮ

С ОТДЕЛЬНЫМИ ФРАГМЕНТАМИ ИЗ ДИСКУССИЙ АВТОРА В ИНТЕРНЕТЕ

(Продовження. Поч. у № 31-52, 2012 р. № 1-2, 2013 р.)

3.3. Вот, в частности, **КАК РАСЦЕНИВАЛИ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ОУН-УПА САМИ НЕМЦЫ** – этот документ, кстати, фигурировал на Нюрнбергском процессе (Косик[1], 1993. – С. 544): «*25 ноября 1941 г. Айнзацкоманда Ц/5 Полиции Безопасности и СД. Неоспоримо установлено, что движение Бандеры готовит восстание в Рейхскомиссариате (Украина), цель которого – создание независимой Украины.* ***Все активисты движения Бандеры должны быть немедленно арестованы и после основательного допроса тайно уничтожены*** *как грабители. Протоколы допросов должны быть пересланы айнзацкоманде Ц/5. Это письмо должно быть уничтожено командофюрером немедленно после прочтения* (выделено в цитируемом источнике. – **М. Л.**). *XI / 014 – USSR (№ 7) XXXIX, С. 269-270*[2]».

Как докладывал в начале 1944 г. начальник штаба «Иностранные войска Восток» Гелен, в тех «*украинских национальных бандах, которые принадлежат к движению Бандеры.., нет никакой склонности к сотрудничеству с немцами*», а потому «***не может быть никакой возможности союза с ними***, *в отличие от того, которое было осуществлено в некоторых местах с отдельными польскими бандами*» (Косик, 1993. – С. 114-118, С. 419).

Это же отмечалось в инструкции провода ОУН, отрывок из которой был помещен в переданном немцами в Берлин 11 сентября 1942 г. секретном донесении № 20 из оккупированных районов Востока начальнику полиции безопасности и СД (там же. – С. 577): «*...Всякое сотрудничество с оккупантами будет расцениваться как национальное предательство, которое будет караться смертью*[3]*. Мы должны отвоевать Украинское государство!»... I / R 58 / 222 f. 47-51*». И это были не просто голые декларации. Так, командир одного из отрядов УПА-Север П. Антонюк-Сосенко, который, в нарушение запрета, «*вел с врагом переговоры, 7 февраля 1944 г. был осужден военным трибуналом УПА и спустя сутки казнен*», а «*в апреле 1944 г. был казнен второй офицер УПА за заключение местного соглашения с одним из немецких отрядов, соглашения, направленного, в частности, против поляков*» (там же. – С. 420, 428). Кстати, об отказе ОУН от любого сотрудничества с оккупационной властью свидетельствуют и многочисленные немецкие документы. В частности, в «*Донесении о событиях в СССР № 164*» от 4 февраля 1942 года, адресованному «*Начальнику Полиции и Службы Безопасности (СД)»,* отмечается (Косик, 1998. – С. 120): «*Захваченные печатные материалы и свидетельства разных бандеровцев, арестованных в последнее время, опять доказывают, что сторонников бандеровского движения невозможно привлечь к какому-либо позитивному сотрудничеству.* ***Остается лишь избранный путь полного уничтожения этого движения****. BA R 58 / 220*».

Понятно, что советская и партийная, а особенно – военная верхушка были несколько иного мнения о повстанцах, чем немцы: они считали их **своими** врагами. Это повстанцы Конго, Анголы, Кубы и т. д., и их борьба за независимость именовалась национально-освободительным движением и всячески поддерживалась СССР – материально и оружно, а поднявшиеся на борьбу за это же украинские повстанцы получали клеймо «*бандиты*», «*наймиты буржуазии*», «*фашистские прихвостни*», «*буржуазные украинско-немецкие* (?!) *националисты*», «*украинско-бандитское подполье*» и т. п. Поэтому, когда не удавалось их по-быстрому уничтожить, старались всячески дискредитировать в глазах «простых советских людей», не брезгуя ничем. Поэтому обратимся к «объективным» советским архивным документам: уж они-то не станут очернять своих и обелять «бандитов», скорее, наоборот. Но на поверку преступления подразделений МГБ, МВД и армии оказались столь массовыми и жестокими, что на это не смогли (хотя и очень старались руководствоваться принципом «наши – хорошие, не-наши – бандиты») закрыть глаза даже суровые военные прокуроры. Можно только пытаться представить сколь огромными были масштабы преступления, если даже трусливая партноменклатура, неуклонно руководствовавшаяся железным правилом «никогда не критиковать систему», не смогла промолчать[4].

И тех, и других словно прорвало...

3.4. ОНИ ВОЕВАЛИ С НАРОДОМ: ПОД ВИДОМ «БАНДИТОВ УПА» – БАНДИТЫ СПЕЦГРУПП МГБ. Начну с советских прокуроров – нечасто приходится видеть их «антисоветские» откровения. Из докладной записки военного прокурора войск МВД Г. Кошарского «О фактах грубого нарушения советской законности в деятельности т. наз. спецгрупп МГБ» секретарю ЦК КП(б) Украины Хрущеву, поданной 15.02.1949 г., становится известно (теперь, а тогда, понятное дело, – всё покрыто непроглядным грифом «Совершенно секретно»), что Министерством госбезопасности Украинской ССР «*в западных областях Украины широко используются т. наз. спецгруппы,* ***которые действуют под видом бандитов УПА***[5]». Эти «*спецгруппы МГБ, как свидетельствуют факты,* – а их в докладной приведено немало, – широко применяли «*произвол и насилие над местным населением.., подвергали пыткам.., жестоко истязали.., насиловали*» мирных граждан и, как отмечает Кошарский, подобные факты, «*к сожалению, никоим образом не одиночные*». «*Действия т. наз. спецгрупп МГБ,* – приходит к заключению военный прокурор, – *имеют* ***ярко выраженный бандитский****, антисоветский характер и, конечно,* ***не могут быть оправданы*** *никакими оперативными соображениями*», поскольку «*жертвой их* (этих «*спецгрупп*». – **М. Л.**) *произвола часто становятся лица, непричастные к украинско-бандитскому подполью*» (ЦДАГО[6] Украины. – Ф. 1, оп. 16, д. 68, л. 9-17).

Об этом же, кстати, задолго до Кошарского сообщал и военный прокурор войск НКВД Ровенской области Константинович (**АД**: О нарушениях.., 1945, л. 86), отмечая, что «*незаконные расстрелы отдельных граждан*», которые с января по август 1945 г. составили «*37,8 % от общего количества нарушений соцзаконности*» и вышли на первое место среди остальных преступлений, совершённых работниками НКВД-НКГБ в области. Так, организованные в апреле 1946 года «*три так называемых спецгруппы Управления МВД по борьбе с бандитами в Черновицком районе*» на Буковине, командирам которых было приказано «*действовать методами банд*», как отмечено в справке (**АД**: О работе.., 1945, л. 30), «***занимались по существу бандитскими действиями***». Детально об этом рассказано в документальной книге генерал-лейтенанта юстиции И. Биласа «Под видом бандитов УПА». – К., 1993.

Но этим формы деятельности «правоохранительных» органов «*под видом бандитов УПА*» не ограничивались. Скажем, оперуполномоченный отдела борьбы с бандитизмом Збаражского (Тернопольская область) р/о МВД Курашенко в конце января 1946 г. «*при проведении чекистско-военной операции арестовал 30 граждан*» нескольких сел и «*путем избиения во время допросов пытался сфабриковать несуществующие станичные антисоветские ОУНовские организации*», а в мае того же года оперуполномоченный Коропецкого р/о МВД Мартынов «*также путем избиения 25 граждан пытался создать якобы существующие уже сельские организации украинско-немецких националистов*» (**АД**: О недостатках в работе.., 1946, л. 4).

Даже в официальных партийных документах подобных примеров «*проведения операций*» по всем уголкам многострадальной Западной Украины – хоть пруд пруди! Приведем несколько из них.

Волынская область. Вот что, в частности, сообщал 26 ноября 1944 года «Информационный бюллетень» ЦК КП(б)У № 36 о трагедии, которая случилась 25 октября 1944 г. в селе Ляховом (**АД**: О фактах нарушения советских.., 1944, л. 1): «*...участковый уполномоченный милиции Воротников, получив задание от начальника р/о НКВС задержать гр-на Парфенюка, который якобы дезертировал из Красной Армии, с 4-ма бойцами из группы охраны общественного порядка в 8-9 часов вечера окружил квартиру* (в других сообщениях – «*дом*». – **М. Л.**) *гр-ки Парфенюк,* ***ворвался в жилище и, «чтобы испугать», застрелил из автомата ее дочь. С целью укрывательства преступления Воротников застрелил гр-ку Парфенюк, ее 15-летнего сына, вторую дочь и трехмесячное дитя****. Проверкой установлено, что гр-н Парфенюк находится в Красной Армии и никогда оттуда не дезертировал* (а если бы даже и дезертировал, разве это могло хотя бы как-то оправдать жуткий поступок тех душегубов?! – **М. Л.**)».

Станиславская (позже – Ивано-Франковская) область. «*Работники Кутского райотдела НКВД: Иванов – начальник райотдела, Белов – сотрудник райотдела и Левченко – уполномоченный милиции прибыли 10 октября 1944 г. в село Ридны с группой бойцов истребительного батальона. Не выявив бандитов, они убили 7 жителей и сожгли 7 крестьянских хозяйств. Среди убитых двое детей 6-12 лет и две женщины – 50 и 55 лет...*» (**АД**: О фактах нарушений.., 1945, л. 38).

Если уж «освободители» с такой легкостью убивали ни в чем не повинных людей, то задержать или арестовать кого-либо было для них, бесспорно, пустяковым делом, даже развлечением. Как, например, сообщал 5 декабря 1944 г. и.о. Прокурора УССР С. Шугуров (**АД**: О нарушении.., 1944, л. 40), в Рудиковском районе Дрогобычской области «*незаконно арестованы 43 человека*», которые «*без санкции прокурора удерживались под стражей свыше 25 дней*». Да что там «каких-то» четыре десятка незаконно арестованных! Вон на Тернопольщине только «*в мае месяце [в 1946 г.] без санкции прокурора и УМВД или УМГБ в камерах предварительного заключения удерживалось 2112 мужчин, из коих 991 арестован без каких бы то ни было оснований*» (**АД**: О недостатках в работе.., 1946, л. 3).

И что же? А ничего страшного – именно такую установку относительно подобной практики давал тот, кому преимущественно информация обо всех этих безобразиях и адресовалась. «*Если в каком-то из сел бандиты совершили нападение,* – поучал главный большевик Украины секретарей обкомов и начальников облуправлений НКВД и НКГБ (**АД**: Стенограмма выступления тов. Хрущева.., 1945, л. 5-6), – *надо вызывать и немедленно арестовать пособника. Надо арестовать 2-3 в зависимости от обстоятельств, а семьи выслать. Юридически, возможно, мы и совершим ошибку, а именно, что он в данном случае не является фактическим проводником банды – может случиться, какой-то процент будет ошибочным.* ***Это ничего.*** *Надо наметить, какие кулацкие семьи бесспорно являются пособниками. Надо сильно ударить по этой кулацкой верхушке. Попробовать в шахматном порядке наметить группу сел, взять нескольких кулаков и сказать: мы знаем, что вы помогаете бандитам. Конечно, он будет отпираться, но мы должны сказать об этом уверенно. И вот если только бандиты кого-то из этого села пальцем зацепят, вы будете арестованы, а ваша семья выслана в Сибирь. А народу вы должны сказать, что высылается не как кулак, а как пособник бандитов (если начнем выселять кулака в Сибирь, то бандиты скажут, а еще [мы] вам говорили, как окончится война, так и будут высылать в Сибирь, вот так оно и есть, всех украинцев высылают в Сибирь. Этого нам не надо).* ***А если... вместо Петра возьмёте Ивана, то не ошибётесь****, – завтра возьмёте Петра*». Не удивительно, что архивные материалы, из которых здесь представлено только мизер, прямо-таки изобилуют подобными фактами.

Кстати, «освободители» предпочитали иметь дело не столько с настоящими «бандитами», как с так называемыми «*бандпособниками*», которыми в принципе можно было объявить кого угодно из жителей, чтобы затем на «законном» основании конфисковать облюбованное имущество несчастливца. Как видно, скажем, из «Отчета» командования 3-го кавалерийского полка Первой Украинской партизанской дивизии им. Ковпака «*о боевых действиях против украинских националистов*» (отказавшись реформировать партизанские соединения, которые дислоцировались на уже освобожденных территориях, в регулярные части Красной Армии, советское руководство направило некоторые из них на борьбу с УПА), за 15 дней – «*с 17.10. по 3.11.44 г.*» – «*уничтожено бандитов*» аж... одного, зато «*взято бандпособников (в плен) – 63 чел.*» (**АД**: Отчет по борьбе.., 1944, л. 22).

Это же сразу бросается в глаза и при ознакомлении с отчетами других подразделений этой партизанской дивизии, например, отдельного кавалерийского дивизиона за период с 15 августа по 20 сентября 1944 г. (**АД**: Итоги.., 1944, л. 24-25). Дивизион в это время преимущественно занимался «*прочесываниями*» разных лесов в Млыновском, Гороховском, Дубинском районах с почти одинаковым результатом: «*Ничего не обнаружено*». И даже столкнувшись «*с бандой УПА в составе 18 человек*» и проведя «*короткий бой*», сумели обойтись без потерь (с обеих сторон). Но один бой, очевидно, все же состоялся – 6-7 сентября 1944 г. при прочесывании «*Демидовского леса от банд УПА. В результате: убито – 10 чел., взято в плен – 10 чел.*». Однако, как видно из захваченных трофеев, на всю «банду» приходилось аж... «*4 винтовки*», да и то, не исключено, просто найденные в лесу. Поэтому неизвестно, кто там действительно принадлежал к «бандитам», а кого просто загребли «до кучи». Значительно весомее оказались результаты «прочесывания» **близлежащих сел и хуторов, где были задержаны** «***подозрительные*** *лица – 19*». Да и трофеи «взято» более солидные (думается, это только «официальные» данные): «***коней – 3, коров – 3, свиней – 8, зерна – 4000 кг***». Не зря даже сами профессиональные чекисты отмечали (**АД**: Протокол № 3.., 1945, л. 13), что ковпаковцев, которые «*занимаются мародерством и своеволием*», население называет «*совитськими бандитами*»...

(Продовження буде)

---

* *Список першоджерел за адресою: http://svitlytsia.crimea.ua/index.php?section=article&artID=10683*

[1] *Владимир Косик* – известный историк, исследователь документов периода Второй мировой войны в архивах Германии, автор двухтомного сборника немецких архивных документов «Украина во Второй мировой войне в документах» (*прим. авт.*).

[2] Источники документов: «*I. Bundesarchiv (BA). – Koblenz. III. Auswartiges Amt (AA). – Bonn. XI. International Mili tary Tribunal (IMT) Der Prozess gegen die Hauptkriegsverbrecher von dem Internationalen Militargerichtshof. – Nurnberg, 1945-1946, 42 тома» (там же. – С. 464).*

[3] Украинские повстанцы также отказывались сотрудничать и с преданным военным союзником Гитлера – так называемой «Российской осводительной армией» (РОА) под руководством бывшего советского генерала Власова: по свидетельству немецких документов (УПА в свете немецких.., 1983. – С. 216), они категорически не желали «*подчиняться ген. Власову... – ни политически, ни в военном отношении*».

[4] И не стоит недооценивать тогдашнюю «антисоветскую» смелость. Это теперь бывший полковник МГБ-КГБ УРСР Г. Санников (2002. – С. 94) может спокойно, даже красуясь, рассказывать «*о заминировании Крещатика, который начали подрывать радиосигналами из Харькова, когда стало понятно, что Киев теперь не вернуть*», и даже публикует фото домов, расположенных в начале Крещатика (правую сторону улицы между Европейской площадью и Майданом Независимости), сопроводив его откровенным объяснением: «*Дома на Крещатике, которые уцелели после взрывов радиоуправляемых фугасов в октябре 1941 года*».

Может раскрывать подробности многочисленных «акций» МГБ-КГБ, сопровождавшихся насилием и невиданной жестокостью. Вот только один пример из героических свершений сотрудников «меча революции» – жуткие подробности «*ликвидации архиепископа униатской церкви в Закарпатье Ромжи*» в 1947 году (там же. – С. 98).

Акцию готовили тщательным образом: специально готовили, тренировали, инструктировали на высшем руководящем уровне (операция, отмечает автор, «*осуществлялась по указанию М. С. Хрущева с санкции самого Сталина*») непосредственных исполнителей «*лейтенанта М. и старшину К.*», а для утяжеления на бампер армейского грузовика «студебеккер» приварили кусок железнодорожного рельса и барабан с намотанным тяжелым металлическим тросом. Ранним воскресным утром Ромжу, который почти ежедневно в одно и то же время «*выезжал из Ужгорода к своей пастве*» запряженной парой коней бричкой, подстерегли на безлюдной дороге.

«*На максимальной скорости... «студебеккер» ударил бричку. От страшного удара сзади кони, разорвав постромки, взлетели в воздух и бездыханными упали на землю. Расколотая на несколько частей бричка разлетелась в разные стороны. Людей – Ромжу и монаха-извозчика – подняло в воздух, словно пушинки, и они, описав дугу, упали далеко в стороне от дороги на поле. Бывалый старшина-фронтовик, выполняя данную ему инструкцию, подбежал к лежавшим на земле еще живым мужчинам. И несколько раз ударил каждого монтировкой по голове. Много месяцев местная милиция и госбезопасность вместе с военной прокуратурой округа напрасно разыскивали по всему Союзу* (ага, аж упарились горемычные!.. – **М. Л.**) *загадочный военный грузовик. Свидетелей не было. Монах мертв. Ромжу добили в местной больнице смертельным уколом при помощи медсестры – агента госбезопасности.* ***Препарат для умерщвления доставили из Москвы...***»

Это теперь они такие смелые. А тогда, в опричную эпоху ночного кремлёвского «ворона» и черных «воронков», эти «работники ножа и топора» молчали о совершаемом ими по воле главных опричников – разумеется, «во имя идеалов светлого будущего» – произволе, о массовых невинных жертвах, т. к. любое разглашение этой «страшной буржуинской» тайны о терроре власти против своих граждан, не прекращавшемся с чёрного дня торжества большевистского переворота в октябре 1917-го, могло стоить жизни и самим «стражам»...

[5] «*В июле 1945 года в западных областях Украины действовало 156 спецгрупп*», сообщил, опираясь на результаты работы правительственной Комиссии по изучению деятельности ОУН-УПА, заместитель директора по научной работе Института истории Украины Национальной академии наук профессор Станислав Кульчицкий (2002). «*За каждой из них тянется шлейф провокационных убийств, грабежей, изнасилований...*».

[6] Центральный государственный архив общественных организаций Украины – бывший Центральный архив ЦК КПУ.

САМБІРСЬКА РІЗДВЯНА КАЗКА

ДЛЯ КРИМСЬКИХ УЧНІВ ІЗ ТЕАТРАЛЬНОЇ СТУДІЇ «СВІТАНОК»

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Ірина МЕРКУЛОВА в цій поїздці була не тільки мамою, але ще й керівником групи. Після повернення до Сімферополя на зборах студії вона поділилась своїми враженнями.

— Я дуже рада, що після довгих роздумів, їхати чи ні, все ж поїхала в таке прекрасне місце в Україні — місто Самбір. Через два дні перебування там почались мої відкриття. По-перше, це люди. На автовокзалі в Самборі нас зустріла Надія Теодорівна Яремко, яка кожного пригорнула і поцілувала, хоча бачила нас вперше, і я зрозуміла, що приїхала до близьких друзів. Другим моїм відкриттям було те, що в Самборі на Різдво всіх самотніх людей спеціальним автобусом, виділеним церквою, привозять до їдальні, де вони всі разом святкують народження Христа. Третім моїм відкриттям було те, як зустрічають Різдво в сім'ях. Адже всю нашу кримську групу розібрали місцеві жителі, щоб кожен поринув у свято, ставши на чотири дні членами їхніх родин. Приїхавши в родину Надії Яремко, ми відразу долучилися до процесу приготування Святої Вечері. На свято до Надії приїхало багато рідних зі Львова, із Стрия, і всі порались на кухні: ліпили вареники, смажили пампухи, варили кутю. Всією великою родиною готувались до свята, і було приємно, що ми також стали частинкою цієї дружньої родини і разом святкували найвеличніше свято на Землі. Наступного дня після ранкової служби всі йдуть одне до одного в гості. Як дивно, що за всі дні свята ми не зустріли в Самборі жодної нетверезої людини на вулиці!

Четвертим моїм відкриттям було те, як самбіряни люблять Бога і як вони ставляться до церкви. О 7-й годині ранку люди прийшли до церкви (на території Самбора діють 14 храмів різних конфесій). Біля церкви, куди ми прийшли з нашою господинею, людей було так багато, що частина з них стояли на порозі, незважаючи на те, що на вулиці був мороз, а служба йде три години. Особливо хочу згадати про церковний хор, який існує при кожній церкві. Коли служба супроводжується співом хору, то ніби співає і твоя душа. Саме в той момент, коли разом з хором починали співати прихожани, я відчула, як вони люблять Бога, одне одного і Україну. До кого б ми не приходили в гості, відчували, що люди бажають одного: щоб усі українці були великою єдиною родиною. Як мало ми знаємо про Західну Україну. Ми ніде не чули, що ми — «москалі», і взагалі, побувавши в Самборі, познайомившись з його жителями, я зрозуміла, чим вони відрізняються від нас: тут завжди пам'ятають, звідки вони родом, де їхнє коріння, знають історію свого народу, його мову, культуру, і все це прищеплюється дітям з народження. Я дуже рада, що хлопці і дівчата з театральної студії «Світанок» зустріли справжнє Різдво, живучи в українських родинах. Дорога завжди починається з батьківського порога, і не можна йти у світ, не пізнавши культуру свого народу.

Марія МИСКОВА, вчитель української мови та літератури сімферопольської школи-ліцею № 3: «Три чарівниці — пані Поліна Король, пані Алла Петрова (Сімферополь) та пані Надія Яремко (Самбір) посприяли тому, щоб подарувати кримським дітям Різдво у Самборі — колисці наших традицій! Хто знає, скільки зусиль вони доклали, може, дехто й не вірив у можливість такої подорожі, а дехто проводжав кримчан зі словами, що «там одні бандерівці живуть». Проте жодні перешкоди не зупинили творчу молодь — вихованців театральної студії «Світанок» (хто б міг подумати, що невеличка група дітей та їхніх небайдужих батьків навіть напишуть листа в «Укрзалізницю», щоб причепити додатковий вагон до потяга Львів-Сімферополь!).

Коли ми тільки сіли у потяг, мене відразу ж здивували «світанківці»! Крім того, що всі 9 осіб спілкувалися між собою виключно українською мовою, вони ще дуже дружні, як одна велика родина, й дуже відповідальні — на шляху до Львова весь час репетирували в тамбурі пісні. Тому й не дивно, що під час виступу на фестивалі «Різдвяна феєрія-2013» нашим дітям аплодували найдовше й вручили грамоту за розвиток та поширення самобутніх традицій нашого народу.

Не знаю, хто кого більше здивував — сімферопольська молодь, яка розмовляла українською й знала колядки, чи гостинність самбірчан, які прийняли нас усіх, як рідних. Кажуть, що Різдво — родинне свято. Ми дійсно були в родинах, які вже можемо назвати «своїми». Допомагали готувати 12 страв, ходили на Різдвяні служби, милувалися краєвидами Самбора і Львова, та, звичайно, переймали традиції. Крім того, що вивчили нові колядки й віншування, хтось переписав собі рецепти страв, знайшли друзів, найголовніше — збагатилися духовно! Можу впевнено сказати, що всі ми повернулися вже не такі, як раніше, а більш щирі й добріші!».

А тепер про ті відкриття, які зробили для себе учні студії «Світанок».

Дарина КУШНІРОВА: «Першою подією для мене стала Свята Вечеря, я ніколи не думала, що без м'яса можна приготувати так багато різноманітних страв. Тут були і варенички, і грибочки, і капуста, і рибка, і горохове пюре, і кутя, і стільки всього, що я навіть мамі записала декілька рецептів. Ще запам'яталось, як ми колядували і як нас зустрічали зовсім незнайомі нам люди, скільки в них було добра і радості, коли колядники заходили до їхньої домівки. Ми також їздили на екскурсію до Львова. Це просто чудо, яка краса, ми ходили по церквах, заходили до майстерні шоколаду «Чоколядка», побували у знаменитій «Криївці», на фестивалі вертепів, на святі пампухів. А 9 січня наша театральна студія виступила в місцевому будинку культури, ми виступили непогано, нам говорили добрі слова подяки і навіть таке: «Такої крутої вистави ми не бачили ніколи в житті». Після концерту ми пішли до органного залу, а потім гуляли Самбором, фотографувались і просто класно проводили час. Спасибі керівникам «Світанку» та Союзу українок м. Сімферополя, а також родині Кравець, яка влаштувала мені чудове Різдвяне свято».

Зоя МАНСУРОВА: «Приїхавши до Самбора, ми відразу поринули в атмосферу української казки. Я жила в родині Тимів, і вони зробили все можливе, щоб кримські діти відчували себе, як в раю! Для мене все було незвичне. І те, що ми чекали, коли зійде перша зірка, щоб сісти за святкову вечерю. Вся родина була в українських вишиванках, ми теж не відходили від цієї традиції. Молитвою про живих та мертвих ми розпочали Святу Вечерю. Голова родини по старшинству роздав церковний хлібець з медом та часником. На столі було приготовлено 12 пісних страв, і треба було всі їх скуштувати. А потім були колядки і віншування, веселі розваги та цікаві знайомства. Я думаю, що ця поїздка запам'ятається мені на все життя».

Анастасія ЛАКТІОНОВА: «Я ніколи до цієї поїздки не була на Західній Україні і тому дуже чекала її. Найбільше мене вразила гостинність родини Сорок, яка взяла мене до себе. Мені сподобалось те, що вони дотримуються народних традицій. Коли сім'я сідає до столу, обов'язково ставлять окрему тарілку для тих, хто покинув родину. Після Святої Вечері до нас приходили колядники, які приносили радісну звістку народження Христа. І ми щедро обдаровували їх. Час пролетів швидко, але мені дуже хотілось лишитись ще хоч на один день. Можливо, тепер я частіше буду їздити на Західну Україну, адже я на власні очі побачила, як там здорово!».

Ілля МЕРКУЛОВ: «Я дуже радий, що зміг поїхати в таке чудове місто в Україні — Самбір. Самбір — це перлина Прикарпаття, воно засновано в 1241 році, його ще називають містом Срібного Оленя. Прогулюючись вулицями Самбора, відчуваєш подих давнього і водночас молодого міста. Я вперше в житті на Різдво відстояв ранкову службу в церкві Успіння Пресвятої Богородиці.

Наша студія «Світанок» взяла участь у фестивалі «Різдвяна феєрія — 2013», який проходив у місцевому будинку культури, і було дуже приємно, що коли ми співали «Нова радість стала», з нами разом співав увесь зал, саме в цей момент я відчув що ми — одна велика українська родина. Я дуже вражений тим, як нас приймали жителі Самбора. Тут живуть дуже добрі люди, у них завжди на обличчях усмішки. Жоден із нас не поїхав додому без подарунка, ніхто з нас не сів у потяг без кошика з їжею. Я навчився колядувати і віншувати. Я мрію тут побувати ще хоч один раз і дуже хочу, щоб наші кримські діти теж мали можливість хоч раз у житті побувати в цьому гарному місті».

Ганна СОСЄДКО: «Мене і Зою забрала одна приємна жіночка, яку звуть Люба Тима. Вона відразу повезла нас у свій ресторан, там ми попили кави і поїхали до її дому, де нас зустрів її чоловік Володимир та їхні діти — Ілля, Іванка та невістка Олена. Нас зустріли, як своїх родичів. Уся родина перевдяглась у вишиванки, накрила Різдвяний стіл з 12 страв, ми помолились та розпочали святкову Вечерю. Потім за вечерею нам розповіли багато українських народних традицій, співали колядки і віншували. Наступного дня до нас завітав вертеп і нам показали невеличку виставу. А потім ми їздили до Львова, який у ці дні став центром святкування Різдва. В останній день перебування в Самборі нам було сумно, адже так не хотілось повертатись додому. Ми тут знайшли багато добрих і гарних друзів, з якими нам не хотілось розлучатися. Ми не знали, як зупинити час, який так невпинно нам нагадував, що скоро наша Різдвяна казка закінчиться. І ми знайшли вихід з цієї ситуації, показавши гарну виставу, яка залишиться в пам'яті кожного, хто був присутній у залі Самбірського будинку культури».

Олександр ПОЛІНОВСЬКИЙ: «Як тільки ми приїхали до Самбора, менше як за 20 хвилин нас розібрали по сім'ях. Ми з Артемом потрапили до родини Віри Середенко. Взагалі мене вразило те, які добрі, чесні і порядні люди живуть в цьому краї. Чутливих і добрих людей у нашій державі є достатньо, але я не знав, що їх так багато! Я переконався в тому, що тут живуть справжні українці. Вони люблять свою землю і завжди будуть її любити, і якщо буде потреба, то віддадуть своє життя за цілісність і незалежність нашої держави. Вони не відійшли від простих людських цінностей і несуть їх через покоління від батька до сина і завжди будуть нести. Ця поїздка вплинула на мої почуття, тому що я ще більше полюбив цей край і місто Львів. На мою думку, саме Західна Україна зможе зберегти для поколінь культуру і традиції українського народу, передати їх нам, щоб ми передали своїм дітям. Як не дивно, хоч я народився в Криму, у Сімферополі, але побувавши в Самборі, відчув, що мій рідний дім там, а в Криму я ніби в гостях».

Артем ЖУЧЕНКО: «Потяг Сімферополь-Львів нарешті рушив. Весь наш «світанківський» гурт від передчуття свята почав співати під гітару українських пісень, і російськомовні «мешканці» вагона трохи здивовано поглядали на сімферопольських юнаків та юначок, які чомусь вживають слова типу «потяг» або «хатинка». Мабуть, вони зі Львова, помиляючись, робили висновок наші сусіди по вагону. Так само були здивовані і наші господарі, які у Самборі приймали нас у свої хати. Вони пережили щось схоже на невеличкий культурний шок, коли побачили кримських дітей, які вільно володіють українською, а потім до Різдвяного столу одягають вишиванки.

Взагалі Різдво — родинне свято, тому кожен з нас, гостей з Криму, ставав на ці декілька днів ніби членом родини господарів. Отже, хотілося б подякувати родині Середенків, яка допомогла нам поринути в атмосферу свята, завдяки якій ми провели фантастичні чотири дні у казковому краї в казковий час. Хотілося б, щоб кожен юнак і кожна дівчина України відчули і побачили Різдво по-справжньому, так, як воно відчувається на Галичині. Саме цей край береже українські традиції та культуру, чого, на жаль, не скажеш про Крим або Луганщину. Такі поїздки — це можливість для дітей Східної України та Криму прийняти в своє серце часточку української культури, полюбити її і стати справжніми патріотами, а потім допомогти іншим просякнутися духом України. Саме тут проходить шлях до єдності нації — через спільну мову, культуру, традиції. Отже, єднаймося у справі збереження і розвитку української культури заради процвітання Української держави! Кримчани і східняки, поїхали до Самбора! Христос народився! Славімо Його!».

От і закінчилась Різдвяна казка, а десь там, звідки повернувся потяг до Сімферополя, ще лунають колядки й віншування, які повезуть діти по всій Україні: «За цим віншуємо вас, чесний та величний наш пане, усім добром, усім гараздом, що собі у Господа Бога жадаєте, щоб так воно і сталося! Поможи нам, Боже, ці свята мирно одпровадити та других у радості й веселості щасливо діждати, а нам, колядникам, ласкаві будьте не за зле мати, що у ваш чесний та величний двір повернули. Поверни до вас, Господи Боже, ласкою своєю небесною на цілий рік і вік! Сим вас віншуємо, а самі усім чесним та гречним кланяємося. Здорові будьте, в гаразді оставайтеся!»

Різдвяну казку записав Олександр ПОЛЬЧЕНКО

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету **«Кримська світлиця»** та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету **«Культура і життя»**, журнали **«Українська культура»**, **«Український театр»**, **«Театрально-концертний Київ»**, **«Музика»**, **«Пам'ятки України: історія та культура»**) можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт **www.presa.ua** на сторінці **«Передплата On-Line»**. Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою – **http://presspoint.ua/**. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. **Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com**